

EUT:n toimivalta ja rooli yhtenäispatenttijärjestelmässä

Antti Markkanen

Pro gradu -tutkielma

Joulukuu 2018

Immateriaalioikeuden projekti:

Immateriaalioikeus ja EU

Ohjaaja: Taina Pihlajarinne

Helsingin yliopisto

Oikeustieteellinen tiedekunta

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Oikeustieteellinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department	
Tekijä/Författare – Author Antti Markkanen			
Työn nimi / Arbetets titel – Title EUT:n toimivalta ja rooli yhtenäispatenttijärjestelmässä			
Oppiaine / Läroämne – Subject Immateriaalioikeus			
Työn laji/Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika/Datum – Month and year Joulukuu 2018	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages XIII + 70
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Tutkimuksessa keskitytään tutkimaan Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) toimivaltaa ja roolia uudessa voimaan astuvassa yhtenäispatenttijärjestelmässä (YPJ). Yhtenäispatenttijärjestelmää on pyritty luomaan Euroopan alueelle jo lähemmäs puoli vuosisataa. Useat aikaisemmat yritykset luoda vastaava järjestelmä ovat kaatuneet järjestelmän tuomioistuinjärjestelyihin sekä kielijärjestelyihin. Nämä seikat ovat olleet keskeisiä koetinkiviä myös uuden järjestelmän luomisessa. YPJ:ssä perustetaan uusi kansainvälinen tuomioistuin, yhdistetty patenttituomioistuin (YPT), joka tulee olemaan suuressa roolissa eurooppalaisessa patenttikentässä. YPT tulee soveltamaan ratkaisukäytännössään myös EU-oikeutta ja siksi sen on tehtävä yhteistyötä EUT:n kanssa unionin oikeuden asianmukaisen soveltamisen ja yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi. YPT:n ja EUT:n välinen roolijako tässä yhteistyössä on tämän tutkielman keskiössä.</p> <p>Tutkielman päätutkimuskysymyksenä on: mikä on EUT:n toimivalta ja rooli uudessa YPJ:ssä? Päätutkimuskysymystä tukevana alatutkimuskysymyksinä ovat seuraavat: 1) Mikä on YPJ:n EU-oikeudellinen ulottuvuus?; 2) Miten ja millä perusteilla EUT:n toimivalta voi määräytyä YPJ:ssä?; ja 3) Minkälaiseksi EUT:n rooli voi muotoutua yhtenäispatentteihin liittyvässä ratkaisutoiminnassa ja mitä siitä voi seurata? Toimivalta ja rooli eroavat toisistaan siten, että roolilla tarkoitetaan EUT:n mahdollista vaikutusvaltaa YPJ:ssä ja toimivallalla sitä kompetenssia, johon EUT voi vaikutusvaltansa perustaa.</p> <p>YPJ:n sääntely on moniulotteista sisältäen sekä EU-oikeutta että kansainvälistä ja kansallista oikeutta. Sääntelyn sisällön monitahoisuus on vaikuttanut siihen, että EUT:n rooli ja toimivalta arvioida uusia yhtenäispatentteja koskevia asioita on vallitsevassa oikeustilassa epävarmaa. Erityisesti yhtenäispatenttijärjestelmän sääntelyssä tehty ratkaisu siirtää yhtenäispatentteja koskeva substanssioikeus pois EU-oikeudellisesta sääntelystä on herättänyt oikeustieteellisessä keskustelussa kysymyksiä EUT:n tulevasta roolista ja toimivallasta uudessa järjestelmässä. Ratkaisu tehtiin patenttialan toimijoiden esittäessä huolen liian suureksi kasvavasta EUT:n roolista yhtenäispatenttijärjestelmässä vaarantaen järjestelmän tehokkuuden tavoitteen toteutumisen. Tapa, jolla substanssisääntely siirrettiin pois EU-asetuksesta nostaa tutkielman keskeiseksi mielenkiinnon kohteeksi EUT:n toimivallan ulottuvuuden tämän substanssisääntelyn tulkinnassa.</p> <p>Tutkimuskysymyksiin keskitytään vastaamaan lainopillisen tutkimusmetodin tulkintakeinoin. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen edellyttää myös reaalisien argumenttien kaltaista näkökulmaa, jossa lähestytään osittain de lege ferenda -tyyppiselle tutkimukselle tyypillistä lähestymistä aiheeseen. Tutkimuksessa keskeisimpänä lähdeaineistona toimivat sekä eurooppalainen että yhdysvaltalainen patenttioikeuskirjallisuus. Näiden lisäksi keskiössä ovat EUT:n oikeuskäytäntö sekä EU-lainsäädännön esityöt. Tutkimuksessa korostuu aiheen spekulatiivisuus, sillä viimekätisen ratkaisun toimivallastaan ja roolistaan tekee EUT itse antamiensa ennakkoratkaisujensa kautta. EUT:n roolin muodostumiseen tulee olemaan vaikutusta myös YPT:lla, sillä se voi ennakkoratkaisupyyntöillään ohjata EUT:n roolin muodostumista omatessaan järjestelmän käynnistyessä yksinomaisen toimivallan esittää yhtenäispatentteja koskevia ennakkoratkaisuja EUT:lle.</p> <p>Tutkielmassa päätellään, että EUT voi tulkita omaavansa toimivallan arvioida YPJ:n koko sääntelyä perustaen toimivaltansa erityisesti YPJ:n EU-oikeudelliseen taustaan sekä TRIPS-sopimuksen, SEUT 118 artiklan että EU:n perusoikeuskirjan 17 artiklan sääntelyyn. Tämän toimivallan laajuus tulee tuskin kuitenkaan mahdollistamaan EUT:lle kovin suurta roolia YPJ:ssä, sillä edellä mainittu sääntely on luonteeltaan minimisääntelyä. Tutkielmassa kannatetaan kuitenkin EUT:n roolia laajempien yhteiskunnallisten intressien sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen varmistajana YPJ:ssä jättäen YPT:lle pääsääntöisen ratkaisutoiminnan yhtenäispatentteja koskien. Tällä asiatyypin perustuvalla roolijaolla voitaisiin todennäköisimmin saavuttaa ideaalinen tasapaino, jossa voitaisiin mahdollisimman pitkälle toteuttaa YPJ:n toimintaan vaikuttavia osin ristiriitaisia intressejä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords patentit – patenttijärjestelmät – Euroopan patenttisopimus – EU-oikeus – kansainvälinen oikeus – immateriaalioikeus			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited E-thesis			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYS

LÄHTEET	III
LYHENTEET	XII
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimusaiheesta ja tutkimuskysymyksistä.....	1
1.2 Tutkimusmetodista ja lähdeaineistosta	4
1.3 Tutkielman rakenteesta ja rajauksista	6
2 YHTENÄISPATENTTIJÄRJESTELMÄN INSTITUTIONAALINEN JA SÄÄNTELYLLINEN KONTEKSTI	7
2.1 Yhtenäispatenttijärjestelmän keskeiset toimijat.....	7
2.1.1 Yhdistetty patenttituomioistuin.....	8
2.1.2 Euroopan patenttivirasto ja sen valituslautakunnat	9
2.2 Yhtenäispatenttijärjestelmän sääntelykehys	10
2.2.1 EUT:n kannanotto aikaisempaan sopimusluonnokseen	10
2.2.2 Uuden yhtenäispatenttijärjestelmän runkosääntely	12
2.3 Aikaisemmat yritykset yhtenäispatenttijärjestelmän luomiseksi – Osasy monimutkaiseen järjestelmään?	14
2.3.1 Community Patent Convention.....	14
2.3.2 Agreement Relating to Community Patents	15
2.3.3 Yhteisöpatenttiasetus	17
2.3.4 European Patent Litigation Agreement.....	19
2.3.5 Patenttioikeudenkäytön uudistamisen tarpeen jatkuminen.....	20
2.3.6 Miten uusi yhtenäispatenttijärjestelmä vertautuu aikaisempiin yrityksiin?	21
2.4 Muun sääntelyn vaikutus yhtenäispatenttijärjestelmään.....	22
2.4.1 Yleisesti	22
2.4.2 Euroopan patenttisopimuksen olennainen rooli.....	23
2.4.3 Kansallinen lainsäädäntö	25
3 EUT:N TOIMIVALLAN MÄÄRÄYTYMINEN YHTENÄISPATENTTIJÄRJESTELMÄSSÄ.....	26
3.1 Yleisesti toimivallasta	27
3.2 EUT:n toimivallan määräytymisen perusta.....	28
3.3 Yhtenäispatenttioikeus – EU-oikeutta vai ei?.....	30
3.4 Toimivallan omaksuminen tulkinnan keinoin.....	34
3.4.1 SEUT 118 artikla	35
3.4.2 Bioteknologiadirektiivi	37
3.4.3 TRIPS-sopimus	38
3.4.4 EU:n perusoikeuskirja.....	44
3.5 EUT:n oikeuskäytännöstä toimivallan omaksumisessa	47
4 EUROOPPALAISEN PATENTTIKENTÄN HARMONISOINTI TAVOITTEENA	50
4.1 Eurooppalaisen patenttioikeuden kehitys unionin oikeusjärjestyksen ulkopuolella.....	50
4.2 Brüstle-tapaus harmonisoinnin puutteen esimerkkinä	52
4.3 Harmonisointikehitys tulevaisuudessa	54
5 EUT:N ROOLI YHTENÄISPATENTTIJÄRJESTELMÄSSÄ.....	56
5.1 Aluksi.....	56
5.2 Yleis- ja erikoistuomioistuimien välinen vastakkainasettelu.....	60

5.2.1	Yleistä	60
5.2.2	Kokemuksia Yhdysvalloista	62
5.3	Perus- ja ihmisoikeuksien huomioiminen patenttioikeudessa	65
6	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	67

LÄHTEET

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis: Mitä lainoppi on? Helsinki 1978. (Aarnio 1978)

Aarnio, Aulis: Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. Teoksessa Häyhä, Juha (toim.): Minun metodini, s. 35–56. Helsinki 1997. (Aarnio 1997)

Ballardini, Rosa Maria: Legal Certainty and Software Patents: A European Perspective. Teoksessa Ballardini, Rosa Maria – Norrgård, Marcus – Bruun, Niklas (toim.): Transitions in European Patent Law, s. 61–84. Alphen aan den Rijn, Alankomaat 2015. (Ballardini 2015)

Brinkhof Jan – Ohly Ansgar: Towards a Unified Patent Court in Europe. Teoksessa Pila, Justine – Ohly Ansgar (toim.): The Europeanization of Intellectual Property Law: Towards a European Legal Methodology, s. 199–216. Oxford 2014. (Brinkhof – Ohly 2014)

Dimopoulos, Angelos – Vantsiouri, Petroula: Of TRIPS and Traps: The Interpretative Jurisdiction of the Court of Justice of the EU over Patent Law. *European Law Review* 2014, s. 210–233. (Dimopoulos – Vantsiouri)

Dimopoulos, Angelos: An Institutional Perspective II: The Role of the CJEU in the Unitary (EU) Patent System. Teoksessa Pila, Justine – Wadlow Christopher (toim.): The Unitary EU Patent System, s. 57–76. Oxford ja Portland, Oregon 2015. (Dimopoulos 2015)

Dinwoodie, Graeme B.: Developing a Private International Intellectual Property Law: The Demise of Territoriality? *William and Mary Law Review* 2009, s. 711–800. (Dinwoodie 2009)

Dreyfuss, Rochelle C: The Federal Circuit: A Case Study in Specialized Courts. *New York University Law Review* 1989, s. 1–77. (Dreyfuss 1989)

Dreyfuss, Rochelle C: What the Federal Circuit can Learn from the Supreme Court – and Vice Versa. *American University Law Review* 2010, s. 787–807. (Dreyfuss 2010)

Dreyfuss, Rochelle C: An International Perspective I: A View from the United States. Teoksessa Pila, Justine – Wadlow Christopher (toim.): The Unitary EU Patent System, s. 145–160. Oxford ja Portland, Oregon 2015. (Dreyfuss 2015)

Harhoff, Dietmar: Economic Cost-Benefit Analysis of a Unified and Integrated European Patent Litigation System, Final Report to the European Commission. München 2009. (Harhoff 2009)

Hilty, Reto – Jaeger, Thomas – Lamping, Matthias – Ullrich, Hanns: The Unitary Patent Package: Twelve Reasons for Concern. Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper 2012, no. 12-12. (Hilty et al. 2009)

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Helsinki 2011. (Hirvonen 2011)

Jaeger, Thomas T – Hilty, Reto M – Drexler, Josef – Ullrich, Hanns: Comments of the Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law on the 2009 Commission Proposal for the Establishment of a Unified European Patent Judiciary. International Review of Intellectual Property and Competition Law 2009, s. 817–838. (Jaeger et al. 2009)

Jaeger, Thomas T: Back to Square One? An Assessment of the Latest Proposals for a Patent and Court for the Internal Market and Possible Alternatives. International Review of Intellectual Property and Competition Law 2012, s. 286–308. (Jaeger 2012)

Jokela, Antti: Oikeudenkäynnin perusteet, periaatteet ja instituutiot: Oikeudenkäynti I. Helsinki 2016. (Jokela 2016)

Kaisi, Avgi: Finally a Single European Right for the EU? An Analysis of the Substantive Provisions of the European Patent with Unitary Effect. European Intellectual Property Review 2014, s. 170–180. (Kaisi 2014)

Kitchin, Sir David: Introductory Remarks: A Judicial Perspective. Teoksessa Pila, Justine – Wadlow Christopher (toim.): The Unitary EU Patent System, s. 1–8. Oxford ja Portland, Oregon 2015. (Kitchin 2015)

Krasser, Rudolf: Effects of an inclusion of regulations concerning the content and limits of the patent holder's rights to prohibit in an EU regulation for the creation of unitary European patent protection. EPLaw Patent Blog, vierailupäivä 15.2.2018. Saatavilla osoitteessa: <http://www.eplawpatentblog.com/eplaw/2011/10/eplaw-opinion-on-eu-patent-system.html> (Krasser 2011)

Lamping, Matthias: Enhanced Cooperation – a Proper Approach to Market Integration in the Field of Unitary Patent Protection? International Review of Intellectual Property and Competition Law 2011, s. 879–925. (Lamping 2011)

Lappalainen, Juha – Vuorenpää, Mikko: Tuomioistuinten toimivalta siviiliasioissa. Teoksessa Frände, Dan (toim.): Prosessioikeus – Oikeuden perusteokset, s. 295–396. Helsinki 2017. (Lappalainen – Vuorenpää 2017)

Lee, Nari: Adding Fuel to Fire: A Complex Case of Unifying Patent Limitations and Exceptions through the EU Patent Package. Teoksessa Ballardini, Rosa Maria – Norrgård,

Marcus – Bruun, Niklas (toim.): Transitions in European Patent Law, s. 207–228. Alphen aan den Rijn, Alankomaat 2015. (Lee 2015)

Luginbuehl, Stefan: An Institutional Perspective I: The Role of the EPO in the Unitary (EU) Patent System. Teoksessa Pila, Justine – Wadlow Christopher (toim.): The Unitary EU Patent System, s. 45–56. Oxford ja Portland, Oregon 2015. (Luginbuehl 2015)

Malaga, Milosz: The European Patent with Unitary Effect: Incentive to Dominate? International Review of Intellectual Property and Competition Law 2014, s. 621–647. (Malaga 2014)

McDonagh, Luke: Exploring perspectives of the Unified Patent Court and Unitary Patent within the business and legal communities. UK Intellectual Property Office. Iso-Britannia 2014. (McDonagh 2014)

McMahon, Aisling: An Institutional Examination of the Implications of the Unitary Patent Package for the Morality Provisions: a Fragmented Future too far? International Review of Intellectual Property and Competition Law 2017, s. 42–70. (McMahon 2017)

Monsalto, Oreste: Patent and Trademark Developments in the European Community. Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal 1993, s. 299–316. (Monsalto 1993)

Minn, Mari: Patenting in Europe: The Jurisdiction of the CJEU over European Patent Law. Perspectives on Federalism 2015, s. 1–28. (Minn 2015)

Montaña, Miquel: The CJEU in Teva-Gilead: a Word of Warning for UPC seafarers? Kluwer Patent Blog 2018, vierailupäivä 26.11.2018. Saatavilla osoitteessa: <http://patentblog.kluweriplaw.com/2018/11/26/the-cjeu-in-teva-gilead-a-word-of-warning-for-upc-seafarers/>. (Montana 2018)

Mylly, Tuomas: A Constitutional Perspective. Teoksessa Pila, Justine – Wadlow Christopher (toim.): The Unitary EU Patent System, s. 77–110. Oxford ja Portland, Oregon 2015. (Mylly 2015)

Norrgård, Marcus: Yhdistetyn patenttitoimioistuksen kansainvälinen, asiallinen ja alueellinen toimivalta. Lakimies 2013, s. 1256–1277. (Norrgård 2013)

Peers, Steve: The Constitutional Implications of the EU Patent. European Constitutional Law Review 2011, s. 229–266. (Peers 2011)

Petersen, Clement Salung – Schovsbo, Jens: On Law and Policy in a European and European Union Patent Court (EEUPC): What Will it Do to Patent Law and What Will Patent

Law Do to it? Social Science Research Network (SSRN) 2010. (Petersen – Schovsbo 2010)

Petersen, Clement Salung – Riis, Thomas – Schovsbo, Jens: The Unified Patent Court (UPC) in Action: How Will the Design of the UPC Affect Patent Law? Teoksessa Ballardini, Rosa Maria – Norrgård, Marcus – Bruun, Niklas (toim.): Transitions in European Patent Law, s. 37–58. Alphen aan den Rijn, Alankomaat 2015. (Petersen – Riis – Schovsbo 2015)

Pila, Justine: An Historical Perspective I. Teoksessa Pila, Justine – Wadlow Christopher (toim.): The Unitary EU Patent System, s. 9–32. Oxford ja Portland, Oregon 2015. (Pila 2015)

Raitio, Juha: Euroopan unionin oikeus. Helsinki 2016. (Raitio 2016)

Robin, Jacob: Opinion. EPLaw Patent Blog 2011, vierailupäivä 15.2.2018. Saatavilla osoitteessa: <http://www.eplawpatentblog.com/eplaw/2011/11/eu-prof-sir-robin-jacob-opinion-on-unified-patent-court-and-unitary-patent.html> (Robin 2011)

Rodriguez, Victor: From National to Supranational Enforcement in the European Patent System. European Intellectual Property Review 2012, s. 402–409. (Rodriguez 2012)

Romandini, Roberto – Klicznik, Alexander: The Territoriality Principle and Transnational Use of Patented Inventions – The Wider Reach of a Unitary Patent and The Role of the CJEU. International Review of Intellectual Property and Competition Law 2013, s. 524–520. (Romandini – Klicznik 2013)

Soo, Philip P.: Enforcing a Unitary Patent in Europe: What the U.S. Federal Courts and Community Design Courts teach us. Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review 2012, s. 55–97. (Soo 2012)

Sugden, Alec: The Community Patent – The Luxembourg Agreement of 1989. World Patent Information 1991, s. 5–8. (Sugden 1991)

Troncoso, Mauricio: European Union Patents: A Mission Impossible? An Assessment of the Historical and Current Approaches. Marquette Intellectual Property Law Review (International Intellectual Property Scholars Series) 2013, s. 231–263. (Troncoso 2013)

Ullrich, Hans: National, European and Community Patent Protection: Time for Reconsideration. EUI Working Papers 2006, no. 2006/41. (Ullrich 2006)

Ullrich, Hans: The Property Aspects of the European Patent with Unitary Effect: A National Perspective for a European Prospect? Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper 2013, no. 13-17. (Ullrich 2013)

Wadlow, Christopher: “Hamlet without the prince”: Can the Unitary Patent Regulation strut its stuff without Articles 6–8? *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2013 s. 207–212. (Wadlow 2013)

Wadlow, Christopher: An Historical Perspective II: The Unified Patent Court. Teoksessa Pila, Justine – Wadlow Christopher (toim.): *The Unitary EU Patent System*, s. 33–44. Oxford ja Portland, Oregon 2015. (Wadlow 2015)

Waelde, Charlotte – Laurie, Graeme – Brown, Abbe – Kheria, Smita – Cornwell, Jane: *Contemporary Intellectual Property: Law and Policy*. Kolmas painos. Oxford 2014. (Waelde et al. 2014)

Ward, Annsley Merelle: Are EU Ministers Driving us towards a European Patent Disaster? (Update). The IPKAT blog 2011, vierailupäivä 13.11.2018. Saatavilla osoitteessa: <http://ipkitten.blogspot.com/2011/12/good-morning-from-amerikat-monday-is.html>. (Ward 2011)

Zuallcoble, Rohazar Wati et al.: *Study on Specialized Intellectual Property Courts*. International Intellectual Property Institute and United States Patent and Trademark Office. Washington 2012. Saatavilla osoitteessa: <https://iipi.org/wp-content/uploads/2012/05/Study-on-Specialized-IPR-Courts.pdf>. (Zuallcoble et al. 2012)

EU:n virallisaineisto

Ehdotus neuvoston asetukseksi yhteisöpatentista, KOM (2000) 412 lopullinen (Yhteisöpatenttiasetus 2000)

Ehdotus neuvoston päätökseksi yhteisöpatenttiriitoja koskevan toimivallan antamisesta yhteisöjen tuomioistuimelle, KOM (2003) 827 lopullinen

Ehdotus neuvoston päätökseksi yhteisöpatenttituomioistuimen perustamisesta ja muutoksenhausta yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, KOM (2003) 828 lopullinen (Päätösehdotus 2003)

Suositus neuvostolle komission valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut sopimuksesta yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamiseksi, SEK (2009) 330 lopullinen (Komission suositus 2009)

Unionin tuomioistuimen lausunto 1/09 (täysistunto) 8. päivänä maaliskuuta 2011 (EUT:n lausunto 1/09)

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavasta tiiviimmästä yhteistyöstä, KOM(2011) 215 lopullinen

Committee on Legal Affairs: Amendments 45-94 to COM (2011) 215: Proposal for a regulation of the European parliament and of the council implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection, 2011/0093(COD). (Committee on Legal Affairs 2011)

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 muuttamisesta, COM/2013/0554 final - 2013/0268 (COD)

EU-lainsäädäntö

Primäärilainsäädäntö:

Euroopan Unionin perusoikeuskirja (EYVL C 202, 7.6.2016)

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta (EYVL C 202, 7.6.2016)

Sopimus Euroopan unionista (EYVL C 202, 7.6.2016)

Nizzan sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen sekä Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta (2001/C 80/01)

Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta (2007/C 306/01)

Sekundäärilainsäädäntö:

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/44/EY, annettu 6 päivänä heinäkuuta 1998, bioteknologian keksintöjen oikeudellisesta suojasta

Neuvoston direktiivi 2000/78/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista

Neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001, annettu 22 päivänä joulukuuta 2000, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 469/2009, annettu 6 päivänä toukokuuta 2009, lääkkeiden lisäsuojatodistuksesta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1257/2012, annettu 17 päivänä joulukuuta 2012, yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavasta tiiviimmästä yhteistyöstä

Neuvoston asetus (EU) N:o 1260/2012, annettu 17 päivänä joulukuuta 2012, yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavan tiiviimmän yhteistyön täytäntöönpanoon sovellettavista käännösjärjestelyistä

Kansainväliset sopimukset

Agreement on the establishment of a European patent litigation system (European Patent Litigation Agreement)

Agreement relating to Community patents (89/695/EEC)

Sopimus yhdistetystä patenttituomioistuimesta (2013/C 175/01)

Yleissopimus eurooppapatenttien myöntämisestä ja sopimuksen implementointisäännökset (Euroopan patenttisopimus)

Yleissopimus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (Lugano II -sopimus)

Convention for the European Patent for the Common Market (76/76/EEC) (Community Patent Convention)

Sopimus teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista (TRIPS-sopimus)

Internet-lähteet

Eurlex: Euroopan Unionin oikeuden ensisijaisuus. Saatavilla osoitteessa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114548>, vierailupäivä 24.11.2018. (Eurlex-verkkosivut: Euroopan unionin oikeuden ensisijaisuus)

European Patent Office: Applying for a Unitary Patent. Saatavilla osoitteessa: <https://www.epo.org/law-practice/unitary/unitary-patent/applying.html>, vierailupäivä 21.9.2018. (EPO:n verkkosivut: Applying for a Unitary Patent)

European Patent Office: European Patent Judges' Symposium. Saatavilla osoitteessa: <https://www.epo.org/law-practice/judiciary/documentation.html>, vierailupäivä 24.11.2018. (EPO:n verkkosivut: European Patent Judges' Symposium)

Patentti- ja rekisterihallitus: Yhtenäispatentti. Saatavilla osoitteessa https://www.prh.fi/fi/patentit/patentointi_ulkomailla/yhtenaispatentti.html, vierailupäivä 3.10.2018. (PRH:n verkkosivut: Yhtenäispatentti)

World Trade Organisation: Intellectual Property: protection and enforcement. Saatavilla osoitteessa: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm7_e.htm, vierailupäivä 24.11.2018. (WTO:n verkkosivut: Intellectual Property: protection and enforcement)

Oikeustapaukset

EUT:n tapaukset:

Asia C-26/62 NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v. Nederlandse administratie der belastingen. (tapaus van Gend en Loos)

Asia C-6/64 Flaminio Costa v. ENEL. (Tapaus Costa v. ENEL)

Yhdistetyt asiat C-21–24/72 International Fruit Company. (yhdistetyt tapaukset International Fruit Company)

Asia 181/73 R. & V. Haegeman v. Belgian valtio. (tapaus Haegeman)

Asia C-337/95 Parfums Christian Dior SA ja Parfums Christian Dior BV v. Evora BV. (tapaus Parfums Christian Dior v. Evora)

Asia C-53/96 Hermès International v. FHT Marketing Choice BV. (tapaus Hermès)

Asia C-149/96 Portugalin tasavalta vastaan Euroopan unionin neuvosto. (tapaus Portugali v. neuvosto)

Asia C-392/97 Farmitalia Carlo Erba Srl. (tapaus Farmitalia)

Yhdistetyt asiat C-300/98 ja C-392/98 Parfums Christian Dior SA v. TUK Consultancy BV sekä Assco Gerüste GmbH ja Rob van Dijk v. Wilhelm Layher GmbH & Co. KG ja Layher BV. (yhdistetyt tapaukset Dior)

Julkisasiamiehen Jacobsin ratkaisuehdotus asiassa C-377/98 Alankomaiden kuningaskunta v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto. (Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus tapauksessa Alankomaat v. parlamentti ja neuvosto)

Asia C-539/03 Roche v. Primus. (tapaus Roche v. Primus)

Asia C-555/07 Küçüdeveci v. Swedex GmbH & Co. KG. (tapaus Küçüdeveci)

Asia C-34/10 Oliver Brüstle v. Greenpeace eV. (tapaus Brüstle)

Asia C-322/10 Medeva BV v. Comptroller General of Patents, Designs and Trademarks. (tapaus Medeva)

Asia C-617/10 Åklagaren v. Hans Åkerberg Fransson. (tapaus Åkerberg Fransson)

Asia C-40/11 Yoshikazu Iida v. Stadt Ulm. (tapaus Iida)

Asia C-414/11 Daiichi Sankyo ja Sanofi Aventis Deutschland v. DEMO Anonymos Vio-michaniki kai Emporiki Etairia Farmakon. (tapaus Daiichi Sankyo)

Asia C-270/12 Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta vastaan Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto. (tapaus Yhdistynyt kuningaskunta v. parlamentti ja neuvosto)

Asia C-493/12 Eli Lilly and Company Ltd v. Human Genome Sciences Inc. (tapaus Eli Lilly and Company)

Asia C-146/13 Espanjan kuningaskunta v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto. (tapaus Espanja v. parlamentti ja neuvosto)

Asia C-121/17 Teva UK Ltd ym. v. Gilead Sciences Inc. (tapaus Teva UK ym.)

Julkisasiamies Watheletin ratkaisuehdotus asiassa C-121/17 Teva UK Ltd ym. v. Gilead Sciences Inc. (Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus tapauksessa Teva UK ym.)

Muut tapaukset

EPO:n valituslautakunnat:

Laajennetun valituslautakunnan asia G 0002/06 Use of embryos/WARF. (tapaus Use of Embryos/WARF)

Laajennetun valituslautakunnan yhdistetyt asiat G 2/02 ja G 3/02 Priorities from India/ASTRAZENECA. (tapaus Priorities from India/ASTRAZENECA)

Yhdysvaltojen Supreme Court:

Asia eBay Inc. v. MercExchange, L.L.C., 547 U.S. 388, 2006. (tapaus eBay Inc v. MercExchange LLC)

LYHENTEET

CP-sopimus	Community Patent Convention ("Yhteisöpatenttisopimus")
COPAC	Community Patent Appeal Court common to the Contracting States
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
EP-sopimus	Yleissopimus eurooppapatenttien myöntämisestä (Euroopan patenttisopimus)
EPJ	European Patent Judiciary
EPLA	Agreement on the establishment of a European patent litigation system
EPO	Euroopan patenttiovirasto
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
ETY	Euroopan talousyhteisö
Käännösjärjestelyasetus	Asetus (EU) N:o 1260/2012, annettu 17 päivänä joulukuuta 2012, yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavan tiiviimmän yhteistyön täytäntöönpanoon sovellettavista käännösjärjestelyistä
SEU	Sopimus Euroopan unionista
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TRIPS-sopimus	Sopimus tekijän- ja teollisuus oikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista (Agreement on Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights)
UPC-sopimus	Sopimus yhdistetystä patenttistuomioistuimesta (2013/C 175/01) (Agreement on a Unified Patent Court)
Yhtenäispatenttiasetus	Asetus (EU) N:o 1257/2012, annettu 17 päivänä joulukuuta 2012, yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavasta tiiviimmästä yhteistyöstä
YIOT	Yhteisön immateriaalioikeustuomioistuin
YPJ	Yhtenäispatenttijärjestelmä
YPJ:n sääntelypaketti	Käännösjärjestelyasetuksen, UPC-sopimuksen, sekä yhtenäispatenttiasetuksen muodostama kokonaisuus

YPS	Agreement relating to Community patents (89/695/EEC) ("Yhteisöpatenttia koskeva sopimus")
YPT	Yhdistetty patenttituomioistuin
WTO	Maailman kauppajärjestö (World Trade Organisation)

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusaiheesta ja tutkimuskysymyksistä

Eurooppaan on jo vuosikymmenien ajan pyritty luomaan rajat ylittävää ja yhtenäisen vaikutuksen omaavaa patenttijärjestelmää. Nykyisin voimassaolevan Euroopan patenttisopimuksen mukainen (jäljempänä EP-sopimus) eurooppapatenttijärjestelmä mahdollistaa patentin saamisen kaikissa järjestelmään liittyneissä maissa, mutta oikeusvaikutuksiltaan eurooppapatentti vastaa EP-sopimuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti vain yksittäisten kansallisten patenttien hankintaa kaikissa yksittäisissä jäsenvaltioissa. Kyse ei siten ole aidosti rajat ylittävästä patentista, jonka oikeudenloukkauksiin voitaisiin puuttua keskitetysti yhdessä tuomioistuimessa, vaan oikeudenloukkaukseen puuttumisen tulee tapahtua Bryssel I -asetuksen¹ 24 artiklan 4 kohdan mukaisesti siinä valtiossa, jossa oikeudenloukkaus tapahtui ja jonka tuomioistuimella on asiassa yksinomainen toimivalta.² Nykyjärjestelmässä patentinhaltija voi siten joutua nostamaan useassa jäsenvaltiossa patentin loukkaukseen, vaikka kyseessä voi olla tilanne, jossa käytännössä samaan patenttiin kohdistuu sama loukkaus saman loukkaajan toimesta. Asioiden käsittely eri maiden tuomioistuimissa kantaa aidon riskin ristiriitaisista tuomioista, mikä aiheuttaa epävarmuutta ja yhtenäisyyden puutetta eurooppalaisella patenttikentällä.³

Euroopan unionissa (jäljempänä EU) on solmittu vuonna 2013 sopimus yhdistetystä patenttituomioistuimesta (englanniksi Agreement on a Unified Patent Court, jäljempänä UPC-sopimus), joka astuessaan voimaan tulee kahden jäljempänä käsiteltävän EU:n asetuksen kanssa luomaan yhtenäisen vaikutuksen omaavan, valtaosan EU:n jäsenvaltioista⁴ kattavan patentin, joka saa keskitetysti suojaa kaikissa järjestelmän alaisissa valtioissa.

¹ Bryssel I -asetuksen virallinen nimi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1215/2012, annettu 12 päivänä joulukuuta 2012, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

² Tämän sääntö on myös vahvistettu EUT:n oikeuskäytännössä asiassa C-539/03 *Roche v. Primus*.

³ Esim. Brinkhof – Ohly 2014, s. 209; Dinwoodie 2009, s. 733; Rodriguez 2012, s. 3. Rodriguez listaa artikkelissaan esimerkkejä tapauksista, joissa eri maiden, ja maiden sisällä myös eri oikeusasteet, ovat antaneet ristiriitaisia ratkaisuja samassa asiassa. Näin esimerkiksi: "In *Escitalopram*, European Patent No. EP0347066, the UK High Court found the patent invalid owing to insufficient grounds, but the decision was reversed by the UK Court of Appeal, and the validity was upheld by the House of Lords. The District Court of the Hague found the patent invalid owing to lack of inventive step. The German Federal Patent Court found the patent invalid owing to lack of novelty and inventive step. The German decision was reversed on appeal."

⁴ Tutkielman kirjoittamishetkellä joulukuussa 2018 sopimuksen on allekirjoittanut 25 jäsenvaltiota 28:sta.

Uusi patentti, viralliselta nimeltään vaikutukseltaan yhtenäinen eurooppapatentti (kutsutaan myös lyhyemmin nimellä yhtenäispatentti⁵) perustuu nykyiseen eurooppapatenttiin, johon uuden sääntelypaketin myötä kohdistetaan yhtenäinen rajat ylittävä vaikutus. Yhtenäispatenttijärjestelmän (jäljempänä YPJ) voimaantuloon liittyy uuden yhdistetyn patenttituomioistuimen (jäljempänä YPT) perustaminen. Uuden järjestelmän odotetaan luovan kustannussäästöjä yhtenäispatenttia koskevien oikeudenkäyntien keskittyessä yhteen tuomioistuimeen, ja sen tarkoituksena on myös ehkäistä sitä, että samassa asiassa tuomittaisiin eri tavalla eri maissa johtaen pirstoutuneeseen patenttisuojaan sopimusvaltioiden kattamalla alueella.

Uuden yhtenäispatenttimuodon voimaantulon myötä EU:n alueella tulee olemaan voimassa kolme erilaista patenttimuotoa. Ensimmäisenä ovat kunkin jäsenvaltion omat kansalliset patentit, jotka ovat voimassa vain kyseisen jäsenvaltion alueella. Toisena ovat EP-sopimuksen mukaiset eurooppapatentit, jotka edellä mainituin tavoin koostuvat ryppäistä kansallisia patenteja. Kolmantena ovat uuden YPJ:n mukaiset yhtenäispatentit. Tämän lisäksi, YPT:n aloittamiseen kuuluvan seitsemän vuoden siirtymäajan aikana perinteiset eurooppapatentit tulevat jakautumaan patentinhaltijan valinnan mukaisesti eurooppapatentteihin, joita koskevia asioita käsitellään YPT:ssä ja eurooppapatentteihin, joita koskevia asioita käsitellään vaihtoehtoisesti kansallisessa tuomioistuimessa. Eri patenttimuotojen on tarkoitus tarjota vaihtoehtoja keksintöjään suojaaville tahoille, mutta näin monen patenttimuodon olemassaolo antaa aiheita myös perustellulle huolelle eurooppalaisen patenttijärjestelmän pirstoutumisesta sekä monimutkaistumisesta.⁶

Tämä tutkielma keskittyy tutkimaan Euroopan unionin tuomioistuimen (jäljempänä EUT⁷) roolia ja toimivaltaa uudessa YPJ:ssä. YPJ:n voimaantuloon ja tarkempaan sisältöön liittyy vielä useita avoimia kysymyksiä, joista tämä on yksi erityistä keskustelua herättäneistä aiheista. YPJ:n sääntelypaketin kuuluminen EU-oikeuden piiriin on osittain tulkinnanva-

⁵ Termi ”yhtenäispatentti” on vakiintunut myös virallisessa käytössä. Ks. esimerkiksi PRH:n verkkosivut: Yhtenäispatentti.

⁶ Aiheesta lisää esimerkiksi Lee 2015, s. 207–228; Troncoso 2013, s. 260–263.

⁷ EU:n organisaatiomuutosten takia EUT on tunnettu aikaisemmin muun muassa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimena. Tutkielmassa käytetään selkeyden vuoksi jäljempänä nimeä EUT riippumatta siitä, mikä kyseisen tuomioistuimen virallinen nimi on käsiteltävän olevan asian tapahtumahetkellä ollut. EUT:lla viitataan pääosin sen viimeiseen ja pääasialliseen instanssiin, unionin tuomioistuimeen. EUT:lla voidaan myös joissain kohdin viitata koko EU:n tuomioistuin kokonaisuuteen, joka koostuu kahdesta tuomioistuimesta: edellä mainitusta unionin tuomioistuimesta sekä sen (joissain asioissa toimivaltaisesta) ensimmäisestä instanssista, unionin yleisestä tuomioistuimesta.

raista ja tämä kysymys on yksi olennaisista seikoista määriteltäessä EUT:n toimivaltaa asiassa. EUT:n perinteisenä roolina on toimia ennakkoratkaisutuomioistuimena EU-oikeudellisissa asioissa ja sen rooli on viime kädessä ratkaista EU-oikeuden tarkempi tarkoitussisältö. EUT toimii myös osassa EU-oikeudellisia asioita viimeisimpänä valitustuomioistuimena. Tutkielmassa pyritään vastaavasti selvittämään, minkälaiseksi EUT:n rooli muodostuu mahdollisesti YPJ:ssä.

Tutkielman päätutkimuskysymyksenä on siten seuraava: mikä on EUT:n toimivalta ja rooli yhtenäispatenttijärjestelmässä? Rooli ja toimivalta voidaan erottaa toisistaan siten, että roolissa on kyse EUT:n vaikutusvallasta YPJ:ssä ja toimivallasta siitä kompetenssista, johon EUT voi tämän vaikutusvallan perustaa. Päätutkimuskysymyksen vastaamiseen pyritään vastaamaan seuraavilla tarkentavilla alakysymyksillä:

- 1) Mikä on yhtenäispatenttijärjestelmän EU-oikeudellinen ulottuvuus?
- 2) Miten ja millä perusteilla EUT:n toimivalta voi määräytyä yhtenäispatenttijärjestelmässä?
- 3) Minkälaiseksi EUT:n rooli yhtenäispatentteihin liittyvässä ratkaisutoiminnassa voi muotoutua ja mitä siitä voi seurata?

EUT:n toimivallan ja roolin laajuus tulevissa yhtenäispatenttiasioissa on erityisesti prosessiekonomisesti merkityksellinen kysymys. Patenttioikeudenkäyntien kokonaiskestoihin voi vaikuttaa huomattavasti, mikäli niissä joudutaan usein esittämään EUT:lle ennakkoratkaisukysymyksiä ratkaistavaksi. YPT:n käsitellessä vain patenttiasioita voidaan lähtökohtaisesti olettaa, että siellä käsiteltävät asiat käsitellään joutuisalla aikataululla. Nopeuskysymysten lisäksi olennaista on myös yhtenäispatenttia koskevien ratkaisujen laatu. Joutuisa ja laadukas ratkaisutoiminta voidaan kuvata tehokkaaksi ratkaisutoiminnaksi. Tehokasta ratkaisutoimintaa YPT:ssä edistävät patenttialaan erikoistunut tuomarikokoonpano sekä juuri tähän oikeudenalaan liittyvät tapaukset. EUT:n mahdollisesti omatessa laajan toimivallan patenttiasioissa riskinä on, että ennakkoratkaisuväylä EUT:hen muodostaa pullonkaulan patenttiasioden käsittelyssä niiden juuttuessa EUT:n yleiseen tapausruuhkaan. Tämän lisäksi on perusteltua pohtia, ovatko EUT:n tuomarit riittävän erikoistuneita tyypillisesti monimutkaisiin ja teknisluonteisiin patenttioikeudenkäynteihin.⁸ UPC-sopimuksen johdannossa on nimenomaisesti mainittu tavoitteena luoda YPT:stä järjestelmä, jolla varmistetaan

⁸ Wadlow 2013, s. 208.

ratkaisujen joutuisuus ja korkea laatu.⁹ Laajan toimivallan myöntäminen EUT:lle yhtenäispatenttiasioissa voisi olennaisesti riskeerata edellä mainitun tavoitteen toteutumisen.

Johtuen siitä, että YPJ ei ole vielä tutkielman kirjoittamishetkellä astunut voimaan, on tärkeää huomioida tutkielman spekulatiivinen luonne. Voimaanastumisen jälkeen kestää vielä aikaa ennen kuin ensimmäisiä yhtenäispatenttiin liittyviä asioita käsitellään YPT:ssa. Tämän YPT:n käsittelyn jälkeen jää vielä nähtäväksi, miten EUT ratkaisee oman toimivaltansa laajuuden, sillä EUT:n ennakkoratkaisun antaminen edellyttää ennakkoratkaisupyyntöä YPT:lta, eikä EUT voi ennen sitä ottaa viran puolesta asiaa käsiteltäväkseen. EUT:n toimivaltaa ja roolia koskeviin kysymyksiin vastaaminen voi lisäksi edellyttää useampaa ennakkoratkaisua EUT:lta.

1.2 Tutkimusmetodista ja lähdeaineistosta

Tutkielman aiheen lähestymistavassa pääpaino on oikeusdogmaattisessa eli lainopillisessa metodissa. Tutkielma pyrkii vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin voimassa olevia ja voimaan astuvia oikeuslähteitä tulkitsemalla. Perinteisen lainopin tarkoituksena on oikeussäännösten sisällön selvittäminen eli lain tulkinta ja oikeussäännösten systematisointi.¹⁰ Tutkimuskysymysten tarkoituksenmukainen tutkinta ei kuitenkaan täysin asetu tähän perinteisen lainopin määritelmän muottiin. Tutkielmassa keskitytään siihen, miten EUT tulee tulevaisuudessa mahdollisesti omaksumaan toimivaltansa ja roolinsa YPJ:ssä, joten tutkielmaan liittyy siten vahvasti spekulatiivinen ominaispiirre. Tutkielmassa pyritään arvioimaan ja siten myös osittain ennustamaan, kuinka EUT tulee asiassa toimimaan. Tämä ennustaminen on suoritettava tulkiten voimassaolevaa ja voimaantulevaa oikeussääntelyä sekä EUT:n oikeuskäytäntöä. *Aarniota* mukaillen tässä on kyse viranomaisen käyttäytymisestä annettavasta "lainopillisesta ennusteesta".¹¹

Viranomaistoiminnan, kuten EUT:n toimivaltaansa ja rooliinsa kohdistuvien ratkaisujen, ennustamisessa on aina läsnä ennustamisen epävarmuus. Kyse on inhimillisen toiminnan myötä syntyvästä ratkaisusta, jossa syyllä ja seuraukselle ei voida asettaa suoraa kausaalista yhteyttä, sillä vaihtoehtoista valittu tulkintaratkaisu ei ole ehdottomasti määrätty tai determinoitu seuraus tapauksen olosuhteista. Lainopillisessa ennustamisessa ei siten voida

⁹ UPC-sopimuksen resitaalit.

¹⁰ Aarnio 1997; s. 36–37.

¹¹ Aarnio 1978, s. 254–275.

saavuttaa samankaltaisia kausaliteettisuhteita, kuten luonnontieteellisten ilmiöiden ennustamisessa. Tulevaisuuden oikeuskäytännön ennakointiin vaikuttavat myös mahdolliset oikeuskäytännössä tapahtuvat linjanmuutokset tai sääntelymuutokset, joten tietyllä hetkellä tapahtuvan ennakkoinnin premissit ovat alttiita myöhemmille muutoksille.¹²

Tämän tutkielman tärkeimpänä kiinnostuksen kohteena ei varsinaisesti ole oikeussääntelyn sisältö itsessään, vaan se oikeustilanne, joka seuraa EUT:n oman lainopillisen tulkintasuo-rituksen seurauksena. Toisin sanoen, tutkielmassa mielenkiinto kohdistuu siihen EUT:n toimivaltaan ja rooliin YPJ:ssä, jonka EUT itselleen mahdollisesti omaksuu voimassaole-vaan sääntelyyn kohdistuvan tulkintaratkaisun kautta. Tässä arvioinnissa käytetään apuna myös sääntelyn taustaan kohdistuvaa tutkimusta, jossa tarkastellaan edeltäviä yrityksiä luoda tietynkaltainen yhtenäispatenttijärjestelmä Eurooppaan. Taustakatsauksen avulla on mahdollista paremmin ymmärtää sääntelyn sisältöä ja lainsäätäjän tarkoitusta.

Tutkimuskysymyksiin vastaaminen jäisi vajavaiseksi ilman arviointia siitä, mitä vaikutuk-sia EUT:n mahdollisella roolilla YPJ:ssä voi uuden järjestelmän toiminnalle olla. Tässä kohtaa tutkielmassa nostetaan esiin erilaisia taloudellisia sekä muita YPJ:n toimintaan ja käyttöönottoon kohdistuvia vaikutuksia. Vaikutusarviointiin keskittyvä tutkimus tuo tut-kielmaan oikeuspoliittiselle *de lege ferenda* -tutkimukselle tyypillisiä ominaispiirteitä, kun EUT:n tulevia ratkaisuja toimivallastaan pyritään arvioimaan yhteiskunnan asettamien vaa-timuksien, kuten YPJ:n toimivuuden, näkökulmasta.¹³ Vaikutusarvioinnin avulla tutkiel-massa pyritään siten esittämään näkemyksiä sille, minkä laajuiseksi erityisesti EUT:n roo-lin olisi syytä muodostua YPJ:ssä.

Vaikutusarviointi voidaan nähdä osana laintulkitsijan reaalista argumentointia, johon voi-daan ratkaisutoiminnassa joutua nojaamaan tulkintaratkaisuvaihtoehtojen valinnassa. Reaa-lisen argumentoinnin käyttö on odotettavissa myös EUT:n arvioidessa toimivaltaansa ja rooliaan YPJ:ssä, mikä puoltaa samankaltaisen näkökulman ottamista myös tässä tutkiel-massa.¹⁴ Reaalisessa argumentoinnissa korostuu laintulkitsijan suorittama sääntelyn sisäl-lön teleologinen tulkinta, jossa pyritään ratkaisemaan sääntelyn tulkintavaihtoehtoista sääntelyn tavoitteita parhaiten edistävä tulkintaratkaisu. EU-oikeudellisessa ratkaisutoi-

¹² Aarnio 1978, s. 259–261.

¹³ Ks. Aarnio 1978, s. 53–55. Tyypillisesti *de lege ferenda* -tutkimus kohdistuu oikeussäännösten toiminnan tarkasteluun. Tässä tutkielmassa oikeussääntö on ymmärrettävä laajentavasti käsittäen myös EUT:n ennakkoratkaisuissaan muodostettavat oikeussäännöt. Näin ollen EUT:n tulkintarat-kaisu omasta toimivallastaan sisältää myös oikeuskäytännössä noudatettavan oikeussäännön.

¹⁴ Hirvonen 2011, s. 43–44.

minnassa on tyypillisesti käytetty teleologista tulkintaa, joten näin voidaan odottaa tapahtuvan myös EUT:n toimiessa YPJ:n sääntelyn kontekstissa.¹⁵

Tutkielman lähdeaineisto on aiheen ylikansalliseen luonteesta johtuen vahvasti kansainvälinen. Lähteet painottuvat eurooppalaiseen ja myös osittain yhdysvaltalaiseen patenttioikeuskirjallisuuteen. Alan kirjallisuuden ja artikkeleiden lisäksi tärkeässä roolissa ovat olleet myös EU:n viranomaisten laatimat säädösten esityöt, joissa on perusteltu ja esitetty eri säädösten taustoja ja tarkoituksia. Esitöiden sekä muiden virallisiaineistojen merkitys on korostunut, koska monet aikaisemmat ehdotukset yhtenäisen vaikutuksen omaavan patenttijärjestelmän perustamiseksi ovat kaatuneet ennen niiden voimaantuloaan. Tämän lisäksi, koska YPJ ei ole vielä astunut voimaan, ei asiassa ole myöskään varmuutta, että sääntely tulee pysymään ehdotetussa muodossa. Lähdeaineistona käytetyt patenttialalla toimivien henkilöiden kyselytutkimukset tarjoavat lisäksi tutkielmaan empiiristä tutkimusmateriaalia.

1.3 Tutkielman rakenteesta ja rajauksista

Tutkielma jakautuu johdannon ja johtopäätöksiä lisäksi neljään päälukuun. Ensimmäisessä pääluvussa esitellään YPJ:n muodostavaa organisaatiota sekä sääntelyn sisältöä ja taustaa. Luvun tarkoituksena on tarjota moniulotteista kontekstia, jossa tutkimuskysymyksiä käsitellään. YPJ:ää on tutkittava kontekstissa, joka käsittää sekä institutionaalisesti että lainsäädännöllisesti monimutkaisen, ajan saatossa kehittyneen kokonaisuuden, johon on vaikuttanut erityisesti erilaiset intressit sekä niiden seurauksena syntynyt tarve kompromisseille. Toinen pääluku keskittyy tutkimaan EUT:n toimivallan muodostumiseen liittyviä tutkimuskysymyksiä. EU-oikeuden ulottuvuus on keskiössä EUT:n toimivallan määräytymisessä, minkä johdosta samassa yhteydessä arvioidaan myös tutkimuskysymystä YPJ:n suhteesta EU:n oikeusjärjestyksen raameihin. Kolmannessa pääluvussa tarkastellaan yleisemmästä näkökulmasta eurooppalaisen patenttioikeuden harmonisointia ja YPJ:n vaikutusta siihen. Tämä luku toimii johdatteluna viimeiseen päälukuun, jossa vaikutusarviointi siirtyy YPJ:n viitekehykseen. Neljännessä pääluvussa keskitytään vastaamaan tutkimuskysymykseen EUT:n roolista YPJ:ssä arvioimalla niitä käytännön vaikutuksia, joita EUT:n roolilla voi olla YPJ:n toiminnalle. Vaikutusarvioinnin kautta viimeisessä pääluvussa korostuu erityisesti tutkielman aiheen yleisempi merkitys tieteelle ja käytännön toimijoille.

¹⁵ Hirvonen 2011, s. 40.

Tutkielman ulkopuolelle jätetään itse YPJ:n muodostavan sääntelyn tarkka läpikäynti, ja sääntelyä käsitellään vain tutkimuskysymyksien kannalta relevanteilta osilta. Vaikka tutkielmassa arvioidaan YPJ:n EU-oikeudellista ulottuvuutta, niin tutkielman ulkopuolelle rajataan lisäksi arviointi siitä, täyttävätkö YPJ:n sääntelyn mukaan määräytyvät oikeudet ja velvollisuudet EU-oikeudellisessa primääri- ja sekundäärilainsäädännössä säädetyt vaatimukset. Näin ollen esimerkiksi YPJ:n sääntelyn kilpailuoikeudellisia ulottuvuuksia ei tässä tutkielmassa arvioida. Tutkielman spekulatiivisesta luonteesta huolimatta, tutkielman ulkopuolelle rajataan edelleen spekulointi YPJ:n voimaantulon toteutumisesta tai toteutumatta jäämisestä. Tutkielmassa ei siten käsitellä esimerkiksi Brexitin vaikutuksia YPJ:n tulevaisuudelle.

2 YHTENÄISPATENTTIJÄRJESTELMÄN INSTITUTIONAALINEN JA SÄÄNTELYLLINEN KONTEKSTI

2.1 Yhtenäispatenttijärjestelmän keskeiset toimijat

Tutkimuskysymyksien tarkoituksenmukaisen käsittelemisen tueksi on syytä lyhyesti esitellä kaksi YPJ:n keskeistä toimijaa, jotta voidaan paremmin ymmärtää tutkielman aiheen merkitystä ja moniulotteisuutta.¹⁶ Alla oleva katsaus esittää näiden toimijoiden roolijakoa sekä pyrkii osoittamaan mahdollisia erilaisia intressejä niiden toiminnassa.

YPJ:n toimijoita arvioitaessa on nimenomaan hyvä nähdä, mikä kyseisen instituution tehtäväkenttään kuuluu ja mitä voidaan nähdä sen taustalla olevina intresseinä. Näin voidaan esimerkiksi ymmärtää eroja EUT:n ja YPT:n tai EPO:n ratkaisutoiminnassa ensimmäisen ollessa luonteeltaan yleistuomioistuin ja jälkimmäisten ollessa joko erikoistuomioistuimia tai sen kaltaisia oikeudellista ratkaisuvalltaa käyttäviä elimiä.¹⁷ Lisäksi on nähtävä EUT:n taustalla vaikuttavat tekijät EU-oikeuden noudattamisen valvojana sekä muiden EU-oikeuden tavoitteiden toteuttajana. YPT:n ja EPO:n ratkaisutoiminnassa taas voivat toteutua enemmän patenttialan toimijoiden intressit, mikä voi muun muassa näkyä siinä, missä laajuudessa ne arvioivat patenttisuojaa esimerkiksi perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista vasten. Näillä erilaisilla taustoilla ja intresseillä on luonnollisesti olennainen merkitys arvioitaessa seurauksia, mitä EUT:n toimivallasta YPJ:ssä voi seurata.

¹⁶ EUT:n käsittely on esittelyteknisistä syistä sisällytetty sen toimivaltaa käsittelevään lukuun 2.

¹⁷ Yleis- ja erikoistuomioistuimen eroja ja merkityksiä käsitellään myöhemmin jaksossa 5.2.

2.1.1 Yhdistetty patenttitoimioistuin

Uuden järjestelmän myötä perustettava YPT koostuu UPC-sopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan ensimmäisen asteen tuomioistuimesta, muutoksenhakutuomioistuimesta sekä kirjaamosta. YPT:n yksinomaiseen toimivaltaan tulee kuulumaan laaja kirjo yhtenäispatentteja sekä, siirtymäajan jälkeen myös, tavallisia eurooppapatentteja koskevia asiatyyppejä.¹⁸ YPT:ssa ratkaisutoiminta jaetaan eri jaostoihin tapaustyyppien ja maantieteellisen sijainnin perusteella. Jaostot jakautuvat paikallisjaostoihin, aluejaostoihin ja keskusjaostoihin. Jaostojen ratkaisusta on mahdollisuus valittaa Luxemburgissa perustettavaan muutoksenhakutuomioistuimeen.

UPC-sopimuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan YPT:en kohdistuu samat EU-oikeudelliset velvollisuudet kuin mihin tahansa sopimusvaltion kansalliseen tuomioistuimeen. Tämä tarkoittaa myös sitä, että YPT:n on noudatettava kansallisten tuomioistuinten tapaan EU-oikeutta, jonka viimekätisestä tulkinnasta päättää EUT, ja sen on pyydettävä EUT:lta ennakkoratkaisua mahdollisista EU-oikeuden tulkintakysymyksistä.¹⁹ Näin ollen tutkimuskysymykset huomioiden on jo alusta asti selvää, että EUT:lla on ennakkotuomioistuimen rooli YPT:ssä.

YPT olisi nähtävä osana sopimusvaltion kansallista tuomioistuinjärjestelmää, eikä se siten ole ylikansallinen tai EU:n tuomioistuin. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että YPT on verrattavissa Benelux-maiden, eli Belgian, Hollannin ja Luxemburgin, vuonna 1965 kansainvälisellä sopimuksella perustamaan yhteiseen tuomioistuimeen (Cour de Justice Benelux, jäljempänä Benelux-tuomioistuin), joka ratkoo ylimpänä tuomioistuimena Beneluxin talousunionin toimivaltaan liittyviä oikeudellisia kysymyksiä. Vaikka tuomioistuimilla on merkittäviä eroja, on Benelux-tuomioistuinta käytetty mallina YPT:n rakenteen mallinnuksessa.²⁰ EUT on katsonut tapauksessa *Parfums Christian Dior v. Evora*, että Benelux-tuomioistuimen on saatettava EU-oikeuden tulkintaan liittyvä kysymys EUT:n ratkaistavaksi.²¹

¹⁸ Asiatyypit on lueteltu UPC-sopimuksen 32 artiklan 1 kohdassa.

¹⁹ Ennakkoratkaisupyynnöistä EUT:een säädetään UPC-sopimuksen 21 artiklassa.

²⁰ Brinkhof – Ohly 2014, s. 211; Norrgård 2013, s. 1259. Erona muun muassa se, että toisin kuin Benelux-tuomioistuin, niin YPT syrjäyttää kansalliset tuomioistuimet kokonaan sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Hilty et al. 2012, s. 5.

²¹ Asia C-337/95 *Parfums Christian Dior SA ja Parfums Christian Dior BV v. Evora BV*

YPT:n luomisen tavoitteena on tuomioistuin, joka kykenee antamaan korkealaatuisia ratkaisuja joutuisasti sekä samaan aikaan varmistamaan oikeudenmukaisen tasapainon oikeudenhaltijoiden ja muiden osapuolten etujen välillä huomioden suhteellisuuden ja joustavuuden tarpeen. Yhtäläillä tärkeänä pidetään, että YPT huomioi EU-oikeuden ensisijaisuuden.²² Jaksossa 5.2 käsitellään sitä, onko patenttioikeuden asiantuntijoista muodostuvalla erikoistuomioistuimilla valmiuksia toteuttaa näitä tavoitteita. Katsauksessa keskitytään erityisesti EU-oikeuteen olennaisesti sisältyvien perus- ja ihmisoikeuksien huomioimiseen.

2.1.2 Euroopan patenttivirasto ja sen valituslautakunnat

Euroopan patenttivirasto (European Patent Organisation, jäljempänä EPO) tulee vastamaan kaikista yhtenäispatentin myöntämiseen liittyvistä toiminnoista samalla tavalla kuin se vastaa nykyisellään eurooppapatenttien myöntämisestä. Kuten on jo edellä esitetty, yhtenäispatentti perustuu tavalliseen eurooppapatenttiin, johon kohdistetaan patentin myöntämisen jälkeen yhtenäinen vaikutus. Näin ollen EPO:n rooli YPJ:ssä on patentin myöntämisvaiheessa keskeinen. Patentin myöntämisvaiheessa EPO soveltaa täysimääräisesti EP-sopimusta.

EPO jakautuu eri osastoihin, joilla on omat roolinsa patenttien myöntämisessä. Osastojen toiminnasta on säädetty EP-sopimuksen 15–22 artikloissa. Tutkielman kannalta keskeisen mielenkiinnon kohteena ovat viraston sisäiset muutoksenhakukeinot. EPO:n organisaatioon kuuluu valituslautakuntia, joihin voi valittaa patentin myöntämisvaiheeseen liittyvistä viraston eri jaostojen tekemistä päätöksistä. EP-sopimuksen 21 artiklan 1 kohdan mukaan valituslautakunnat vastaavat vastaanottojaoston, patentoitavuustutkimusosastojen, väiteosastojen ja oikeudellisen osaston päätöksistä tehtyjen valitusten tutkimisesta.

EP-sopimuksen 23 artiklan 3 kohdan mukaan lautakuntien jäseniä eivät päätöksenteossa sido mitkään ohjeet, vaan ainoastaan tämän yleissopimuksen määräykset. Sidonnaisuus vain kyseiseen sopimukseen vaikuttaa luonnollisesti myös valituslautakuntien ratkaisukäytäntöön, kun ne käyttävät pääasiallisena oikeuslähteenään EP-sopimusta. Valituslautakuntien ei tarvitse noudattaa EU:n ulkopuolisena instituutiona EU-oikeutta, eikä eurooppapatenttien tai tulevien yhtenäispatenttien myöntämisvaiheessa soveltamisessa suoranaisesti sovelleta EU-oikeudellisia säännöksiä. Tämä voi helposti johtaa eriäviin näkemyksiin jois-

²² UPC-sopimuksen resitaalit.

sakin patenttioikeudellisissa kysymyksissä EU-oikeuteen sidonnaisten instituutioiden kanssa. Joka tapauksessa, EUT:n toimivallalla YPJ:ssä voi olla epäsuorasti vaikutuksia myös EPO:n valituslautakuntien ratkaisukäytäntöön. Tästä esimerkkinä toimii muun muassa *Brüstle*-tapaus, jota käsitellään tarkemmin jaksossa 4.2.

2.2 Yhtenäispatenttijärjestelmän sääntelykehys

Pohtiessa EUT:n tarkempaa roolia YPJ:ssä edellyttää tämä kyseisen järjestelmän rajojen määrittelyä, toisin sanoen YPJ:n käsitteen sisällön tarkentamista. Tässä kohtaa on syytä nostaa YPJ:n sääntelyteoreettinen viitekehys, jolla viitataan tässä järjestelmän muodostaviin ja ohjaaviin säännöksiin. Tutkielman aiheen näkökulmasta tämä on olennaista huomioiden EUT:n toimivallan määräytyminen nimenomaisesti EU-oikeudellisen sääntelyn myötä. Lisäksi, tässä luvussa luodaan katsaus aikaisempiin yrityksiin luoda Eurooppaan yhtenäisen vaikutuksen omaava patenttijärjestelmä, jotta voidaan tuoda esille syitä erilaisille ratkaisuille ja kompromisseille, joita YPJ:tä luotaessa on jouduttu tekemään.

2.2.1 EUT:n kannanotto aikaisempaan sopimusluonnokseen

Kysymystä siitä, mitkä säädökset muodostavat YPJ:n viitekehyksen, pyritään valottamaan tuomalla ensiksi esille hieman nykyisen, vielä määrittelemättömän ajan päästä voimaantulevan sääntelyratkaisun taustaa. Euroopan unionin neuvosto esitti EUT:lle lausuntopyynnön vuonna 2009 silloin ehdotetusta, nykyistä edeltävästä YPJ:n tuomioistuinsopimuksesta.²³ EUT vastasi tähän lausuntopyyntöön vuonna 2011. Lausuntonsa loppupäätelmänä EUT totesi, että suunniteltu sopimus yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamisesta ei ollut ”sopusoinnussa unionisopimuksen ja EUT-sopimuksen määräysten kanssa”.²⁴ Tämän johti kyseisen sopimusluonnoksen palauttamiseen suunnittelupöydälle.

Ongelmallisena EUT näki sopimusluonnoksessa erityisesti sen, että sillä olisi myönnetty ”unionin toimitelin- ja tuomioistuinjärjestelmään kuulumattomalle kansainväliselle tuomioistuimelle yksinomainen toimivalta käsitellä merkittävä määrä yhteisöpatenttiin liittyviä yksityisten nostamia kanteita ja yksinomainen toimivalta tulkita ja soveltaa unionin oikeut-

²³ Ehdotetun sopimuksen mukaan tuomioistuinta olisi kutsuttu nimellä eurooppapatentti- ja yhteisöpatenttituomioistuin. EUT:n lausunto 1/09, kohta 1.

²⁴ EUT:n lausunto 1/09, loppulausunto, s. 1175. Tässä kohtaa EUT tarkoittaa ”EUT-sopimuksella” sopimusta Euroopan unionin toiminnasta.

ta tällä alalla”. Tämä olisi estänyt kansallisia tuomioistuimia käyttämästä toimivaltaansa tulkita unionin oikeutta ja estänyt samalla EUT:ta antamasta ennakkoratkaisuja näiden kansallisten tuomioistuinten ennakkoratkaisupyyntöihin asiaan liittyen. Toimivallan myöntäminen YPT:lle olisi "vääristänyt perussopimuksissa unionin toimielimille ja jäsenvaltioille annettua toimivaltaa, joka on olennaista unionin oikeuden luonteen säilyttämisessä".²⁵ Tässä sopimusluonnoksessa YPT:ta ei pidetty osana jäsenvaltion kansallista tuomioistuinjärjestelmää, ja EUT piti tätä ongelmallisena muun muassa siitä syystä, että YPT:n taustalla ei siten ollut mitään jäsenvaltiota, jonka olisi voinut asettaa vahingonkorvausvastuuseen unionin oikeuden rikkomisesta aiheutuneista yksityisen henkilön vahingoista.²⁶

EUT:n lausunnosta on havaittavissa selkeä vastahakoinen suhtautuminen tämän kaltaiseen jäsenvaltioiden tuomioistuinjärjestelmästä erillisen ulkopuolisen oikeushenkilön perustamiseen, joka sopimuksen turvin siirtäisi jäsenvaltioiden tuomioistuimilta itselleen yksinomaisten toimivallan toimia unionin oikeuden tulkitsijana ja käyttäjänä tietyllä alalla kuulumatta itse minkään jäsenvaltion alaisuuteen.

Lausunnossa olennaisena seikkana oli se, että erona muihin kansainvälisellä sopimuksella perustettaviin tuomioistuihin, jotka soveltavat kyseisiä sopimuksia, niin YPJ:n perustuksessa kansainvälisen sopimuksen lisäksi EU-oikeudelliseen sääntelyyn olisi sopimusluonnoksen mukaisesti YPT:lla ollut yksinomainen valta tulkita yhtenäispatenttia koskevaa EU-oikeutta. Kansainvälisellä sopimuksella perustettava tuomioistuin, joka pidättäytyy vain kyseisen sopimuksen tulkintaa koskevien riitojen ratkaisussa, ei siten ole lähtökohtaisesti ongelmallinen EU-oikeuden näkökulmasta. EUT totesi lausunnossa, että "kansainvälinen sopimus voi vaikuttaa sen omaan toimivaltaan, kunhan tämän toimivallan luonteen säilyttämistä koskevat olennaiset edellytykset täyttyvät eikä unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä siis loukata." ²⁷ EUT osoittaa lausunnossaan, että sen tai kansallisten tuomioistuinten toimivallan rajaamiseen on suhtauduttava vakavuudella ja harkiten.

Lausunnon antamisen jälkeen UPC-sopimusta päivitettiin muun muassa siten, että sopimuksessa korostetaan YPT:n olevan sopimusjäsenvaltioiden yhteinen tuomioistuin ja siten osa niiden oikeudellista järjestelmää ja sopimuksen IV luvussa säädetään sopimusjäsenval-

²⁵ EUT:n lausunto 1/09, kohta 89.

²⁶ EUT:n lausunto 1/09, kohta 86.

²⁷ EUT:n lausunto 1/09, kohta 76.

tioiden korvausvastuusta ja muusta vastuusta koskien YPT:n toimia. Vastuusyistä UPC-sopimukseen liittyminen myös rajattiin tämän jälkeen vain EU:n jäsenvaltioille.

2.2.2 Uuden yhtenäispatenttijärjestelmän runkosääntely

Muun muassa edellä mainitun EUT:n lausunnon myötä YPJ:ssä on päädytty sääntelyratkaisuun, joka sisältää UPC-sopimuksen ja kaksi EU-asetusta (jäljempänä yhdessä YPJ:n sääntelypaketti).²⁸ Neuvoston asetus yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavasta tiiviimmästä yhteistyöstä (jäljempänä yhtenäispatenttiasetus)²⁹ ja toinen asetus tämän yhteistyön täytäntöönpanoon sovellettavista käännösjärjestelyistä (jäljempänä käännösjärjestelyasetus)³⁰ luovat pääasiallisen oikeudellisen viitekehyksen järjestelmälle, kun taas UPC-sopimuksessa säädetään YPT:n toiminnasta sekä osittain myös yhtenäispatentin aineellisoikeudellisesta sisällöstä.

Asetuksia ryhdytään soveltamaan vasta UPC-sopimuksen voimaan astuessa, joten YPJ:n käynnistyminen edellyttää käytännössä UPC-sopimuksen astumista voimaan. Tämä voimaantuminen edellyttää, että 13 sopimuksen allekirjoittaneista sopimusvaltioista ratifioivat sopimuksen ja että Ranska, Saksa ja Iso-Britannia ovat näiden ratifioineiden sopimusvaltioiden joukossa.³¹ UPC-sopimuksen voimaan astuessa sitä sovelletaan sen ratifioineisiin sopimusvaltioihin.

Kuten jaksossa 1.3 on esitetty, UPC-sopimuksen sekä edellä mainittujen asetuksien sisällön tarkka läpikäynti rajataan tämän tutkielman ulkopuolelle. Sääntelyn sisältöä tuodaan esille siinä ulottuvuudessa, kuin se on tarpeen tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Tut-

²⁸ Norrgård 2013, s. 1258.

²⁹ Yhtenäispatenttiasetus toteutetaan SEU 20 ja SEUT 326–334 artikloissa mahdollistetun tiiviimmän yhteistyön turvin, sillä kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät ole halunneet osallistua YPJ:ään. YPJ:n ulkopuolelle jäävistä maista Espanja on ollut kriittisin YPJ:n sääntelypaketin suhteen osoittaen erityistä vastustusta sääntelyn kielijärjestelyihin, joissa Espanjan kieli on jätetty pois UPC-sopimuksen 88 artiklassa mainituista kielistä.

³⁰ Asetuksien viralliset nimet: Asetus (EU) N:o 1257/2012, annettu 17 päivänä joulukuuta 2012, yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavasta tiiviimmästä yhteistyöstä ja vastaavasti asetus (EU) N:o 1260/2012, annettu 17 päivänä joulukuuta 2012, yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavan tiiviimmän yhteistyön täytäntöönpanoon sovellettavista käännösjärjestelyistä.

³¹ Kyseisten kolmen valtion tulee olla sopimuksen ratifioineiden joukossa sen takia, että UPC-sopimus edellyttää niiden kolmen valtion, joissa oli voimassa suurin määrä eurooppapatentteja sopimuksen allekirjoittamista edeltävänä vuonna, olevan ratifioineiden joukossa. Tutkielman kirjoittamishetkellä joulukuussa 2018 YPJ:n voimaantulo edellyttää vielä UPC-sopimuksen ratifiointia Saksalta. Iso-Britannia ratifioi UPC-sopimuksen keväällä 2018, mutta maan tuleva rooli YPJ:ssä on kuitenkin vielä Brexitin takia epävarmuuden varjostama. Tämä asiakokonaisuus ansaitsee kuitenkin oman tutkielmansa, jonka takia Brexitin vaikutus YPJ:ään rajataan tämän tutkielman ulkopuolelle.

kielman kannalta kuitenkin on olennaista nostaa tässä vaiheessa esiin yksi nykyisen YPJ:n sääntelypaketin laadinnassa tehty ratkaisu, jonka myötä EUT:n toimivallan olemassaolo ja sen mahdollinen laajuus YPJ:ssä herättää erityistä mielenkiintoa. Euroopan komission vuonna 2011 keväällä antama ehdotus yhtenäispatenttiasetukselle sisälsi yhtenäispatenttiin liittyvää substanssi- eli aineellisoikeudellista oikeutta, mutta lopullisessa sääntelypaketissa tämä substanssioikeus oli siirretty UPC-sopimukseen.

Substanssioikeuden käsite on tässä tutkielmassa toistuvasti käytettävä käsite, joten se edellyttää määrittelyä. Määrittelyssä voidaan käyttää apuna *Kaisin* suorittamaa patenttijärjestelmän substanssisääntelyn jakamista kahteen ryhmään, patentin myöntämistä edeltävän vaiheen ja patentin myöntämistä seuraavan vaiheen sääntelyyn. Ensimmäiseen ryhmään on luettavissa sääntely, jolla säädetään muun muassa "patentoitavuuden kriteereistä, patentin kohteesta, patenttisuojan laajuudesta sekä patenttisuojan oikeutetusta henkilöstä". Jälkimmäiseen ryhmään voidaan lukea "patentin oikeudelliset vaikutukset, patenttisuojan rajoitukset, aiemman käyttäjän oikeudet, sekä patenttiin kohdistuvat esineoikeudelliset oikeudet".³² Substanssioikeuden ulkopuolelle jää siten erityisesti prosessuaalinen ja institutionaalinen sääntely, joka sääntelee esimerkiksi patenttioikeudenkäyntimenettelyitä sekä patenttijärjestelmän instituutioiden toimintaa ja tehtävänjakoa. Substanssipatenttisääntelyn voidaan siten käytännössä nähdä kohdistuvan itse patenttiin, sen kohteeseen, patentin henkilöllisiin ulottuvuuksiin sekä patenttisuojan laajuuteen.

Yhtenäispatenttiasetusluonnoksen 6–8 artikloissa säädettiin yhtenäispatenttia koskevista aineellisoikeudellisista seikoista. 6 artiklassa säädettiin yhtenäispatentinhaltijan oikeudesta estää keksinnön suora hyödyntäminen, 7 artiklassa oikeudesta kieltää keksinnön välillinen hyödyntäminen ja 8 artiklassa näiden oikeuksien rajoituksista. Oikeudellisessa keskustelussa tuotiin tuolloin esiin huoli siitä, että mikäli nämä artiklat sisällytetään lopulliseen asetukseen, tulee tällöin yhtenäispatenttioikeuteen liittyvä olennainen aineellisoikeudellinen sääntely EU-oikeuden pariin antaen tällöin EUT:lle viimekätisen ratkaisuvallan asian tulkinnassa.³³ Olennaista asiassa nimenomaan oli, että mikäli patentinhaltijan oikeudet sisällytetään vain UPC-sopimukseen, olisi kyse tällöin EU-oikeuteen kuulumattomasta sääntelyinstrumentista eikä EUT:lla olisi toimivaltaa ratkaista tämän sääntelyn sisältöön liittyviä aineellisoikeudellisia kysymyksiä.

³² Kasi 2014, s. 4.

³³ Muun muassa Jacob 2011, s. 1; Krasser 2011, s. 1; Wadlow 2013, s. 208.

Esitetyn kritiikin vuoksi sääntelyratkaisussa päädyttiin kompromissiin ja ehdotetut artikkelit jätettiin pois lopullisesta, voimaantulevasta yhtenäispatenttiasetuksesta. Euroopan parlamentin oikeudellisten asioiden valiokunta suositti artiklojen siirtoa nimenomaan UPC-sopimukseen, jossa artiklojen sisältö on tätä nykyä sisällytetty UPC-sopimuksen 25–27 artikloihin.³⁴ Tämä siirto "väitetysti toteutettiin turvatakseen tehokas patenttisuojajärjestelmä, mutta samalla kunnioittaen EUT:n perustavanlaatuisia roolia EU:n oikeusjärjestyksessä".³⁵ Samalla siirto on kuitenkin suurelta osin aiheuttanut tämänhetkiseen oikeudelliseen keskusteluun epävarmuuden siitä, mikä on EUT:n rooli ja toimivalta tulevassa YPJ:ssä.

2.3 Aikaisemmat yritykset yhtenäispatenttijärjestelmän luomiseksi – Osasyys monimutkaiseen järjestelmään?

Kuten tämän luvun johdannossa tuotiin jo esille, uusi YPJ on jatkoa usealle yritykselle luoda Eurooppaan yhtenäinen, jäsenvaltioiden rajat ylittävä patenttimuoto. Tutkielman aiheen näkökulmasta on syytä tehdä lyhyt katsaus aikaisempiin sääntelyinstrumentteihin, jotka eivät koskaan astuneet voimaan, jotta on mahdollista paremmin ymmärtää, kuinka voimaantulevan järjestelmän sisältö on saanut muotonsa. Katsauksella kuvataan lyhyesti aiempien ehdotuksien sisältöä sekä syitä sille, miksi kyseinen sääntelypaketti ei menestynyt. Nykyisen järjestelmän monimutkainen luonne ja siten myös kysymys tuomioistuinten toimivallasta juontaa juurensa kompromisseihin sekä muihin ratkaisuihin, joita menneiden kokemusten perusteella on jouduttu tekemään.³⁶ Pääpainona katsauksessa pidetään eri järjestelmien tuomioistuinjärjestelyitä.

2.3.1 Community Patent Convention

Vuoden 1975 "yhteisöpatenttisopimus" (vapaa suomennos, englanninkielinen nimi Community Patent Convention, jäljempänä CP-sopimus³⁷) oli luonteeltaan ensimmäinen yritys vaikutuksiltaan rajat ylittävän patentin luomiseen Euroopan alueelle. Yhteisöpatentin sisältö olisi vastannut pitkälle uutta yhtenäispatenttia ja myös sen olisi voitu sekä myöntää että

³⁴ Committee on Legal Affairs 2011, s. 16-20.

³⁵ Dimopoulos – Vantsiouri 2014, s. 224.

³⁶ Kuten Brinkhof ja Ohly toteavat osuvasti: "A rational person without any knowledge of the history of patent litigation in Europe could never have imagined the complicated system we have nowadays." Brinkhof – Ohly 2013, s. 202.

³⁷ Virallinen nimi Convention for the European Patent for the Common Market.

kumota ainoastaan sopimuksen koko vaikutusalueella.³⁸ CP-sopimus sai sisältönsä itse kyseisestä sopimuksesta sekä kaksi vuotta aikaisemmin voimaantuneesta EP-sopimuksesta.³⁹ Sopimuksen osapuolia olisivat olleet Euroopan talousyhteisön⁴⁰ (jäljempänä ETY) jäsenmaat.

Tutkielman kannalta olennaista CP-sopimuksessa oli siihen kodifioitu mahdollisuus valittaa EUT:een patentin olemassaoloon liittyvissä asioissa eli asioissa, jotka liittyvät patentin myöntämiseen tai kumoamiseen. Näin ollen EUT:n toimivallan näkökulmasta CP-sopimus erosi UPC-sopimuksesta siten, että CP-sopimuksessa nimenomaisesti muodostettiin valitusväylä EUT:een ikään kuin tehden EUT:sta olennaisen osan CP-sopimuksella luotavaa järjestelmää. Kuten tässä vaiheessa on todettu, YPJ:n sääntelypaketin lähtökohtana on, että YPT voi pyytää EUT:lta ennakkoratkaisua EU-oikeuden sisällön tulkinnasta, mutta tarkoituksena ei ole muutoksenhakuväylän mahdollistaminen EUT:hen.

CP-sopimus ei koskaan astunut voimaan, sillä se ei saavuttanut voimaantulon edellytyksenä ollutta kaikkien sopimuksen osapuolten ratifiointia. Syinä riittävän ratifiointin saavuttamatta jäämiselle on pidetty yhteisen oikeudenkäyntijärjestelmän puutetta sekä CP-sopimuksen kielijärjestelyitä.⁴¹ Sopimuksella oli kuitenkin huomattava merkitys eurooppalaisen aineellisoikeudellisen patenttioikeuden kentällä erityisesti sen takia, että monet maat implementoivat sopimuksen säännöksiä omiin kansallisiin lakeihinsa.⁴²

2.3.2 Agreement Relating to Community Patents

Yhteisöpatenttia koskeva sopimus⁴³ (englanninkielinen nimi Agreement Relating to Community Patents, jäljempänä YPS) vuodelta 1989 oli seuraava versio rajat ylittävästä, yhtenäiset vaikutukset omaavasta patentista. Myös YPS sai osittain sisältönsä EP-

³⁸ CP-sopimus 2 artikla 2 kohta.

³⁹ CP-sopimus 2 artikla 3 kohta.

⁴⁰ ETY oli osa myöhemmin muodostettavaa EU:ta.

⁴¹ Kaisi 2014, s. 3. Kuten jäljempänä huomataan, melkein kaikissa yrityksissä luoda yhtenäisen vaikutuksen omaava patentti tuomioistuini- ja/tai kielijärjestelyt ovat olleet suurimpia koetinkiviä järjestelmän voimaantumiselle.

⁴² Lee 2015, s. 214; Wadlow 2015, s. 34.

⁴³ Agreement relating to Community patents (89/695/EEC). Suomentoksen lähde: Euroopan komission ehdotus neuvoston päätökseksi yhteisöpatenttiriitoja koskevan toimivallan antamisesta yhteisöjen tuomioistuimelle, KOM(2003) 827.

sopimuksesta. YPS:n mukainen järjestelmä oli myös vahvasti sidonnainen ETY:öön, sillä se käsitti kaikki ETY:n jäsenvaltiot.

YPS:n mukaisessa järjestelmässä yhteisöpatenttituomioistuimiksi nimitetyt kansalliset tuomioistuimet kaikkine kansallisine valitusinstansseineen olisivat toimineet ensimmäisenä oikeusasteena yhteisöpatentteja koskevista asioista. Ensimmäisen asteen päätöksistä olisi voitu valittaa perustettavaan, ylikansalliseen yhteiseen valitustuomioistuimeen (englanniksi Community Patent Appeal Court common to the Contracting States, jäljempänä COPAC). Tämän lisäksi EY-oikeuden tulkintakysymyksissä sekä eräissä toimivaltaan liittyvissä kysymyksissä tuomioistuimilla olisi ollut mahdollisuus/velvollisuus osoittaa ennakkoratkaisupyynnöt EUT:lle.⁴⁴

Oikeuskirjallisuudessa on arvioitu, että YPS:n voimaansaattaminen epäonnistui erityisesti sen käännösjärjestelyiden takia, mutta myös tuomioistuinjärjestelyissä oli vielä kehitettävää. YPS olisi edellyttänyt patentoitavan keksinnön selityksen kääntämisen kokonaisuudessaan jokaisen sopimusvaltion viralliselle kielelle. Tämä olisi koitunut hyvin kalliiksi, erityisesti tilanteessa, jossa EY:n jäsenmaiden lukumäärä oli kasvamassa. Tuomioistuinjärjestelyt, joissa oli mahdollista kansallisista tuomioistuimista valittaa ensin COPAC:iin ja tämän lisäksi EY-oikeudellisissa asioissa EUT:hen, aiheutti lisäksi huolta huomattavista viivytyksistä oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa.⁴⁵ YPS:n voimaantulo edellytti ratifiointia 12:lta jäsenmaalta, mutta vain seitsemän jäsenvaltiota lopulta ratifioi sen. Näin ollen YPS ei koskaan astunut voimaan.⁴⁶

Vastaavasti kuten YPJ:ssä, myös YPS:n mukaisessa järjestelmässä olisi luotu uusi, jäsenvaltioille suunniteltu yhteinen tuomioistuin, joka tosin olisi tässä järjestelmässä toiminut valitustuomioistuimen roolissa ensimmäisenä instanssina toimimisen sijaan. YPS:n mukaisessa järjestelmässä olisi siis ollut mahdollisesti kolme eri tuomioistuinlaitosta mukana ratkaisutoiminnassa; kansallinen tuomioistuin kaikkine instansseineen, COPAC sekä EUT. Kun YPS:sta ei koskaan saatettu voimaan, on oletettavaa, että YPJ:ää suunniteltaessa on otettu opiksi kritiikkiä saaneesta YPS:n mukaisesta tuomioistuinjärjestelmästä. YPT:n läh-

⁴⁴ YPS:n resitaalit.

⁴⁵ Ehdotus neuvoston asetukseksi yhteisöpatentista, perusteluiden 1.1 kappale (Tausta); Kaisi 2014, s. 3; Pila 2015, s. 12.

⁴⁶ Ehdotus neuvoston asetukseksi yhteisöpatentista, perusteluiden 1.1 kappale (Tausta); Monsalto 1993, s. 300; Pila 2015, s. 12; Sugden 1991, s. 8.

tökohtaisena tarkoituksena on jaostojensa kautta toimia ensimmäisenä ja viimeisenä instanssina yhtenäispatentteja koskevissa asioissa.

2.3.3 Yhteisöpatenttiasetus

Kolmas yritys lähestyi yhtenäisvaikutuksen omaavan EU:n laajuisen patentin luomista EU-asetuksen muodossa kansainvälisen sopimuksen sijaan. Ehdotus neuvoston asetukseksi yhteisöpatentista [KOM (2000) 412 lopullinen, jäljempänä yhteisöpatenttiasetus] vuodelta 2000 sisälsi olennaiset säännökset uudesta yhteisöpatentista sekä perustettavasta yhteisön immateriaalioikeustuomioistuimesta (jäljempänä YIOT).⁴⁷ Yhteisöpatenttien myöntämiseen ja hallinnointiin liittyen kyseinen järjestelmä tukeutui aiempien ehdotettujen järjestelmien tapaan EP-sopimukseen ja sillä perustettuun EPO:n organisaatioon.⁴⁸ Yhteisöpatenttiasetuksen keskeisenä tarkoituksena olikin ”kiinteän suhteen luominen kahden järjestelmän välille: yhteisöpatenttiasetuksen, joka on yhteisön säädös, ja Münchenin yleissopimuksen, joka on perinteinen kansainvälinen sopimus”.⁴⁹ YPJ:n tavoin yhteisöpatentin hakuprosessissa olisi ensin tullut tehdä hakemus eurooppapatentin myöntämiseksi, ja vasta EPO:n myönnettyä tämän patentin olisi se muuttunut asetuksen nojalla yhteisöpatentiksi.⁵⁰ Huomioitavaa on, että EP-sopimukseen tukeutuminen olisi edellyttänyt myös EY:n liittymistä kyseiseen sopimukseen.⁵¹

YIOT:lla olisi ollut laaja yksinomainen toimivalta yhteisöpatentteja koskevissa riidoissa. YPJ:n sääntelyn tavoin, yhteisöpatenttiasetus olisi antanut lisäksi kansallisille tuomioistuimille toimivallan käsitellä niitä yhteisöpatentteihin liittyviä asioita, jotka eivät olisi kuuluneet YIOT:n toimivaltaan. Myös YIOT olisi jakautunut ensimmäiseen jaostoon sekä muutoksenhakujaostoon, jossa olisi voinut hakea muutosta ensimmäisen jaoston päätöksiin.

Yhteisöpatenttiasetuksen perusteluiden mukaan asetuksessa ei olisi suoraan mahdollistettu YIOT:n päätöksestä valittamista EUT:hen eikä sille myöskään ollut tarkoitus perustaa sa-

⁴⁷ Yhteisöpatenttiasetus kehittyi 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä ja siihen esitettiin tuona aikana useita eri muutoksia. Tässä asiayhteydessä yhtenäispatenttiasetusta käsitellään pääosin kokonaisuutena nostaen kuitenkin olennaisia muutoksia esille.

⁴⁸ Yhteisöpatenttiasetus 2000, resitaalien 2 kohta.

⁴⁹ Yhteisöpatenttiasetus 2000, perusteluiden 2.3 kappale (Yhteisöpatenttiasetuksen ja Euroopan patenttijärjestön välinen yhteys). Münchenin yleissopimuksella viitataan EP-sopimukseen.

⁵⁰ Yhteisöpatenttiasetus 2000, perusteluiden kappale 2.3.1 (Yhteisöpatenttiasetus).

⁵¹ Päätösehdotus 2003, s. 5.

manlaista ennakkoratkaisujärjestelmää, kuten kansallisilla tuomioistuimilla oli. Perustelussa kuitenkin todetaan, että asetuksella ei olisi ollut tarkoitus muuttaa EUT:n tehtävää toimia ylimpänä oikeusasteena EU-oikeuden tulkinnassa. Tämän mahdollistamiseksi tarkoituksena olisi ollut myöhemmin perustamissopimuksen muutoksella mahdollistaa kyseisen EU-oikeuden kannalta merkityksellisen asian saattaminen EUT:n päätettäväksi.⁵² Tässä voinee nähdä myös korostettu luottamus YIOT:n toimintaan EU-oikeuden tulkitsijana verrattuna vastaavasti YPT:n toimintaan. EUT:n lausunnossaan osoittamaa epäluottamusta YPT:n toimintaan EU-oikeuden tulkitsijana on käsitelty jaksossa 2.2.1.

Tutkielman kannalta on erityisen mielenkiintoista se tapa, millä tavalla EUT:n toimivalta olisi luotu yhteisöpatenttijärjestelmään. Ehdotuksessa todetaan, että jotta EUT voisi käyttää yhteisöpatenttia koskevaa oikeudellista toimivaltaa, tämä toimivalta on siirrettävä sille. Ratkaisuna vaikuttaisi olleen se, että yhteisöpatenttituomioistuin⁵³ olisi perustettu silloisen EY:n perustamissopimuksen 225 a artiklan mukaisena lainkäyttölautakuntana, joka olisi ollut toimivaltainen ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemään yhteisöpatenttiin liittyviä asioita. Nämä asiat olisivat kuuluneet EUT:n toimivaltaan, mutta yhteisöpatenttituomioistuin olisi EUT:n yhteydessä käyttänyt tätä toimivaltaa ensimmäisenä instanssina.⁵⁴ Yhteisöpatenttituomioistuimen päätöksistä olisi voinut valittaa silloisen yhteisöjen ensimmäiseen oikeusasteen tuomioistuimeen.⁵⁵ Tässä voidaan päätellä taas korostuvan EU:n päättäväinen tarkoitus hankkia EUT:n tuomioistuinkokonaisuudelle toimivaltaa uutta patenttimuotoa koskevissa asioissa. Uudessa YPJ:ssä jää vielä nähtäväksi, jatkuuko sama päättäväisyys uudessakin järjestelmässä.

Yhteisöpatenttiasetus muutosehdotuksineen ei kuitenkaan koskaan astunut sellaisenaan voimaan. Syynä tämänkin yrityksen kaatumiselle on pidetty sen kieli- ja tuomioistuinjärjestelyitä. Osasyynä voidaan myös mahdollisesti pitää seuraavana käsiteltävään EPLA:an kohdistunutta mielenkiintoa, joka saattoi viedä ikään kuin "tuulet purjeista" yhteisöpatenttiasetuksen etenemiseltä sovellettavaksi oikeudeksi.⁵⁶

⁵² Yhteisöpatenttiasetus 2000, perusteluiden kappale 2.4.5.4. (Toimivaltuuksien jakautuminen keskitetyssä yhteisö tuomioistuimessa).

⁵³ Perustettavaksi suunnitellun tuomioistuimen nimi vaihtui vuoden 2003 ehdotuksessa YIOT:sta yhteisöpatenttituomioistuimeksi.

⁵⁴ Päätösehdotus 2003, s. 6–7.

⁵⁵ Päätösehdotus 2003, s. 9.

⁵⁶ Kaisi 2014, s. 3; Lamping 2011, s. 900.

2.3.4 European Patent Litigation Agreement

Edellä käsitelty yhteisöpatenttiasetus ei sisältänyt säännöksiä voimassaoleviin eurooppapatentteihin liittyen, vaikka kyseinen patenttimuoto oli kuitenkin ollut erittäin suosittu tuohon aikaan ja sen oletettiin myös jatkavan tätä suosiotaan tulevaisuudessa. Tämä suosio johti siihen, että 2000-luvun puolivälin paikkeilla yhtenäisen, rajat ylittävän vaikutuksen omaava patenttimuotoa tarpeellisemmaksi koettiin eurooppapatentin sekä sitä koskevan koko Euroopan laajuisen patenttituomioistuinjärjestelmän kehittämistä.⁵⁷ Tällä kertaa eurooppalaista patenttioikeutta suunniteltiin kehitettävän kansainvälisellä sopimuksella EU-oikeudellisen sääntelyinstrumentin sijaan. Sopimusta olisi kutsuttu nimellä eurooppalainen patenttioikeudenkäyntisopimus⁵⁸ (vapaa suomennos, englanniksi European Patent Litigation Agreement, jäljempänä EPLA).

Sopimuksella oltaisiin luotu eurooppalainen patenttioikeuslaitos (European Patent Judiciary, jäljempänä EPJ) ratkaisemaan eurooppalaisten patenttien voimassaoloon ja loukkaamiseen liittyviä asioita. EPJ olisi jakautunut eurooppalaiseen patenttituomioistuimeen (European Patent Court) ja sen hallinnolliseen komiteaan. Patenttituomioistuin olisi sisältänyt sekä ensimmäisen että muutoksenhakuinstanssin, ja hallinnollinen komitea olisi valvonut tuomioistuimen toimintaa.⁵⁹

Kuten edellä on todettu, EPLA:lla ei ollut tarkoitus luoda uutta yhtenäisen rajat ylittävän vaikutuksen omaavaa patenttimuotoa, vaan se keskittyi uuden tuomioistuinlaitoksen luomiseen. EPLA:n mukaisesti perustettava eurooppalainen patenttituomioistuin toimi kuitenkin monella tapaa esikuvana YPJ:ään kuuluvalla YPT:lle. Eurooppalaisen patenttituomioistuimen ensimmäinen instanssi olisi jaettu YPT:n tavoin erilaisiin alueellisiin jaostoihin sekä keskusjaostoihin. Kuten tulevassa YPJ:ssä, myös EPLA olisi sisältänyt omien substanssisäännösten lisäksi viittauksen EP-sopimuksen substanssisäännöksiin.⁶⁰ Näin ollen myös EPLA:ssa olisi substanssipatenttioikeus pidetty erossa EU-oikeudellisesta lainsä-

⁵⁷ Wadlow 2015, s. 36. Wadlow esittää, että uuden patenttimuodon kysyntään suhtauduttiin skeptisesti eurooppapatentin suosion takia. Ks. myös Ullrich 2006, s. 15.

⁵⁸ Virallinen nimi Agreement on the establishment of a European Patent Litigation system.

⁵⁹ EPLA 3 artikla.

⁶⁰ EPLA 32 artikla.

däntöinstrumentista. Lisäksi, EPLA:ssa olisi myös tunnustettu EUT:n toimivalta EU-oikeudellisissa kysymyksissä.⁶¹

Wadlow mukaan EPLA kaatui EUT:n oikeuskäytännössään esiintuomiin toimivaltaperiaatteisiin, joiden mukaisesti ehdotetut toimivaltasäännökset olisivat olleet ratkaisemattomassa ristiriidassa silloisen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta annetun asetuksen kanssa.⁶² *Ullrich* esittää, että EPLA:n kaatumiseen johti myös EU:n (silloisen EY:n) tahtotila sisällyttää uusi järjestelmä EU:n oikeusjärjestykseen.⁶³

2.3.5 Patenttioikeudenkäytön uudistamisen tarpeen jatkuminen

EPLA:n kaatumisen jälkeen nousi jälleen kerran EU:ssa⁶⁴ keskustelu tarpeesta luoda teho-
kas patenttituomioistuinjärjestelmä Eurooppaan, sillä EP-sopimuksen mukainen järjestelmä, jossa kansalliset tuomioistuimet ratkaisivat eurooppapatentin loukkausasioita, koettiin yhä toimimattomaksi. EPLA:n herättämän keskustelun myötä EU:ssa ymmärrettiin, että patenttioikeudellisen tuomioistuintoiminnan uudistaminen ja uuden yhteisöpatentin luominen ovat periaatteellisesti kaksi eri asiaa ja että eurooppalaisen patenttioikeudenkäynnin uudistaminen edellyttää EU:n mukana oloa. EPLA:n ollessa puhtaan kansainvälisoikeudellinen sopimus se ei voinut menestyä sen ollessa ristiriidassa EU-oikeuden toimivaltasäännösten kanssa. Eurooppalaista patenttioikeudenkäyttöä ei voitu täysin siirtää unionin oikeusjärjestyksen ulkopuolelle.⁶⁵

Käydyin keskustelun myötä vuonna 2009 julkaistiin komission suositus neuvostolle komission valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut sopimuksesta yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamiseksi.⁶⁶ Komission suositus sisälsi luonnoksen suunnitteilla olevasta uudesta yhdistetystä patenttioikeudenkäyntijärjestelmästä, jonka nimeksi olisi

⁶¹ EPLA 40 artikla.

⁶² *Wadlow* 2015, s. 37. Asetuksen virallinen nimi on neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

⁶³ *Ullrichin* sanoin: "the [European] community [...] blocked the EPLA project as an unwelcome rival of its own proposal of a Community Patent Court". *Ullrich* 2006, s. 2

⁶⁴ Tuolloin vielä Euroopan unioni tunnettiin virallisesti nimellä Euroopan yhteisö. Nimi muuttui virallisesti vasta vuonna 2009 Lissabonin sopimuksen voimaantulua.

⁶⁵ *Jaeger et al.* 2009, s. 818–819.

⁶⁶ Komission suositus neuvostolle komission valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut sopimuksesta yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamiseksi (SEK (2009) 330 lopullinen).

luonnoksen mukaan annettu eurooppapatentti- ja yhteisöpatenttituomioistuin.⁶⁷ Tässä suosituksessa pidettiin oikeusvarmuuden kannalta tärkeänä, että EUT:lta pyydetään lausunto siitä "onko suunnitteilla oleva sopimus sopusoinnussa EY:n perustamissopimuksen kanssa sikäli kuin siinä määrätään yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän tuomiovallan kattavan myös tulevat yhteisöpatentit".⁶⁸

Euroopan unionin neuvosto esitti edellä mainitun lausuntopyynnön EUT:lle 6.7.2009. Kyselistä EUT:n lausuntoa on käsitelty edellä jaksossa 2.2.1. EUT:lle lähetettyä sopimusluonnosta voinee pitää voimaantulevan YPJ:n tuomioistuinsovimuksen ensimmäisenä luonnoksena, jota sitten jälkeenpäin muokattiin muun muassa annetun lausunnon perusteella.⁶⁹ Tämä luonnos keskittyi vielä nimenomaan uuden tuomioistuinjärjestelmän luomiseen eikä sillä pyritty luomaan uutta yhteisöpatenttimuotoa.⁷⁰ Kuten YPJ:n sääntelypaketin, niin myös tämän luonnoksen tarkemman sisällön läpikäynti on rajattu tutkielman ulkopuolelle.

2.3.6 Miten uusi yhtenäispatenttijärjestelmä vertautuu aikaisempiin yrityksiin?

Toistuvat pyrkimykset luoda Eurooppaan yhtenäiset vaikutukset omaava patenttimuoto on korostanut sille olevaa tarpeellisuutta ja kysyntää patenttialalla toimivien tahojen keskuudessa. Luonnollisesti tästä syystä YPJ jakaa paljon yhtäläisyyksiä aikaisempien versioiden kanssa. Pääasiallisena tavoitteena uudessa YPJ:ssäkin on, että myös sillä tähdätään nimen-

⁶⁷ Suosituksessa tuotiin esille, että "sopimus täydentäisi yhteisöpatenttia, joka on määrä luoda komission vuonna 2000 antaman neuvoston asetusehdotuksen pohjalta." Komission suositus, s. 4. Vuoden 2000 yhteisöpatenttiasetusehdotuksesta (käsitelty jaksossa 3.2.3) annetun päivitetyn version nähtiin tässä vaiheessa vielä luovan uuden yhteisöpatenttijärjestelmän käsillä olevan sopimuksen kanssa. Tässä vaiheessa tarkoituksena oli luoda nimenomaan yhteisöpatenttijärjestelmä, jolloin uusi järjestelmä olisi ollut voimassa koko yhteisön alueella. Vasta myöhemmin EU:ssa jouduttiin turvautumaan tiiviimmän yhteistyön keinoon rajatun jäsenvaltiojoukon kanssa.

⁶⁸ Komission suositus 2009, s. 6.

⁶⁹ Näkemystä tukee se, että oikeuskirjallisuuden käsitellessä YPJ:ää edeltäviä pyrkimyksiä luoda yhtenäinen patenttimuoto Eurooppaan on EPLA:ta käsitelty viimeisenä yrityksenä ennen YPJ:n sääntelypakettia. Esim. Wadlow 2015, s. 33–37. Näkemyksen luomista hankaloittaa kuitenkin se, että osassa oikeuskirjallisuutta vaikuttaa olevan hieman epäselvyyttä, mikä sääntelyinstrumentti on kulloinkin ollut kyseessä. Esimerkiksi artikkelissa Soo 2012, s. 73–75 esitetään, että EUT olisi lausunnossaan ottanut kantaa EPLA:an. EUT ei kuitenkaan näkemykseni mukaan antanut lausuntoa EPLA:sta vaan suunnitellusta sopimuksesta yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamiseksi. Ks. esimerkiksi Komission suositus 2009, s. 3–4. Tätä sopimusta muutettiin lausunnon jälkeen. Ks. Troncoso 2013, s. 243.

⁷⁰ Kuten myös alaviitteessä 89 viitataan, suosituksessa käytettiin vielä termiä yhteisöpatentti. Tämä termi viittaa pyrkimykseen luoda uusi patenttimuoto koko yhteisön/unionin alueelle. Nykyään käytettävä termi yhtenäispatentti (tai viralliselta nimeltään vaikutukseltaan yhtenäinen eurooppapatentti) ei terminä rajaudu tai ulotu koko unioniin, kun se ei tule aluksi olemaan voimassa koko unionin alueella. Termivalinta on hyvin todennäköisesti tehtykin epäloogisuuden välttämiseksi.

omaisesti yhtenäisen, rajat ylittävän vaikutuksen patentin luomiseen nykyisen eurooppapatentin rinnalle. Myös YPJ nojautuu EPO:n toimintaan ja resursseihin patenttien myöntämisessä ja niihin liittyvissä muissa toiminnoissa, sekä saa suuren osan sisällöstään EP-sopimuksesta.

YPJ eroaa kuitenkin aikaisemmista yrityksistä luoda yhteinen patenttijärjestelmä Eurooppaan usealla tavalla. Ensiksi, uusi yhtenäispatentti ei saa aineellisoikeudellista sisältöään EU-instrumentista vaan kunkin osallistujamaan kansallisista laeista sekä UPC- ja EP-sopimuksista. Itse YPJ kuitenkin pohjautuu osaksi EU-asetuksiin. Lisäksi vielä yleisemmällä tasolla, YPJ tukeutuu aikaisempia versioita vähemmän EU-oikeuteen ja EU:iin, kun se ei ulotu koko EU:n alueelle ja sillä luodaan oma erillinen tuomioistuinjärjestelmänsä. Viimeiseksi voidaan todeta tutkielman kannalta olennaisena seikkana, että erona aikaisempiin versioihin YPJ nimenomaisesti rajoittaa EUT:n toimivaltaa yhtenäispatenttiin liittyvässä aineellisoikeudellisissa asioissa ja että perustettava YPT toimii pääsääntöisesti ensimmäisenä ja viimeisenä tuomioistuimena eurooppalaisiin patentteihin liittyvissä asioissa.⁷¹

2.4 Muun sääntelyn vaikutus yhtenäispatenttijärjestelmään

2.4.1 Yleisesti

Edellä käsitellyn runkosääntelyn lisäksi YPJ saa kuitenkin sisältöään myös muusta sääntelystä. UPC-sopimuksen 24 artiklan mukaisesti käsitellessään tämän sopimuksen mukaisesti käsiteltäviä asioita YPT:n on noudatettava täysin 20 artiklaa ja sen päätösten on perustuttava: a) unionin oikeuteen; b) tähän sopimukseen; c) EP-sopimukseen; d) muihin kansainvälisiin sopimuksiin, joita sovelletaan patentteihin ja jotka sitovat kaikkia sopimusjäsenvaltioita; sekä e) kansalliseen lainsäädäntöön. Mainittu 20 artikla sisältää velvoitteen YPT:lle soveltaa unionin oikeutta kaikilta osiltaan sekä kunnioittaa sen ensisijaisuutta.

Tutkielman aihetta käsitellessä on ymmärrettävä YPJ:n toimintaa ja siihen kohdistuvaa sääntelyä, joka on kokonaisuutena sisällöltään monimutkainen. UPC-sopimus, yhtenäispatenttiasetus sekä käännösjärjestelyasetus luovat itse YPJ:n perustan, mutta ratkaisutoiminnassaan YPT:n on sovellettava edellä mainitussa 20 artiklassa esitettyjä säännöksiä. Soveltuvilla säännöksillä on olennainen rooli pääteltäessä EUT:n toimivallan laajuutta, sillä

⁷¹ Pila 2015, s. 16–17.

EUT voi mahdollisesti määritellä toimivaltansa laajuutta useamman eri sääntelyinstrumentin avulla. Tässä luvussa esiintuotavat sääntelyinstrumentit ovat sääntelyä, jotka muodostavat YPJ:n runkosääntelyn ohella YPJ:n toiminnassa sovellettavan sääntelykokonaisuuden. Luvussa 3 käsiteltävät sääntelyinstrumentit ovat vuorostaan sääntelyä, jotka eivät pääasias-
sa ole osa YPJ:n muodostavaa oikeutta, vaan kyseinen sääntely voidaan nähdä olennai-
semmassa roolissa määritellessä EUT:n toimivaltaa YPJ:ssä.

2.4.2 Euroopan patenttisopimuksen olennainen rooli

EP-sopimuksen tärkeyttä YPJ:ssä korostaa se, että uusi patenttimuoto on tosiasiallisesti EP-sopimuksen mukainen eurooppapatentti, johon YPJ:n sääntelyllä lisätään rajat ylittävä yhtenäinen vaikutus YPJ:ään osallistuvissa jäsenmaissa. Kuten aiemmin on jo esitetty, niin YPJ:n runkosääntelyssä yhtenäispatentin virallisena nimenä käytetäänkin termiä ”vaiku-
tukseltaan yhtenäinen eurooppapatentti”. Yhtenäispatentin olemassaolo on näin ollen myös täysin riippuvainen EP-sopimukseen pohjautuvan eurooppapatentin olemassaolosta. Mikäli eurooppapatentti jää myöntämättä, ei yhtenäistä vaikutusta voida kohdistaa mihinkään im-
ateriaalioikeudelliseen instrumenttiin. EP-sopimus on siten myös olennainen osa yhten-
äispatentin sääntelyperustaa.

EP-sopimuksen tärkeys sekä yhtenäispatentin hybridiluonne käy hyvin ilmi myös yhten-
äispatentin hakuprosessista. Yhtenäispatentin saamiseksi edellytetään ensin tavallisen
eurooppapatentin hakemista EPO:lta sitä koskevien EP-sopimuksessa olevien säännösten
mukaisesti. Vastaavasti hakemus myös käsitellään EPO:ssa EP-sopimuksen säännösten
mukaisesti. Vasta kun eurooppapatentti on myönnetty, voi hakija esittää pyynnön EPO:lle
yhtenäisen vaikutuksen myöntämiseksi tälle eurooppapatentille, jolloin siitä muodostuu
yhtenäispatentti.⁷² Tämä hybridiluonne on keskeinen tutkielman aiheen kannalta. Kyseessä
on *Luginbuehlin* mukaan ”ainutlaatuinen konstruktio EU-oikeudessa, sillä kyseessä on EU-
oikeudellinen nimike, joka voidaan myöntää ainoastaan kansainvälisen sopimuksen perus-
teella myönnetyn oikeuden pohjalta”.⁷³

Yhtenäispatentin myöntäminen voidaan myös ”kumota” EP-sopimuksen mukaisesti paten-
tin myöntämisvaiheeseen kuuluvan vastustusmenettelyn myötä. Varsinaisesti kyse ei ole
tällöin patentin kumoamisesta vaan pikemminkin eräänlaisesta patentin myöntämisen epä-

⁷² EPO:n verkkosivut: Applying for a Unitary Patent.

⁷³ Luginbuehl 2015, s. 47.

ämisestä. Olennaista tässä on kuitenkin huomata, että eurooppapatentin myöntämisvaiheen prosessit EPO:ssa ovat EP-sopimuksen alaisia toimintoja ja siten kansainvälistä oikeuden piirissä. Nämä prosessit eivät perustu EU-oikeuteen, jonka myötä EUT saisi suoraan toimivallan kyseisten prosessien arviointiin. Lopulta, yhtenäispatentti voidaan UPC-sopimuksen mukaisesti kumota YPT:ssä nostetun varsinaisen kumoamismenettelyn kautta. Tällöin kyse on EPO:ssa myönnetyn patentin jälkikäteisestä kumoamisesta.

EP-sopimuksen merkittävän vaikutuksen YPJ:ään voidaan nähdä puoltavan EUT:n toimivallan suppeaa tulkintaa YPJ:n ratkaisutoiminnassa. EP-sopimus on kansainvälinen sopimus, eikä se ole EU-oikeutta. Näin ollen EUT:lla ei lähtökohtaisesti pitäisi olla toimivaltaa päättää sopimuksen säännöksiä tulkinnasta ja antaa sen sisältöön vaikuttavia ennakkoratkaisuja, vaikka se vaikuttaisikin EU-oikeudellisen taustan omaavaan uuteen patenttimuotoon. Erityisesti on huomioitava, että EP-sopimuksen jäsenvaltioina on myös EU:n ulkopuolisia maita, joiden ei voida nähdä suoranaisesti luovuttaneen osaa valtiollisesta suvereeniudestaan EU:n viitekehykseen kuuluvalla instituutiolle.⁷⁴ Toisin sanoen, on osittain ongelmallista edellyttää EU:n ulkopuolisten valtioiden tuomioistuimilta EUT:n tulkintaratkaisujen noudattamista EP-sopimuksen sisällöstä. Vastaavasti tilanne, jossa EP-sopimuksen osapuolina olevien EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuimet noudattaisivat EUT:n ratkaisuja samalla kun EU:n ulkopuolisten maiden tuomioistuimet jättäisivät näin tekemättä, olisi haitallinen eurooppalaisen patenttikentän yhdentymisen kannalta.

Jaksossa 4.3 esitettävällä tavalla on kuitenkin odotettavissa, että EPO pyrkii välttämään ristiriitoja ratkaisukäytännössään EUT:n käytännön kanssa, sillä EPO:n ja EP-sopimuksen legitimitetin ja toimivuuden kannalta on erittäin tärkeää, että sopimuksen osapuolet voivat noudattaa sopimuksen määräyksiä täysimääräisesti. EU:n jäsenvaltiot kattavat enemmistön EP-sopimuksen osapuolista ja niiden on kunnioitettava EU-oikeuden ensisijaisuutta. Mikäli EP-sopimus olisi ristiriidassa EU-oikeuden kanssa, tulisi EU:n jäsenvaltioiden jättää noudattamatta kyseisiä EP-sopimuksen säännöksiä.⁷⁵ Tätä ei voitaisi pitää toivottavana kehityksenä myöskään EU:n ulkopuolisten EP-sopimukseen osallistuvien valtioiden näkökulmasta, sillä tämä voisi olla omiaan johtamaan myös perinteisen eurooppapatenttijärjestelmän sisäiseen jakautumiseen.

⁷⁴ Samoilla linjoilla myös Pila 2015, s. 24.

⁷⁵ Pila 2015, s. 24.

2.4.3 Kansallinen lainsäädäntö

Yhtenäispatenttiin kohdistuva suoja saa osan aineellisesta sisällöstään myös kansallisesta lainsäädännöstä. Yhtenäispatenttiasetuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan toimet, joilta patentti tarjoaa edellä 1 kohdassa tarkoitettua suojaa, ja sovellettavat rajoitukset *määritellään sen osallistuvan jäsenvaltion* vaikutukseltaan yhtenäisiin eurooppapatentteihin sovellettavassa *kansallisessa lainsäädännössä* [korostus tässä], jonka lainsäädäntöä sovelletaan vaikutukseltaan yhtenäiseen eurooppapatenttiin 7 artiklan mukaisena omistuksen kohteena. Kuten edellä on mainittu, UPC-sopimuksen 24 artiklassa edellytetään, että YPT:n päätösten on perustuttava myös kansalliseen oikeuteen.

Yhtenäispatenttiasetuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaan vaikutukseltaan yhtenäistä eurooppapatenttia on *omistusoikeuden kohteena käsiteltävä* kokonaisuudessaan ja kaikissa osallistuvissa jäsenvaltioissa *sen osallistuvan jäsenvaltion kansallisena patenttina* [korostus tässä], jossa patentilla on yhtenäinen vaikutus ja jossa Euroopan patenttirekisterin mukaan a) hakijalla oli kotipaikka tai päätoimipaikka päivänä, jona eurooppapatenttia koskeva hakemus tehtiin; tai hakijalla oli toimipaikka päivänä, jona eurooppapatenttia koskeva hakemus tehtiin, jos a alakohtaa ei voida soveltaa.

Kansallisen sääntelyn vaikutus YPJ:än on merkillepantavaa siitä syystä, että edellä mainittu yhtenäispatenttiasetuksen sääntely johtaa yksittäisten yhtenäispatenttien suojan laajuuden ja sen rajoitusten määräytymiseen eri tavalla riippuen siitä, minkä jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan yhtenäispatentin sisältö omistusoikeuden kohteena määritellään.⁷⁶ Yhtenäispatentin sisältö on siten 7 artiklan mukaisesti koko YPJ:n maantieteellisellä alueella sama, mutta eri yhtenäispatenttien oikeudellinen sisältö voi vaihdella kansallisten lainsäädäntöjen erojen johdosta.⁷⁷ Tämä johtaa siten yhtenäiseen patenttisuojaan yksittäisen patentin kohdalla, mutta sääntelyllä on yleisemmällä tasolla kuitenkin tältä osin har-

⁷⁶On toki toinen seikkansa, että eri maiden soveltuvat kansalliset lainsäädännöt voivat mahdollisesti olla samansisältöisiä.

⁷⁷McMahon esittää, että yhtenäispatentin sisällön määräytyminen yksittäisen jäsenvaltion kansallisen sääntelyn mukaan on ongelmallista etenkin yleistä järjestystä ja moraalia vastaisten keksintöjen patentoitavuutta arvioitaessa. Ongelmana on yhtenäinen vaikutuksen ulottuminen kaikkiin jäsenvaltioihin, mikä estää yksittäisten jäsenvaltioiden kulttuuristen ja muiden erojen huomioimisen moraaliarvioinnissa. Tämän voidaan nähdä olevan myös vastoin EU:n velvoitetta kunnioittaa jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä ja EUT:n oikeuskäytännössäkin vahvistettua oikeutta harkintatavaltaan moraalikysymyksissä. McMahon 2017, s. 45–46.

monisointia estävä vaikutus.⁷⁸ Harmonisointi olisi voitu saavuttaa säätämällä suojan laajuudesta suoraan yhtenäispatenttiasetuksessa kansallisen lain sijaan.⁷⁹ Näin kuitenkin jätettiin tekemättä samasta syystä, minkä takia muukin yhtenäispatenttiin liittyvä substanssioikeus siirrettiin pois asetuksesta. Näin tehtiin, jotta voitiin ehkäistä EUT:n toimivaltaa arvioida tämän substanssioikeuden sisältöä.⁸⁰

Yhtenäispatenttiin kohdistuva kansallinen sääntely on kuitenkin ulottuvuudeltaan suhteellisen kapea. Suurin osa kansallisesta sääntelystä, jota YPT tulee soveltamaan, saa aineellisen sisältönsä jostakin kansainvälisestä lainsäädäntöinstrumentista, joka on implementoitu kansalliseen lakiin. Yhtenäispatenttiasetuksen viittaus kansalliseen lakiin on siten monessa tapauksessa itse asiassa viittaus EP-sopimukseen tai UPC-sopimukseen.⁸¹ YPT tulee soveltamaan aidosti kansallista lakia vain patentin lisensointia, pakkolisensointia sekä aikaisempaan käyttöön perustuvaa oikeutta koskevia asioita käsitellessään.⁸²

3 EUT:N TOIMIVALLAN MÄÄRÄYTYMINEN YHTENÄISPATENTTIJÄRJESTELMÄSSÄ

Tässä pääluvussa keskitytään vastaamaan tutkielman pääkysymyksiin koskien EUT:n toimivallan määräytymistä YPJ:ssä ja tähän olennaisesti vaikuttavaa YPJ:n sääntelyn EU-oikeusulottuvuutta. Luvussa käydään ensin läpi toimivaltaan liittyviä yleisiä kysymyksiä ja sen jälkeen katsaus siirtyy tarkastelemaan tarkemmin EUT:n toimivallan määräytymistä. Luvun avulla voidaan huomata, että EUT:n toimivallan määräytyminen voidaan toisaalta määritellä yleisellä tasolla hyvin yksinkertaisesti EU-oikeuteen rajautuvaksi, mutta käytännön tasolla, ja erityisesti YPJ:ssä, siihen vaikuttavat lukuisat eri sääntelyinstrumentit sekä erilaiset tulkinnalliset seikat.

⁷⁸ Yhtenäispatentin sisällön määräytyminen kansallisen lainsäädännön mukaan johtaa käytännössä siihen, että erilaisia yhtenäispatentteja tulee olemaan yhtä monta kuin on YPJ:ään osallistuvia valtioitakin. Ks. esimerkiksi Ullrich 2013, s. 9–10 ja 16.

⁷⁹ Wadlow toteaa osuvasti: "As a matter of logic as well as common sense, one cannot have a 'unitary patent' whose effects are determined in two dozen or so different countries by two dozen or so different national laws." Wadlow 2015, s. 209.

⁸⁰ Kaisi 2014, s. 11–12.

⁸¹ Dimopoulos – Vantsiouri 2014, s. 227.

⁸² Brinkhof – Ohly 2014, s. 212.

3.1 Yleisesti toimivallasta

Tuomioistuimen toimivallassa on kyse kelpoisuudesta eli kompetenssista ratkaista käsillä oleva asia. Ilman toimivaltaa ei tuomioistuin voi ratkaista asiaa ja se on jätettävä tässä tapauksessa pääasia käsittelemättä. Oikeuskirjallisuudessa toimivallan käsitettä on systematisoitu ja jaoteltu eri ulottuvuuksiin helpottaakseen sen määrittelyä oikeuskäytännön tasolla oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa. Toimivallan ulottuvuuksiin sisältyvät ne olennaiset kysymykset, joiden avulla oikeustapaus ohjataan asianmukaiseen tuomioistuimeen.

Riippuen muun muassa oikeusjärjestelmän sisällöstä ja rakenteesta toimivallan ulottuvuuksia on oikeuskirjallisuudessa jaoteltu eri tavoilla. Suomalaisessa ja ulkomaisessa oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin usein noudatettu perinteistä toimivallan kolmijako-oppia.⁸³ Jaon mukaisesti toimivallan määrittelyssä on otettava kantaa *asialliseen toimivaltaan*, jonka mukaisesti asian laatu ohjaa sen oikeaan tuomioistuimeen; *alueelliseen toimivaltaan*, joka sijoittaa asian alueellisesti oikeaan tuomioistuimeen sekä *oikeusasteelliseen toimivaltaan*, jonka mukaan asia on käsiteltävä oikeassa oikeusasteessa.

Edellä mainittu jaottelu soveltuu parhaiten tarkastelemaan tuomioistuimen toimivaltaa kansallisella tasolla.⁸⁴ Kansainvälinen toimivalta määrittyy taas pääosin joko kansainvälisten lainvalintasääntöjen ja –periaatteiden nojalla tai kansainvälisten sopimusten nojalla. Tärkeimpinä eurooppalaisten valtioiden tuomioistuinten toimivaltaa määrittävinä kansainvälisinä instrumentteina voidaan pitää tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annettua yleissopimusta (niin kutsuttu Luganon sopimus⁸⁵) sekä jaksossa 1.1 esiin tuotua Bryssel I -asetusta. Luga-

⁸³ Esimerkiksi Jokela 2016, s. 265; Lappalainen – Vuorenpää 2017, s. 295.

⁸⁴ Kolmijako on tyypillisesti luonnehdittu työvälineeksi määrittelemään tuomioistuimen *erityistoimivaltaa*, jolloin kyseeseen tulee arviointi tuomioistuimen valinnasta valtion sisällä, erotuksena tuomioistuimen *yleistoimivaltaan*, jolla viitataan tuomioistuinmaan valintaan. Jokela 2016, s. 264–265. Tutkielman aiheen näkökulmasta voidaan kuitenkin esittää, että toimivallan kolmijako-oppi on soveltaen käytettävissä myös YPT:n sekä EUT:n toimivaltaa arvioitaessa. Tällä tarkoitetaan sitä, että myös näille tuomioistuimille on määriteltävissä niiden alueellinen, asiallinen sekä oikeusasteellinen ulottuvuus huolimatta niiden kansainvälisestä luonteesta. Näin ollen myös niiden toimivaltaa voidaan rajata näillä kriteereillä. Lisäksi, ottaen huomioon erityisesti YPT:n luonne osana kunkin sopimusvaltion kansallista tuomioistuinjärjestelmää voidaan kolmijako-opin mukaisten ulottuvuuksien mukaista arviointia perustella. EUT:n laajan vaikutusvallan jäsenvaltioidensa tuomioistuinjärjestelmiin voidaan nähdä myös osoittavan kyseisen tuomioistuimen erityislaatuisuuden "tavallisiin" kansainvälisillä sopimuksilla perustettaviin kansainvälisiin tuomioistuihin.

⁸⁵ Tässä yhteydessä viitaten sekä vuoden 1993 Lugano I -sopimukseen että sen vuonna 2007 päivitettyyn Lugano II -sopimukseen.

non sopimus on pitkälle samansisältöinen Bryssel I –asetuksen kanssa, mutta sopimuksen osapuolina on EU-maiden lisäksi myös Islanti, Norja ja Sveitsi.

Uuden YPJ:n myötä perustettava tuomioistuinjärjestelmä sisältää sekä kansainvälisen että kansallisen tuomioistuimen piirteitä. YPT toimii sopimusjäsenvaltioiden alueella kansainvälisenä tuomioistuimenä, mutta se olisi kuitenkin jaksossa 2.1.1 esitettyyn tapaan nähtävä osana kunkin sopimusjäsenvaltion kansallista tuomioistuinjärjestelmää. Asiallista ja alueellista toimivaltaa ratkaistaessa huomio kiinnittyy sen eri jaostoihin ja niiden toimivaltaan asiassa. Asian laatu sekä osittain myös asianosaisten tahto määrittelee sen, käsitelläänkö yhtenäispatenttia koskeva asia paikallis-, alue- vai keskusjaostossa. Alueellinen toimivalta määrittelee taas paikallis- tai aluejaoston valinnan. Oikeusasteellisen toimivallan mukaisesti asia on ensin käsiteltävä ensimmäisessä oikeusasteessa. Tämän antamaan ratkaisuun voi tarvittaessa hakea muutosta muutoksenhakutuomioistuimelta.⁸⁶

3.2 EUT:n toimivallan määrittymisen perusta

EUT:n toimivallan määrittymisen perusta syntyy EU:n perussopimuksien perusteella. Perussopimukset määrittelevät ne perusteet, jolloin EUT on toimivaltainen antamaan asiassa ratkaisun. EUT:lla ei näin ollen ole yleistä toimivaltaa ratkaista kaikkia EU-oikeusliitännäisiä asioita viimeisenä tuomioistuininstanssina.⁸⁷ Euroopan unionista annetun sopimuksen (jäljempänä SEU) 19 artiklan 3 kohdan mukaan perussopimusten määräysten mukaisesti EUT tekee ratkaisun jäsenvaltion, toimielimen taikka luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nostamien kanteiden johdosta; antaa kansallisten tuomioistuinten pyynnöstä ennakkoratkaisun unionin oikeuden tulkinnasta tai toimielinten antamien säädösten pätevyydestä; ja tekee ratkaisun perussopimuksissa määrityissä muissa tapauksissa. EUT ei siis voi antaa asiassa ratkaisua, ellei toimivallalle löydy perussopimuksista tukea.

EUT:n toimivalta määrittyy siten käytännössä asiallisen toimivallan kautta. EUT:lla on toimivalta vain EU-oikeudellisissa asioissa. Olennaista on tällöin määritellä EU-oikeuden ulottuvuutta. Tälle voidaan esittää tiettyjä sääntöjä, mutta joissain asioissa rajanveto voi olla hankalaa. EU-oikeudellisen ulottuvuuden määrittely edellyttää tulkintaa ja tässä on olennaista huomioida, että EUT tekee itse tulkintaratkaisun siitä, onko sillä asiassa toimivaltaa. EUT:n päätöksestä omaksua toimivalta jossakin asiassa, kuten YPJ:ään liittyvissä

⁸⁶ Aiheesta lisää esim. Norrgård 2013, s. 1269.

⁸⁷ Raitio 2016, s. 133.

asioissa, ei ole mahdollista valittaa, sillä se toimii ylimpänä oikeudellisen ratkaisutoiminnan harjoittajana EU:n alueella. Tästä johtuu, että EUT:n esittäessä näkemyksensä toimivaltansa laajuudesta YPJ:ssä on tällä ratkaisulla merkittävää vaikutusta.

Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (jäljempänä SEUT) 267 artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu perussopimusten tulkinnasta sekä unionin toimielimen, elimen tai laitoksen säädöksen pätevyydestä ja tulkinnasta. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos tällainen kysymys tulee esille jäsenvaltion tuomioistuimessa, tämä tuomioistuin voi, jos se katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksen, pyytää Euroopan unionin tuomioistuinta ratkaista sen. Artiklan 3 kohdan mukaan, jos tällainen kysymys tulee esille sellaisessa kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, jonka päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, tämän tuomioistuimen on saatettava kysymys Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. Yhtenäispatenttituomioistuinjärjestelmän kontekstissa edellä mainitulla 2 kohdalla viitataan ensimmäisen asteen tuomioistuimen mahdollisuuteen pyytää ennakkoratkaisua ja 3 kohdalla Luxembourgin sijaitsevan muutoksenhakutuomioistuimen velvollisuuteen pyytää ennakkoratkaisua EUT:lta. Myös UPC-sopimuksessa tunnustetaan tämä EUT:n rooli ennakkoratkaisutuomioistuimena.

SEUT 267 artiklan 1 kohdalla tarkoitetaan, että EUT antaa ennakkoratkaisuja sekä EU-oikeuteen liittyvästä primäärioikeudesta eli perussopimukseen liittyvistä kysymyksistä että johdetusta oikeudesta eli sekundäärioikeudesta, johon lukeutuvat muun muassa EU:n asetukset ja direktiivit. UPC-sopimuksen 21 artiklan mukaan sopimusjäsenvaltioiden yhteisenä tuomioistuimena ja niiden oikeusjärjestelmän osana tuomioistuimen on kaikkien kansallisten tuomioistuinten tavoin tehtävä erityisesti SEUT 267 artiklan mukaisesti yhteistyötä Euroopan unionin tuomioistuimen kanssa unionin oikeuden asianmukaisen soveltamisen ja yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi. Euroopan unionin tuomioistuimen päätökset sitovat tuomioistuinta. UPC-sopimus ei täten myöskään kyseenalaista EUT:n toimivaltaa EU-oikeudellisissa asioissa ja myös YPT:n on tarvittaessa pyydettävä EUT:lta ennakkoratkaisua unionin oikeuden mukaisuudesta tai tulkinnasta. UPC-sopimuksen 20 artiklassa nimenomaisesti korostetaan, että tuomioistuin soveltaa unionin oikeutta kaikilta osiltaan ja kunnioittaa sen ensisijaisuutta.

Kysymys jää silti avoimeksi, että minkälainen rooli EUT:lla on itse UPC-sopimukseen liittyviä oikeuksia koskevien tapauksien ratkaisutoiminnassa. Voiko EUT antaa jossakin

tapauksessa viimekätisen ratkaisun koskien yhtenäispatentin pätevyyttä tai loukkaamista? Voisiko EUT siten toimia muutoksenhakutuomioistuimena YPT:n päätöksistä?

UPC-sopimuksen 32 artiklan 1 kohdassa luetellaan YPT:n yksinomaiseen toimivaltaan laaja kirjo yhtenäispatenttiin liittyviä tapaustyyppejä. Saman artiklan 2 kohdassa säädetään sopimusjäsenvaltioiden kansallisten tuomioistuinien toimivallasta sellaisten patentteja ja lisäsuojatodistuksia koskevien kanteiden osalta, jotka eivät kuulu tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. UPC-sopimuksessa ei ole säädetty minkään yhtenäispatenttia koskevan asian kuulumisesta EUT:n toimivaltaan, vaan sopimuksessa tunnustetaan ainoastaan EUT:n ennakkoratkaisutuomioistuimen rooli unionin oikeuden asianmukaisen soveltamisen ja yhdenmukaisen tulkinnan varmistamisessa. UPC-sopimuksen 21 artiklaa noudattaen YPT:llä on viime kädessä velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua EUT:lta EU-oikeuden tulkinnasta.

YPJ:ään liittyvässä oikeuskirjallisuudessa ei ole myöskään mainittavassa määrin edes käsitelty kysymystä, voisiko EUT toimia muutoksenhakutuomioistuimena YPT:n organisaatioon kuuluvan muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisuihin nähden. Sen sijaan, kirjallisuudessa on laajalti punnittu EUT:n toimivallan laajuutta antaa ennakkoratkaisuja yhtenäispatentteihin liittyen. Ottaen huomioon lisäksi, että YPJ:n sääntelypaketissa ei myöskään säädetä EUT:n mahdollisuudesta toimia edellä mainitussa muutoksenhakutuomioistuimen roolissa, on edelleen perusteltua päätellä, että EUT:n roolina on toimia puhtaasti ennakkoratkaisutuomioistuimena YPJ:ssä.

Ennakkoratkaisutuomioistuinroolin vahvistamisen jälkeen tarkastelun keskiöön siirtyy tämän toimivallan laajuuden määrittäminen. Julkisuudessa esitetyn huolen kohdistuessa liian suureksi kasvavaan EUT:n rooliin YPJ:ssä on tärkeää pyrkiä määrittämään EUT:n toimivallan laajuutta yhtenäispatenttia koskevissa asioissa. EUT:n toimivallan määräytyessä lähtökohtaisesti EU-oikeuden ulottuvuuden mukaan on seuraavaksi tarkasteltava tätä ulottuvuutta yhtenäispatenttia koskevan sääntelyn kontekstissa.

3.3 Yhtenäispatenttioikeus – EU-oikeutta vai ei?

Yksi olennainen tavoite YPJ:n sääntelypaketin luonnosvaiheessa on ollut välttää EUT:n roolin ja toimivallan kasvattamista eurooppalaisessa patenttioikeudessa. Tämä osittain liittyy pyrkimykseen välttää sekä EU-oikeudellisten periaatteiden kasvavaa vaikutusta patent-

tioikeudessa että patenttioikeudellisten toimijoiden sidonnaisuutta EUT:een.⁸⁸ Tästä syystä YPJ:n sääntelypaketissa päädyttiin jaksossa 2.2.2 esille tuotuun ratkaisuun, jolla yhtenäispatenttiin kohdistuva substanssioikeus siirrettiin pois EU-oikeudellisesta sääntelyinstrumentista, yhtenäispatenttiasetuksesta. Kun substanssioikeuden siirrolla pyrittiin ehkäisemään EUT:n vahvaa roolia yhtenäispatenttia koskevassa ratkaisutoiminnassa, on tutkielman aiheen kannalta aiheellista arvioida niin kutsutun yhtenäispatenttioikeuden sisällön EU-oikeusulottuvuutta. Arvioinnissa olennaista on kysymys, mikä osa YPJ:n sääntelystä on EU-oikeutta ja mikä ei.

Tutkimuksen kohteena on siis, että mihin yhtenäispatentteja koskeviin kysymyksiin EUT:n toimivalta ulottuu. Toisin sanoen, mitä koskeviin kysymyksiin EUT voi antaa ennakkoratkaisunsa. Oikeuskirjallisuus on vahvasti keskittynyt arvioimaan EUT:n toimivaltaa antaa ennakkoratkaisuja YPJ:n substanssisääntelyyn liittyen. Tämän oikeustieteellisen keskustelun merkittävänä synnyttäjänä ja vaikuttajana on toiminut edellä jo esitetty substanssisääntelyn siirto pois yhtenäispatenttiasetuksesta. Sääntelyratkaisun poikkeuksellisuus loi hädellämällisen maaperän keskustelulle tämän ratkaisun aiheuttamista vaikutuksista eikä vielä-kään ole selvää, kuinka EUT tulee lopulta toimivaltansa laajuutta arvioimaan.

Tutkielman keskiössä oleva olennaisin kysymys on siten, voiko EUT antaa ennakkoratkaisun patenttiasian olennaisiin substanssikysymyksiin. Ennen substanssioikeuden siirtoa ehdotetussa versiossa ongelmana nähtiin, että mikäli EU-oikeudellisessa sääntelyinstrumentissa säädettäisiin yhtenäispatenttiin liittyvästä olennaisesta aineellisesta oikeudesta, olisi hyvin monessa yhtenäispatenttiasiaassa ollut kyse EU-oikeuden tulkinnasta, josta viime kädessä päättää EUT. Riskinä olisi tällöin se, että pyrittäessä luomaan tehokas ja nopea tuomioistuinjärjestelmä ratkaisemaan yhtenäispatentteja koskevia kysymyksiä, tämä tavoite jäisi saavuttamatta siitä syystä, että YPT joutuisi poikkeuksellisen usein pyytämään ennakkoratkaisua aineellisen oikeuden tulkinnasta EUT:lta. Ennakkoratkaisujen pyytämisen ja pyyntöjen kohteena olevien aineellisoikeudellisten kysymysten ratkaisemisen ennustettiin aiheuttavan huomattavia viivästyksiä YPT:ssa vireillä olevien tapauksien ratkaisemisessa. Viivästyksien kesto olisi patenttiasioissa todennäköisesti pitkä erityisesti siitä syystä, että näiden asioiden ratkaiseminen on teknistä asiantuntijuutta vaativaa ja niissä joudutaan siksi usein käyttämään apuna asiantuntijoita.⁸⁹

⁸⁸ Pila 2015, s. 30.

⁸⁹ Brinkhof – Ohly 2014, s. 215; Dimopoulos 2015, s. 62; Kaisi 2014, s. 11; Krasser 2011, s. 11.

Krasser esittää lausunnossaan useita esimerkkejä tyyppitapauksista, joissa olisi voitu joutua pyytämään ennakkoratkaisua EUT:lta yhtenäispatenttiasetukseen sisällytettyjen oikeuksien tulkinnasta, mikäli asetus olisi hyväksytty ehdotetun kaltaisena.⁹⁰ Olennaista esimerkkien listauksella on tuoda esiin, että velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua EUT:lta olisi voinut nousta esiin hyvinkin tavanomaisessa patenttiriidassa, mikäli edellä substanssioikeutta sisältävät artiklat olisi sellaisenaan hyväksytty yhtenäispatenttiasetukseen.

Substanssisääntelyn siirrosta huolimatta esimerkiksi yhtenäispatenttia loukkaavia toimia koskeva sääntelyratkaisu tuottaa yhä epäselvyyttä koskien sitä, voiko EUT antaa ratkaisuja niitä koskevista kysymyksistä. Yhtenäispatenttiasetuksen 5 artikla viittaa kansalliseen lakiin. Kun kansallinen laki ei ole osa EU-oikeutta, puhuisi tämä EUT:n toimivaltaa vastaan. *Brinkhofin ja Ohlyn* mukaan ei kuitenkaan olisi yllätyksellistä, että EUT tulkitsisi omaavansa toimivallan sillä perusteella, että itse yhtenäisestä vaikutuksesta on kuitenkin säädetty yhtenäispatenttiasetuksessa.⁹¹ Näkemystä perustellaan sillä, että EUT on aiemmassa oikeuskäytännössään käyttänyt tällaista "pro-aktiivista lähestymistapaa" muilla immateriaalioikeuden aloilla harmonisoiden tavaramerkkejä ja tekijänoikeuksia koskevia oikeuskysymyksiä, jotka on EU-oikeudellisessa säännöksessä tarkoitettu jätettäväksi kansallisen tuomioistuimen päätettäväksi.⁹² EUT saattaa siten arvioida UPC-sopimuksen patentin loukkaamista koskevia säännöksiä yhtenäisen vaikutuksen EU-oikeudellisen taustan nojalla.

Mylly vuorostaan korostaa, että pelkkä viittaus yhtenäispatenttiasetuksen 5 artiklan 3 kohdassa osallistuvan jäsenvaltion kansalliseen lainsäädäntöön, ja sitä kautta käytännössä UPC-sopimuksen sisältöön, ei kuitenkaan riitä tekemään UPC-sopimuksesta EU-oikeudellista sääntelyinstrumenttia. Myllyn mukaan "jäsenvaltioiden välisiä sopimuksia ei voida muuntaa unionin normeiksi vain referoimalla niihin unionin sääntelyinstrumentissa". EU-normien ja sitä koskevan EUT:n toimivallan syntymisen edellyttää, että säännös on laadittu unionin lainsäädäntönormien mukaisesti ja että siihen osallistuvat unionin lainsäädäntöinstituutiot. Näin ollen "UPC-sopimusta ei voi ennakkoratkaisun antamisen mahdollistamiseksi tai muuta tarkoitusta varten todeta olevan EU-oikeutta sellaisenaan."⁹³ Tähän

⁹⁰ Krasser 2011, s. 2–7.

⁹¹ Toisin sanoen, vaikka yhtenäispatenttia omistuksen kohteena koskeva sääntely on kansallista oikeutta, saavuttaa tämä kansallisen lain mukaan muotoutuva oikeus kuitenkin vasta yhtenäispatenttiasetuksen myötä yhtenäisen vaikutuksen ja siten yhtenäispatentin olemuksen.

⁹² Brinkhof – Ohly 2014, s. 216.

⁹³ Mylly 2015, s. 83.

näkemykseen on siinä mielessä helppo yhtyä, että EUT:n ei pitäisi voida ulottaa toimivaltaansa kauemmas kuin lainsäätäjät on tarkoittanut. EU-oikeuden lainsäädäntönormien tulisi myös toimia EUT:n toimivaltaa rajoittavina säännöksinä, kun EUT:n toimivallan tulisi primäärioikeuden mukaan rajoittua juuri EU-oikeuteen. On kyseenalaista, kuinka pitkälle EUT:n voidaan nähdä hyväksyttävästi käyttävän tulkinnallista toimivaltaa EU-oikeuden sekoittuessa muuhun sääntelyyn.

Dimopouloksen mukaan EU-oikeudellisen patenttilainsäädännön puuttuminen ei kuitenkaan vielä estä EUT:ta ottamasta kantaa aineellisoikeudelliseen patenttioikeuteen. Tämä voi olla mahdollista EUT:n omatessa toimivallan arvioida kansallisen lainsäädännön EU-oikeudenmukaisuutta. EU-oikeuden ensisijaisuuden periaatteen mukaisesti EUT voi todeta kansallisen aineellisoikeudellisen patenttisäännöksen olevan vastoin EU-oikeudellista lainsäädäntöä, jolloin kansallinen patenttisäännös on jätettävä soveltamatta. EU-oikeuden ensisijaisuuden periaate on vahvistettu EUT:n merkkitapauksessa C-6/64 *Costa v. ENEL*.⁹⁴ UPC-sopimuksen ollessa kansainvälinen sopimus luetaan se kuuluvan EU-oikeuden näkökulmasta osaksi kunkin sopimuksen osapuolena olevan valtion kansallista lainsäädäntöä. Tämän johdosta EUT:lla lieene mahdollisuus arvioida myös UPC-sopimuksen aineellisoikeudellisen sisällön EU-oikeudenmukaisuutta. Tämä herättää kysymyksen, että missä laajuudessa tätä aineellisoikeudellisen sisällön EU-oikeudenmukaisuutta voidaan arvioida? Mitä vaikutuksia tällä keinolla on konkreettisesti?

Brinkhof ja Ohly esittävät, että EUT:n ollessa toimivaltainen arviomaan perussopimuksia ja EU:n sekundäärilainsäädäntöä tulee se viime kädessä arvioimaan YPJ:ssä "kysymyksiä, jotka koskevat bioteknologian keksintöjä, lisäsuojatodistuksia, patenttioikeuden sammuista sekä kaikkia täytäntöönpanoon liittyviä seikkoja". Vastaavasti sillä "ei tule olemaan valtaa tulkita EP-sopimusta, jonka myötä se ei voi määritellä uutuuden, keksinnöllisyyden tai teollisen käyttökelpoisuuden käsitteitä bioteknologiadirektiivin soveltamisalan ulkopuolella".⁹⁵ Toisin sanoen, EUT voinee arvioida YPJ:n sääntelyä käytännössä vain niillä alueilla, joilla on olemassa vastaavaa EU-sääntelyä. Täten EU voisi arvioida esimerkiksi bioteknologian keksintöjen yhtenäispatentteja koskevia kysymyksiä sillä perusteella, että tästä on osittain päällekkäistä EU-sääntelyä bioteknologiadirektiivin muodossa.⁹⁶ Vaikuttaisi

⁹⁴ Eurlex-verkkosivut: Euroopan Unionin oikeuden ensisijaisuus; asia C-6/64 Flaminio Costa v. ENEL.

⁹⁵ Brinkhof – Ohly 2014, s. 215–216.

⁹⁶ Katso bioteknologiadirektiivistä lisää jaksossa 3.4.2.

siltä, että EUT ei voisi siten suorittaa tätä EU-oikeudenmukaisuuden arviointia niissä yhtenäispatenttiin liittyvissä asioissa, joista ei ole säädetty unionin oikeudessa. On syytä huomioida, että tämän arvioinnin vaikutus EUT:n rooliin YPJ:ssä on todennäköisesti lopulta vähäinen, johtuen vastaavasti vähäisestä EU-oikeudellisesta sääntelystä patenttioikeuden saralla sekä siitä, että osa tästä sääntelystä on luonteeltaan minimisääntelyä. Näin vaikuttaa olevan tilanne esimerkiksi TRIPS-sopimuksen kohdalla, jota käsitellään tarkemmin jaksossa 3.4.3.

Yhtenäispatenttioikeuden voitaneen todeta olevan EU-oikeutta, kansallista oikeutta sekä kansainvälistä oikeutta. Tämän monikerroksisen oikeudellisen luonteen voidaan nähdä aiheuttavan epäselvyyttä näiden kerroksien laajuuteen ja niiden yhteistoimintaan YPJ:ssä, mikä olennaisilta osin aiheuttaa siten kysymysmerkkejä myös EUT:n rooliin tässä järjestelmässä. Yhtenäispatenttia koskevan substanssisääntelyn siirtäminen pois yhtenäispatenttiasetuksesta ei myöskään auttanut selventämään tätä epäselvyyttä, varsinkin kun siirtoa paikattiin sisällyttämällä yhtenäispatenttiasetukseen muihin sääntelypaketin säännöksiin viittaavia säännöksiä.⁹⁷ Siirron myötä substanssisääntely ei ole enää sinällään osa EU-oikeutta. YPJ:n voidaan mahdollisesti kuitenkin kokonaisuutena katsoa olevan osa unionin oikeusjärjestystä sen omatessa osittain perustansa yhtenäispatenttiasetuksessa. Nykyisessä oikeustilassa jää vielä nähtäväksi, vetoaako EU mahdollisesti tähän unionin oikeusjärjestykseen nojaavaan perustaan, jos se tulevaisuudessa tulkitsee omaavansa toimivallan arvioida myös YPJ:n substanssisääntelyä.

3.4 Toimivallan omaksuminen tulkinnan keinoin

Kuten edellisessä jaksossa tuotiin esille, EUT saattaa mahdollisesti tulkita omaavansa toimivallan YPJ:n sääntelyn arviointiin sillä perusteella, että yhtenäispatentin yhtenäisestä vaikutuksesta säädetään yhtenäispatenttiasetuksessa, jolloin uusi patenttimuoto nojaa kokonaisuutena vahvasti EU-oikeuteen. Näin ollen, vaikka YPJ:n substanssisääntely olisikin siirretty kansainväliseen sopimukseen, EUT voisi pyrkiä sijoittamaan tämän sääntelyn joka tapauksessa unionin oikeusjärjestykseen tulkitsemalla YPJ:n sääntelypakettia kokonaisuutena. Tässä jaksossa käydään läpi sääntelyä, johon perustuen EUT voi mahdollisesti arvioida YPJ:n sääntelypaketin sisällön EU-oikeudenmukaisuutta sekä jonka avulla se voisi pyrkiä tuomaan YPJ:n kokonaisuudessaan osaksi unionin oikeusjärjestystä mahdollistaen täten EUT:lle toimivallan YPJ:n sääntelyn arvioinnissa.

⁹⁷ Hilty et al. 2012, s. 4.

3.4.1 SEUT 118 artikla

EUT voi mahdollisesti harkita SEUT 118 artiklaan nojautumista perustellakseen toimival-
lan omaamisen koko YPJ:n sääntelyn arvioinnissa sillä perusteella, että uusi yhtenäispa-
tentti olisi konkretisoivaa sääntelyä SEUT 118 artiklan mukaisesta yhdenmukaisen patent-
tisuojan toteutuksesta unionin alueella.⁹⁸

Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan sisämarkkinoiden toteuttamisen tai toiminnan yhtey-
dessä Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudat-
taen toimenpiteistä, joilla luodaan eurooppalainen teollis- ja tekijänoikeuksien suoja *yh-*
denmukaisen suojan [korostus tässä] varmistamiseksi unionissa ja joilla muodostetaan kes-
kitetyt luvananto-, yhteensovittamis- ja valvontajärjestelmät unionin tasolla. Artiklan 2
kappaleen mukaan neuvosto säätää erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla
asetuksilla eurooppalaista teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa koskevista kielijärjestelyistä.
Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Oikeuskirjallisuudessa esitetyn näkemyksen mukaan YPJ ei kuitenkaan ole 118 artiklan
mukainen, koska YPJ:n sääntelypaketti ei täytä artiklan tarkoitusta tai ulottuvuutta. Kysei-
sen artiklan tarkoituksena on luoda EU-oikeuden tavallista lainsäädäntöjärjestystä noudat-
taen kyseinen yhdenmukainen suoja. YPJ ei tätä edellytystä täytä, sillä YPJ:n sääntelypa-
ketin monikerroksinen sääntelyperusta koostuen EU-oikeudesta, kansallisesta sekä kan-
sainvälisestä oikeudesta poikkeaa merkittävästi tästä tavallisesta lainsäätämisyjärjestykse-
stä.⁹⁹

EUT otti asiaan kantaa vuonna 2015, kun Espanjan kuningaskunta vaati tapauksessa *Es-*
*panja v. parlamentti ja neuvosto*¹⁰⁰ yhtenäispatenttiasetuksen kumoamista esittäen yhtenä
perusteena asetuksen yhteensopimattomuuden SEUT 118 artiklan kanssa. Espanjan kunin-

⁹⁸ EUT on ratkaisukäytännössään aikaisemmin käsitellyt sekundäärilainsäädäntöä perusoikeuskir-
jan sääntelyn konkretisoivana sääntelynä. Esimerkiksi tapauksessa C-555/07 *Küçüdeveci v. Swedex*
GmbH & Co. KG. EUT katsoi yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä
puutteista annetun direktiivin 200/78/EY olevan perusoikeuskirjan 21 artiklasta ilmenevän ikään
perustuvan syrjinnän kiellon periaatteen konkretisoivaa sääntelyä.

⁹⁹ Hilty et al. 2012, s. 4. Ks. myös Troncoso 2013, s. 252–255. Troncoso esittää jyrkästi, että EU
yrittää itse kiertää 118 artiklan vaatimuksia käyttämällä kyseistä artiklaa väärin yhtenäispatenttias-
etuksen perustana. Kyseessä on hänen mukaan EU:n suorittama "fraud of law". Troncoso 2013, s.
254–255.

¹⁰⁰ Asia C-146/13 Espanjan kuningaskunta v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto

gaskunta esitti, että "SEUT 118 artiklan ensimmäinen kohta ei ole asianmukainen oikeudellinen perusta riidanalaisen asetuksen antamiselle ja että asetusta on pidettävä oikeudellisesti mitättömänä. Asetuksella ei ole asiallista sisältöä, eikä sen antamiseen liity toimenpiteitä, joilla varmistettaisiin immateriaalioikeuksien yhdenmukainen suoja unionissa, eikä sillä myöskään lähennetä jäsenvaltioiden lainsäädäntöä tässä tarkoituksessa."¹⁰¹ Espanja siis tässä kohtaa nosti esiin sen, että yhtenäispatenttiasetuksen sisältö itsessään on vajavainen, eikä sillä voida siten varmistaa 118 artiklan tavoitteiden toteutumista. UPC-sopimusta ei voitaisi ottaa täydentämään näiden tavoitteiden täyttämistä, koska se ei ole EU-oikeudellinen sopimus.

EUT vastasi edellä mainittuun väiteperusteeseen, että 118 artiklaa voidaan pitää yhtenäispatenttiasetuksen antamisen asianmukaisena oikeudellisena perustana. Perusteinaan EUT piti muun muassa sitä, että 118 artiklassa "ei vaadita välttämättä, että unionin lainsäätävä yhdenmukaistaisi täydellisesti ja tyhjentävästi kaikki immateriaalioikeuksiin liittyvät näkökohdat". Tämän lisäksi tuomioistuimien totesi, että "asetuksella säädetty yhtenäinen patenttisuojajärjestelmä on omiaan ehkäisemään patenttisuojan eroja osallistuvissa jäsenvaltioissa, joten sillä pyritään SEUT 118 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuun yhdenmukaisen suojaan".¹⁰²

EUT on siten oikeuskäytännössään todennut, että yhtenäispatenttiasetus YPJ:n perustana toimivana lainsäädäntöinstrumenttina toteuttaa SEUT 118 artiklan tarkoitusta yhdenmukaisen suojan toteuttamisessa. Näin voidaan kenties nähdä, että EUT pitää YPJ:ää SEUT 118 artiklaa toteuttavana konkreettisena sääntelynä. On kuitenkin huomioitava, että tapauksella ratkaistiin yhtenäispatenttiasetuksen EU-oikeuden mukaisuus. Sillä ei voine kuitenkaan nähdä ratkaisseen sitä, voiko EUT sen turvin omata toimivallan YPJ:n substanssisääntelyn arvioinnissa. Tämä jää lopulta nähtäväksi, kun EUT:lle lopulta tarjoutuu tilaisuus antaa tätä koskeva ennakkoratkaisu. On kuitenkin mahdollista, että EUT voisi arvioida koko YPJ:n olevan niin olennaisesti sidoksissa SEUT 118 artiklaan, että se toisi koko järjestelmän EU-oikeuden piiriin. Tällä voisi siten olla olennainen vaikutus EUT:n toimivaltaan tässä järjestelmässä.

¹⁰¹ Tapaus Espanja v. parlamentti ja neuvosto, kohta 33.

¹⁰² Tapaus Espanja v. parlamentti ja neuvosto, kohdat 48–52.

3.4.2 Bioteknologiadirektiivi

EUT:n toimivaltaa arvioidessa eurooppalaisessa patenttikentässä bioteknologian keksintöjen patentteja koskeva sääntely on korostuneessa roolissa. Tämä johtuu siitä, että EU-oikeuden substanssioikeudellinen ulottuvuus eurooppalaiseen patenttioikeuteen on YPJ:n sääntelypaketin voimaantulon jälkeenkin rajoittunut bioteknologian keksintöjen oikeudellisesta suojasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/44/EY (jäljempänä bioteknologiadirektiivi) sääntelyyn.¹⁰³

EP-sopimuksen bioteknologian keksintöjä koskevan kappaleen 5 implementointisäännösten mukaan EP-sopimuksen mainittuja keksintöjä koskevia säännöksiä on tulkittava käyttäen apuna bioteknologiadirektiivin säännöksiä.¹⁰⁴ Tämän säännöksen myötä voidaan todeta EU-substanssioikeuden vaikuttavan EP-sopimuksen tulkintaan bioteknologian keksintöissä. Vastaavasti vaikutus ulottuu EP-sopimuksen kautta myös yhtenäispatenttia koskevaan arviointiin. Tulkintavaikutuksen myötä EU-oikeus ulottaa vaikutuksensa myös EPO:hon sekä niihin EP-sopimuksen osapuoliin, jotka eivät ole EU:n jäsenmaita.¹⁰⁵

Kysymys kuuluukin tässä, onko EUT:lla toimivalta arvioida bioteknologian keksintöjä koskevien yhtenäispatenttien aineellisoikeudellista ulottuvuutta? Pila toteaa, että ”bioteknologiadirektiivin myötä EUT:lle on syntynyt toimivalta eurooppalaiseen aineellisoikeudelliseen patenttioikeuteen liittyen”. Tämä on myös johtanut tosiasiallisesti siihen, että EPO:n on noudatettava EUT:n ratkaisukäytäntöä välttääkseen mahdollisia ristiriitoja EP-sopimuksen ja EU-oikeuden välillä, mitkä pakottaisivat EU:n jäsenvaltiot jättämään noudattamatta EP-sopimuksen säännöksiä.¹⁰⁶ Näin ollen EUT:n päätösvalta bioteknologian keksintöjen kohdalla vaikuttaisi olevan merkittävä. Ottaen huomioon yhtenäispatentin tosiasiallinen luonne yhtenäisen vaikutuksen omaavana eurooppapatenttina voidaan EUT:lla nähdä olevan toimivalta myös arvioida kyseisten keksintöjen aineellisoikeudellista sisältöä.

Bioteknologiadirektiivi ei kuitenkaan mahdollista itsessään EUT:n toimivaltaa kaikkeen YPJ:n sääntelypaketin substanssisääntelyyn, vaan toimivalta rajoittuu bioteknologian keksintöjä koskevaan sääntelyyn. Tämä toimivalta rajoittunee myös tarkemmin EP-

¹⁰³ McMahon 2017, s. 61; Pila 2015, s. 24.

¹⁰⁴ EP-sopimuksen implementointisäännökset luku 5 sääntö 26.

¹⁰⁵ Pila 2015, s. 24. EPO:n laajennettu valituslautakunta on tosin tapauksessa Use of embryos/WARF kieltäytynyt hakemasta ennakkoratkaisua EUT:lta vedoten siihen, että EPO ei ole EU:n jäsen.

¹⁰⁶ Pila 2015, s. 29.

sopimuksen sekä bioteknologiadirektiivin päällekkäisen sääntelyn arviointiin. Bioteknologiadirektiivin nojalla EUT voisi siten vain arvioida EP-sopimuksen bioteknologian keksintöjä koskevan sääntelyn yhteensopivuutta EU-oikeudellisen bioteknologiadirektiivin kanssa. Direktiivin myötä mahdollistuva toimivalta ulottaa samalla myös sitä koskevan oikeuskäytännön EP-sopimuksen vastaavaan sääntelyyn.

Bioteknologiadirektiivi on lisäksi vaikuttanut siihen, että EPO joutuu ratkaisukäytännössään ottamaan laajemmin huomioon perus- ja ihmisoikeudet, sillä EUT on direktiiviin liittyvässä oikeuskäytännössään käyttänyt apunaan perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää arviointia. Tässä merkityksessä EUT:n, sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (jäljempänä EIT) vaikutus EPO:on on kasvanut olennaisesti.¹⁰⁷ Jäljempänä jaksossa 4.2 käsitellään niin kutsuttua *Brüstle*-tapausta, joka on vaikuttanut merkittävästi EUT:n asemaan eurooppalaisen patenttikentän alueella.

3.4.3 TRIPS-sopimus

EUT arvioi tapauksessa *Daiichi Sankyo*¹⁰⁸ omaavansa yksinomaisen toimivallan arvioida teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista annetun sopimuksen (englanniksi Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, jäljempänä TRIPS-sopimus) patentteihin liittyviä säännöksiä.¹⁰⁹ TRIPS-sopimus on Maailman kauppajärjestön (englanniksi World Trade Organisation, jäljempänä WTO) alainen kansainvälinen sopimus, jonka sopimusosapuolina ovat valtaosa WTO:n noin 160 jäsenvaltiosta. TRIPS-sopimus tarjoaa laajalla kansainvälisellä tasolla minimistandardeja liittyen immateriaalioikeuksien suojaamiseen ja kauppaan, ja sen perimmäisenä tavoitteena on yhdenmukaistaa ja vahvistaa maailmanlaajuisia immateriaalioikeudellista sääntelyä.¹¹⁰

Myös EU on TRIPS-sopimuksen sopimusosapuoli. Tämä johtaa siihen, että TRIPS-sopimuksesta on tullut myös osa EU-oikeutta, jonka noudattamista EUT valvoo ja johon se samalla myös peilaa jäsenvaltioiden kansallista oikeutta ja tämän kansallisen oikeuden unionin oikeudenmukaisuutta. TRIPS-sopimuksen 5 luku sisältää aineellisoikeudellista patenttioikeutta. Tutkielman aiheen näkökulmasta tästä seura olennaisena kysymyksenä, että voiko EUT arvioida yhtenäispatenttia koskevaa substanssioikeutta verraten sen sisältöä

¹⁰⁷ Pila 2015, s. 29.

¹⁰⁸ Asia C-414/11 *Daiichi Sankyo ja Sanofi Aventis Deutschland v. DEMO Anonymos Vio-michaniki kai Emporiki Etairia Farmakon*.

¹⁰⁹ Dimopoulos 2015, s. 58.

¹¹⁰ WTO:n verkkosivut: Intellectual Property: protection and enforcement.

TRIPS-sopimuksen aineellisoikeudelliseen patenttisääntelyyn? Voiko EUT omata toimivallan arvioida YPJ:n sääntelypaketin substanssioikeutta TRIPS-sopimuksen EU-oikeusulottuvuuden takia?

SEUT 216 artiklan 2 kohdan mukaan unionin tekemät sopimukset sitovat unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita. Artiklan perusteella unionin tekemät sopimukset ovat suoraan EU-oikeutta. EUT on lisäksi tapauksessa *Haegeman*¹¹¹ vahvistanut, että kansainvälinen sopimus, jonka osapuolena EU on, muodostaa voimaantultuaan olennaisen osan yhteisön oikeusjärjestystä.¹¹² Tapauksen myötä vahvistettiin, että EU:n sekundäärilainsäädäntöä sekä kansallista lainsäädäntöä arvioidaan myös EU:n solmimien kansainvälisten sopimuksien valossa.¹¹³

EUT on luonut kriteerit sille, kuinka sekundäärilainsäädäntöä ja kansallista lainsäädäntöä arvioidaan kansainvälisten sopimusten valossa. Yhdistetyissä tapauksissa *International Fruit Company*¹¹⁴ lausutun mukaisesti sekundäärilainsäädännön tai kansallisen lainsäädännön toteaminen EU-oikeuden vastaiseksi kansainvälisen sopimuksen perusteella edellyttää kahden seikan täyttymistä. Ensimmäisenä edellytyksenä on yksinkertaisuudessaan se, että sopimuksen ehto sitoo EU:ta. Toisena edellytyksenä on, että kyseisen sopimuksen ehdon voidaan nähdä omaavan suoran vaikutuksen unionin kansalaiseen, eli että se ehto luo suoran oikeuden kansalaiselle.¹¹⁵

Dimopoulos esittää, että näiden edellytyksien soveltaminen TRIPS-sopimuksen patenttisääntöihin oli aiemmassa oikeustilassa ongelmallista¹¹⁶, mutta *Daiichi Sankyo* -tapauksen aikaan oikeustila oli muuttunut siten, että EUT totesi olevan mahdollista arvioida sekundäärilainsäädäntöä ja kansallista lainsäädäntöä TRIPS-sopimuksen patenttisääntöjen perus-

¹¹¹ Asia C-181/73 R. & V. Haegeman v. Belgian valtio.

¹¹² Tapaus Haegeman, tiivistelmän 1 kohta; Dimopoulos 2015, s. 65.

¹¹³ Dimopoulos 2015, s. 65.

¹¹⁴ Yhdistetyt asiat C-21–24/72 *International Fruit Company*.

¹¹⁵ Yhdistetyt tapaukset *International Fruit Company*, ratkaisun operatiivinen osa kohta 1; Dimopoulos 2015, s. 65.

¹¹⁶ EUT totesi asiassa C-149/96 *Portugalin tasavalta v. Euroopan unionin neuvosto*, että ”WTO-sopimukset eivät luonteensa ja rakenteensa vuoksi periaatteessa kuulu niihin normeihin, joihin nähdessä yhteisöjen tuomioistuimen valvoo yhteisön toimielinten toimenpiteiden lainmukaisuutta. Yhteisöjen tuomioistuimen on valvottava yhteisön toimenpiteiden lainmukaisuutta WTO:n sääntöihin nähden vain, jos yhteisön tarkoituksena on ollut panna täytäntöön WTO:n yhteydessä hyväksymänsä erityinen velvoite taikka jos kyseisessä yhteisön toimenpiteessä nimenomaisesti viitataan WTO-sopimusten tiettyihin määräyksiin.” Tapaus Portugali v. neuvosto, tiivistelmän kohta 1.

teella. Olennaisimpana muutoksena oikeustilassa oli Lissabonin sopimuksen¹¹⁷ voimaantulo, jonka myötä EU:n yhteinen kauppapolitiikka siirtyi lähes kokonaan EU:n yksinomaiseen toimivaltaan. Tämä yksinomainen toimivalta vaikutti ratkaisevasti EUT:n harkintaan omata toimivalta TRIPS-sopimuksen patentteja koskevassa sääntelyssä.¹¹⁸ TRIPS-sopimuksen patenttisääntelyssä immateriaalioikeuksien kauppaan liittyvät näkökohdat ovat merkittävässä asemassa ja sopimuksen patenttisääntelyn nähtiin siksi kuuluvan EU:n yhteisen kauppapolitiikan alaan.

Ratkaisevaa TRIPS-sopimuksen patenttisääntöjen kuulumisessa EU:n yksinomaiseen toimivaltaan on, että kuuluvatko ne EU:n yhteisen kauppapolitiikan alaan sisämarkkinoiden alan sijaan.¹¹⁹ Tämä edellytys täyttyy, mikäli ne kuuluvat SEUT 207 artiklan mukaisesti teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien alaan. EUT:n mukaan ”vain ne oikeussäännöt, joilla on erityinen yhteys kansainväliseen vaihdantaan, voivat kuulua SEUT 207 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun käsitteen ”teollis- ja tekijänoikeuksien kaupalliset näkökohdat” piiriin ja näin ollen yhteisen kauppapolitiikan alaan.”¹²⁰

EUT arvioi *Daiichi Sankyo* -tapauksessa, että koko TRIPS-sopimuksella on tällainen erityinen yhteys kansainväliseen vaihdantaan.¹²¹ Näin ollen myös tapauksessa käsillä ollut TRIPS-sopimuksen patentin kohdetta koskeva 27 artikla kuuluu yhteisen kauppapolitiikan alaan. Linjauksen myötä EUT omaksui yksinomaisen toimivallan arvioida sekundäärilainsäädäntöä ja kansallista lainsäädäntöä TRIPS-sopimuksen patenttisäännösten näkökulmasta.¹²²

Daiichi Sankyo -tapauksessa EUT totesi, että ”TRIPS-sopimuksen 27 artiklaa on tulkittava siten, että lääkkeen vaikuttavan aineen kaltainen farmaseuttista tuotetta koskeva keksintö voi, ellei kyseisen artiklan 2 tai 3 kohdan nojalla ole muuta säädetty, olla patentin kohteena mainitun artiklan 1 kohdan mukaisin edellytyksin.”¹²³ Ratkaisussa EUT antoi konkreettisen oikeussäännön liittyen TRIPS-sopimuksen aineellisoikeudellisen patenttisäännöksen tulkit-

¹¹⁷ Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamis-sopimuksen muuttamisesta

¹¹⁸ Dimopoulos 2015, s. 65–67.

¹¹⁹ Dimopoulos 2015, s. 68.

¹²⁰ Tapaus *Daiichi Sankyo*, kohta 52.

¹²¹ Tapaus *Daiichi Sankyo*, kohdat 53–55.

¹²² Dimopoulos 2015, s. 70.

¹²³ Tapaus *Daiichi Sankyo*, päätöslauselman kohta 2.

semiseen. TRIPS-sopimuksen ollessa kansainvälisenä sopimuksena edellä mainitulla tavalla ”olennainen osa yhteisön oikeusjärjestystä” voidaan EUT:n siten nähdä luoneen oikeusohjeita EU-oikeudellisessa substanssipatenttioikeudessa. Vaikuttaakin siltä, että EUT voi perustaa toimivaltansa arvioida yhtenäispatenttiin liittyvää substanssioikeutta TRIPS-sopimuksen perusteella. Dimopouloksen mukaan tämä merkkäkin ”uutta aikakautta EUT:n osallistumisessa substanssipatenttioikeuden soveltamiseen ja tulkitsemiseen”.¹²⁴

Toisaalta on syytä arvioida, mitä vaikutusta asiaan on sillä, että YPJ sinänsä kuuluu EU:n sisämarkkinoiden alaan sen kaikkien osapuolien ollessa EU:n jäsenvaltioita. Kuten edellä on käsitelty, EUT totesi tapauksessa *Daiichi Sankyo* omaavansa yksinomaisen toimivallan arvioida TRIPS-sopimuksen patenttisäännöksiä, sillä se katsoi niiden kuuluvan yhteisen kauppapolitiikan alaan. Esiin nousee lähinnä kysymys, kohdistuuko yhtenäispatenttiin erilainen arviointi, kun kyse on sisämarkkinoiden toiminnasta kansainvälisen vaihdannan ja yhteisen kauppapolitiikan sijaan. Toisin sanoen, onko TRIPS-sopimuksen vaikutus YPJ:ään rajoittunut sen takia, että ensimmäisessä on kyse EU:n ulkosuhteista ja jälkimmäisessä EU:n sisäisistä suhteista?

Kysymykseen lienee syytä vastata kieltävästi siitä syystä, että TRIPS-sopimus on joka tapauksessa osa EU-oikeutta ja jo sellaisenaan jäsenvaltioita sitovaa. Lisäksi, koska sekundäärilainsäädäntöä ja kansallista lainsäädäntöä arvioidaan tämän myötä myös TRIPS-sopimuksen valossa, on myös YPJ:n säännöksiä soveltuvuutta arvioitava TRIPS-sopimuksen patenttisäännöksiä peilaten. EUT on lisäksi tapauksessa *Hermes*¹²⁵ sekä vastaavalla tavalla tapauksessa *Dior*¹²⁶ todennut, että ”kun tiettyä oikeussääntöä voidaan soveltaa sekä kansallisessa oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin että yhteisön oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin, yhteisön edun mukaista on selvästi se, että tällaista oikeussääntöä tulkitaan yhdenmukaisesti, jotta vältettäisiin myöhemmät tulkintaerot, ja näin on siitä riippumatta, missä olosuhteissa tätä oikeussääntöä sovelletaan”.¹²⁷ Näin ollen EUT voi perustella YPJ:n arviointia TRIPS-sopimusta vasten sillä perusteella, että TRIPS-sopimuksen tulkinnassa on noudatettava yhdenmukaisuutta olosuhteista riippumatta. *Daiichi Sankyo* -tapauksen myötä TRIPS-sopimuksen patenttisääntelyä tulee tulkita yhdenmukaisella taval-

¹²⁴ Dimopoulos 2015, s. 70.

¹²⁵ Asia C-53/96 *Hermès International v. FHT Marketing Choice BV*.

¹²⁶ Yhdistetyt asiat C-300/98 ja C-392/98 *Parfums Christian Dior SA v. TUK Consultancy BV* sekä *Assco Gerüste GmbH ja Rob van Dijk v. Wilhelm Layher GmbH & Co. KG ja Layher BV*.

¹²⁷ Tapaus *Hermès*, kohta 32. Vastaavasti tapaus *Dior*, kohta 35.

la, mikä johtaa siihen, että kansalliset tuomioistuimet eivät voi enää vapaasti tulkita TRIPS-sopimuksen patenttisääntöjä.¹²⁸

TRIPS-sopimus tarjoaa lähtökohtaisesti minimistandardit patenttien suojaamiseen, jolloin kansallisella lainsäädännöllä tai kansainvälisillä sopimuksilla voidaan turvata vahvempaa-kin suojaa. Tällöin lienee käytännön tasolla epätodennäköistä, että yhtenäispatenttiin kohdistuva suojaa arvioitaessa jouduttaisiin ristiriitaan TRIPS-sopimuksen kanssa. Tämä epätodennäköisyys ei kuitenkaan poista EUT:n toimivaltaa arvioida YPJ:n sääntelyä TRIPS-sopimuksen valossa.

Dimopoulos esittää, että vaikka yhtenäispatenttiasetus ei sisällä aineellisoikeudellista patenttioikeutta, niin YPJ kokonaisuutena lukeutuu kuitenkin osaksi unionin oikeusjärjestystä. EUT:n omatessa toimivallan arvioida TRIPS-sopimuksen soveltamista, sillä on toimivalta arvioida myös YPJ:ää koskevan sääntelypaketin TRIPS-sopimuksenmukaisuutta. Merkitystä ei siten ole sillä, onko yhtenäispatenttia koskeva aineellisoikeudellinen sääntely EU:n sääntelyinstrumentissa, kansallisessa laissa tai kansainvälisessä sopimuksessa. Toisin sanoen, EUT voi TRIPS-sopimuksen noudattamisen valvomisen kautta tulkita omaavansa toimivallan ottaa kantaa yhtenäispatenttiin liittyvän substanssioikeuden sisältöön. Tämä ei kuitenkaan Dimopouloksen mukaan tarkoita suoraan, että EUT:sta tulisi yleinen valitus-tuomioistuin yhtenäispatenttia koskevissa asioissa, sillä mikäli asialla ei ole mitään liitännäisyyttä TRIPS-sopimuksen patenttisäännösten kanssa, ei EUT voi perustaa toimivaltaansa tällöin kyseiseen sopimukseen.¹²⁹ Edellytyksenä toimivaltaan YPJ:ssä on siten liitännäisyys TRIPS-sopimukseen.

Mylly esittää kritiikkiä sitä kohtaan, että EUT pyrkisi laajaa tulkintaa hyväksikäyttäen omaksumaan toimivallan YPJ:ssä jonkin EU-oikeudellisen instrumentin, kuten TRIPS-sopimuksen tai perussopimuksen kautta. EUT:n ei tulisi pyrkiä luomaan EU-oikeutta siellä, missä EU:n lainsäätäjät eivät ole sitä oikeaa lainsäädäntömenettelyä noudattaen luoneet. Tämänkaltaiselta toiminnalta puuttuisi Myllyn mukaan demokraattinen legitimitetti.¹³⁰ Kritiikki on perusteltua, sillä EUT:n tehtävänä ei ole toimia lainsäätäjän roolissa ja myös EU:n tasolla on syytä pyrkiä tuomiovallan ja lainsäädäntövallan erottamiseen. EUT:n olisi

¹²⁸ Dimopoulos – Vantsiouri 2014, s. 219.

¹²⁹ Dimopoulos 2015, s. 72.

¹³⁰ Mylly 2015, s. 108.

siten pyrittävä kunnioittamaan sääntelyssä tietoisesti tehtyä ratkaisua, jossa substanssisääntely siirrettiin pois yhtenäispatenttiasetuksesta. Toisaalta, EUT:n on tehtävä intressipunnintaa toimivaltaharkinnassaan ja voi olla, että tämäkin kritiikki huomioituna se päättää tehdä toimivaltaa puoltavan tulkintaratkaisun. Luvussa 5 käsitellään EUT:n roolin omaamisen vaikutusarviointia tarkemmin. Vaikutusarvioinnin voidaan olettaa vaikuttavan EUT:n intressipunnintaan.

Joka tapauksessa, TRIPS-sopimuksen myötä mahdollistuva EUT:n toimivalta arvioida yhtenäispatentteja koskevia asioita on rajoittunut. Kenties eniten tämän toimivallan tosiallista vaikutusta rajoittaa TRIPS-sopimuksen yleinen luonne kansainvälisenä sopimuksena. TRIPS-sopimuksella ei ole suoraa vaikutusta, vaan sääntely sisältää pääosin luonteeltaan avoimia, minimivaatimuksia sisältäviä säännöksiä suoraan sovellettavien oikeussääntöjen sijaan. Tämä tarkoittaa käytännössä, että EUT voi arvioida yhtenäispatenttia koskevia asioita vain siitä näkökulmasta, että ovatko ne TRIPS-sopimuksen mukaisten minimivaatimusten mukaisia.¹³¹

Minimivaatimuksilla voidaan valvoa vain tietyn sääntelykynnyksen saavuttamista, mutta niillä ei mahdollisteta tarkkojen yhtenäistettyjen oikeussääntöjen antamista jäsenvaltioiden voidessa sopia vielä tiukemmasta sääntelystä. Näin ollen siitä huolimatta, että EUT voi perustaa toimivaltansa YPJ:ssä TRIPS-sopimukseen, EUT:n rooli ei voi tämän rajallisen toimivallan myötä kuitenkaan kasvaa uudessa järjestelmässä kovin hallitsevaksi kyseisen sopimuksen perusteella. On siten epätodennäköistä, että esitetyt pelot EUT:n liian laajaksi kasvavasta toimivallasta YPJ:ssä voisi toteutua TRIPS-sopimuksen kautta.

On kuitenkin huomioitava, että aikaisemmin käsitellyn substanssioikeuden siirron myötä yhtenäispatenttiasetuksen 6 artiklasta UPC-sopimuksen 25 artiklaan siirretty suoran hyödyntämisen kieltoa koskeva sääntely vastaa hyvin pitkälle TRIPS-sopimuksen 28 artiklan 1 kohtaa. On siten mielenkiintoista, että vaikka substanssisääntelyn siirrolla pyrittiin minimoimaan EUT:n toimivaltaa YPJ:n substanssisääntelyn arvioinnissa, niin EUT voi kuitenkin perustaa toimivaltansa UPC-sopimuksen 25 artiklan tulkitsemiseen sillä perusteella, että vastaava säännös on EU-oikeuteen lukeutuvan TRIPS-sopimuksen 28 artiklassa. EUT

¹³¹ Dimopoulos 2015, s. 73; Lee 2015, s. 210; Minn 2015, s. 19; Mylly 2015, s. 95–96.

voi siten arvioida patentin suoraa loukkausta koskevaa YPJ:n sääntelyä TRIPS-sopimuksen 28 artiklan 1 kohtaa vasten.¹³²

Joka tapauksessa, TRIPS-sopimus ja sen EUT:lle mahdollistama tulkinnallinen toimivalta YPJ:ssä on kuitenkin nähtävä positiivisena seikkana EU:n alueen patenttioikeudellisessa harmonisaatiossa. Minimisääntelystä ja laajasta joustovarasta huolimatta se sisältää tarkasti määritellyt substanssisäännöt koskien aiemman käyttäjän oikeuksia sekä poikkeuksia. Lisäksi TRIPS-sopimuksen osapuolena olevat valtiot ovat sitoutuneet kansallisen lain TRIPS-sopimuksen mukaisuuteen.¹³³ EUT voi siten arvioida EU:n alueella voimassaolevien eri patenttimuotojen sääntelyn TRIPS-sopimuksen mukaisuutta mahdollistaen näiden eri muotojen osittaista minimiharmonisointia.¹³⁴

3.4.4 EU:n perusoikeuskirja

Oikeuskirjallisuudessa on käsitelty myös EU:n perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) vaikutusta YPJ:n toimintaan. Perusoikeuskirjan 17 artiklan 2 kohdan mukaan teollis- ja tekijänoikeudet turvataan. Kohdan lyhyt ja ytimekäs muotoilu herättää kysymyksiä muun muassa siitä, että onko kyseiset oikeudet jo turvattu vai tullaanko ne tulevaisuudessa turvaamaan. Olennaisempaa kysymys liittyy siihen, miten perusoikeuskirjassa ilmoitetun oikeuksien turvaaminen tapahtuu käytännössä ja mikä on EUT:n rooli tässä. Yhtenäispatentti kuuluu teollisoikeuksien kirjoon, joten tämä antaa aihetta arvioinnille siitä, kuinka laajalti EUT voi puuttua näiden turvaamiseen.

Oikeuskirjallisuudessa on pohdittu sitä, voisiko EUT perustaa toimivaltansa siihen, että YPJ olisi nähtävissä yllämainitun 17 artiklan 2 kohdan konkreettisena ilmentymänä ja olisi siten johdettavissa kyseisestä artiklasta. Kuten jaksossa 3.4.1 käsiteltiin, EUT on todennut, että YPJ toteuttaa SEUT 118 artiklan tarkoitusta. EU:n perusoikeuskirja ja SEUT eivät ole toisiaan poissulkevia, joten YPJ:n voisi mahdollisesti nähdä toteuttavan molempien sääntelyinstrumenttien tarkoituksia.

¹³² Romandini – Klicznik 2013, s. 537–538.

¹³³ TRIPS-sopimuksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenten tulee huolehtia sopimuksen määräysten täytäntöönpanosta. Jäsenet voivat, ilman että niillä on tähän velvollisuutta, säätää kansallisessa lainsäädännössään sopimuksen edellyttämää laajemmasta suojasta edellyttäen, että sellainen suoja ei ole vastoin sopimuksen määräyksiä. Jäsenet voivat vapaasti valita tarkoituksenmukaiset keinot tämän sopimuksen määräysten sisällyttämiseksi niiden omiin oikeusjärjestyksiin ja -käytäntöön.

¹³⁴ Dimopoulos – Vantsiouri 2015, s. 229.

EUT voi arvioida EU:n sekundäärilainsäädännön perusoikeuskirjan mukaisuutta. Mylly esittää olevan mahdollista, että UPC-sopimus, EP-sopimus, EPO:n päätökset sekä kansallinen sääntely nähtäisiin mahdollisesti yhtenäispatenttiasetusta kansallisella tasolla implementoivana sääntelynä, koska yhtenäispatenttiasetuksen soveltaminen edellyttää näiden säännösten soveltamista. Tätä myötä EUT saisi mahdollisuuden arvioida kaikkien YPJ:ään vaikuttavan sääntelyn unionin perusoikeuksien mukaisuutta.¹³⁵ EUT on tapauksessa *Åkerberg Fransson*¹³⁶ todennut, että perusoikeuskirjassa taattuja perusoikeuksia on noudatettava silloin, kun kansallinen lainsäädäntö kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan.¹³⁷ Tapauksessa tarkemmin esitetyllä tavalla tämä tarkoittaa myös sitä, että vaikka kansallista lainsäädäntöä ei olisi säädetty unionin oikeuden kansalliseksi voimaansaattamiseksi, mutta kansallinen säännös koskee kuitenkin unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa asiaa, tulee EU:n perusoikeuksia soveltaa myös tähän kansalliseen lainsäädäntöön. Näin ollen sovellettavuuden kannalta olennaista on ”kansallisen normin funktio eikä tarkoitus”.¹³⁸

Tapauksessa *Iida*¹³⁹ EUT totesi lisäksi, että ”sen määrittämiseksi, onko [kansallinen toimipide] perusoikeuskirjan 51 artiklassa tarkoitettua unionin oikeuden soveltamista, on muiden seikkojen ohessa tarkastettava, onko kyseessä olevan kansallisen säännösten tavoitteena unionin oikeuden säännöksen täytäntöönpano, tämän säännösten luonne sekä se, tavoitellaanko sillä eri päämääriä kuin niitä, joita unionin oikeus koskee, vaikka se voikin vaikuttaa välillisesti viimeksi mainittuun, sekä se, onko olemassa erityinen alaa koskeva tai siihen mahdollisesti vaikuttava unionin oikeuden säännöstö”.¹⁴⁰ Edellä mainittua YPJ:n sääntelyä voitaisiin perustellusti pitää tietyllä tavalla yhtenäispatenttiasetuksen täytäntöönpanevana säännöstönä huomioiden erityisesti sen luonteen sääntelynä, jota yhtenäispatenttiasetuksen käytännön soveltaminen edellyttää. Lisäksi, tällä sääntelyllä pyritään samoihin tavoitteisiin kuin yhtenäispatenttiasetuksella ja yhtenäispatenttiasetusta on luonnollisesti pidettävä tähän sääntelyyn vaikuttavana unionin oikeuden säännöstönä.

Edellä esitetyin tavoin, vaikka perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaisesti perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita ainoastaan silloin kun ne soveltavat unionin oikeutta, tässä kontekstissa unionin oikeuden käsite on EUT:n ratkaisukäytännön mukai-

¹³⁵ Mylly 2015, s. 86.

¹³⁶ Asia C-617/10 *Åklagaren v. Hans Åkerberg Fransson*.

¹³⁷ Asia C-617/10 *Åklagaren v. Hans Åkerberg Fransson*, kohta 21.

¹³⁸ Mylly 2015, s. 86–87; Asia C-617/10 *Åklagaren v. Hans Åkerberg Fransson*, kohdat 26–28.

¹³⁹ Asia C-40/11 *Yoshikazu Iida v. Stadt Ulm*.

¹⁴⁰ Asia C-40/11 *Yoshikazu Iida v. Stadt Ulm*, kohta 79.

sesti laaja. Tapauksen myötä on ennakoitavissa, että YPJ:n sääntelypakettiin kuuluvia ei-EU-oikeudellisia instrumentteja voidaan myös arvioida perusoikeuskirjan näkökulmasta. Tämä johtuu erityisesti siitä, että nämä instrumentit, erityisesti UPC-sopimus, ovat elimellisesti yhteydessä yhtenäispatenttiasetuksen kanssa ja tämän soveltaminen edellyttää kyseisten instrumenttien soveltamista.¹⁴¹

Myös perusoikeuskirjan kohdalla on syytä arvioida sen vaikutusta EUT:n toimivaltaan YPJ:ssä. Olennaisena esiintyy käytännön kysymys siitä, kuinka suuri vaikutus perusoikeuskirjan antamalla toimivallalla voi olla EUT:n rooliin YPJ:ssä. Mylly esittää, että EUT voisi arvioida UPC-sopimusta, EP-sopimusta sekä kansallisia säädöksiä perusoikeuskirjan valossa vain minimivaatimusten näkökulmasta. Näin ollen, samalla tavalla kuin TRIPS-sopimuksen kohdalla, EUT:n voisi edellyttää säännöksiltä vain minimivaatimuksien täyttymistä, mutta tämän minimikynnyksen ylittymisen jälkeen EUT ei voisi ottaa enää kantaa sääntelyn sisältöön. Mylly lisäksi korostaa, että EUT ei myöskään voi kohdistaa suoraa EU-oikeudenmukaisuusarviointia yhtenäispatenttisääntelyn ei-EU-oikeudellisiin sääntelyinstrumentteihin, vaan se voi tehdä tämän vain epäsuorasti edellyttäen YPT:n ennakkoratkaisupyyntöjä liittyen kyseisiin instrumentteihin.¹⁴²

Perusoikeuskirjan 51 artiklan 2 kohdan mukaan perusoikeuskirjalla ei kuitenkaan uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta perussopimuksissa määritellyjä toimivaltuuksia ja tehtäviä. Tämä säännös on nähtävä tutkielman aiheen näkökulmasta tarkasteltuna perusoikeuskirjan merkitystä rajaavana tekijänä, sillä mikäli EUT arvioi, että YPJ ei kuuluisi unionin oikeuden soveltamisalaan, ei se voi perusoikeuskirjan avulla luoda toimivaltaa tämän sääntelyn arviointiin.

Kokonaisuutta arvioiden on kuitenkin ennakoitavissa, että perusoikeuskirjan vaikutus EUT:n toimivaltaan ja rooliin YPJ:ssä jää käytännössä melko vähäiseksi. Perusoikeussääntelyn, ja erityisesti edellä mainitun 17 artiklan 2 kohdan, sisältö on luonteeltaan periaatteellista ja yleisluontoista, ja on oletettavaa, että YPJ:n sääntely pääsääntöisesti täyttää perusoikeuskirjan asettamat edellytykset. EUT:n perusoikeuksien tulkintaan liittyvä toimivalta tuskin tulee siten korottamaan EUT:n roolia YPJ:ssä merkittävään asemaan. Tähänkin toisaalta vaikuttaa YPT:n kykeneväisyys ottaa ratkaisutoiminnassaan huomioon perusoikeuk-

¹⁴¹ Mylly 2015, s. 88–89.

¹⁴² Mylly 2015, s. 91.

sien toteutuminen. Mikäli ratkaisutoiminnassa ei huomioida riittävästi edellä mainittuja oikeuksia, voi tästä aiheutua EUT:n roolin kysynnän kasvua.

3.5 EUT:n oikeuskäytännöstä toimivallan omaksumisessa

EUT on oikeuskäytännössään usein ollut taipuvainen tulkitsemaan omaavansa jossakin käsiteltävässä asiassa toimivallan. *Jaeger* tuo esiin, että EUT on käyttänyt tätä tulkinnallista toimivaltaa jo "EU-oikeuden syntysijoihin" kuuluvissa merkkitapauksissa *Van Gend en Loos* sekä *Costa v. ENEL*.¹⁴³ Myöskään Pila näkemyksen mukaan ei liene syytä epäillä, etteikö EUT tulkitse asian näin myös yhtenäispatenttiin liittyvissä asioissa. Pila jopa ennustaa olevan todennäköistä, että EUT perustaa toimivaltansa yhtenäispatenttiasetuksen luonteeseen YPJ:n perustana siitä huolimatta, että patentoitavuuden edellytykset sekä patentin myöntämät oikeudet on säädely muussa kuin EU-oikeudellisessa instrumentissa.¹⁴⁴ Myös Luginbuehl arvioi olevan odotettavissa, että EUT tulee yhtenäispatenttiasetuksen voimaantulon myötä antamaan ratkaisuja liittyen substanssipatenttioikeuteen.¹⁴⁵

Edellä esitettyjen näkemysten vastapainoksi voidaan todeta, että EUT on patenttioikeuskäytännössään nimenomaan välttänyt patenttioikeuden aineellisoikeudellisia sääntöjen tulkintaa viitaten sääntelyn olevan kansallista oikeutta. EUT:lla on siten ollut rajoittunut rooli eurooppalaisessa substanssipatenttioikeudessa. Tässä tosin täytyy ottaa huomioon EU-oikeudellisen substanssioikeuden tämän hetkinen rajoittuminen bioteknologiadirektiiviin.¹⁴⁶ Riippuen siitä, kuinka EUT asian tulkitsee, YPJ:n sääntelypaketti voi lisätä tämän EU-oikeudellisen substanssipatenttioikeuden määrää huomattavasti, mikä voi siten lisätä myös EUT:n toimivaltaa tällä alueella.

On mahdollista, että EUT on jo antanut eräänlaisen myrskyvaroituksen linjanmuutoksesta patenttioikeuden substanssisääntelyn arvioinnissa. Patentoidun lääkkeen lisäsuojatodistusta koskevassa tapauksessa *Teva UK ym.*¹⁴⁷ EUT on ensimmäistä kertaa tulkinnut EP-

¹⁴³Jaeger 2012, s. 303; Asia C-26/62 NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v. Nederlandse administratie der belastingen, ratkaisun kohta II.A; Asia C-6/64 Flaminio Costa v. ENEL, ratkaisun sivu 216.

¹⁴⁴Pila 2015, s. 30.

¹⁴⁵Luginbuehl 2015, s. 56.

¹⁴⁶Dimopoulos 2015, s. 62; Minn 2015, s. 3–4.

¹⁴⁷Asia C-121/17 Teva UK Ltd ym. v. Gilead Sciences Inc.

sopimuksen substanssipatenttioikeudellisen sääntelyn sisältöä tulkitessaan patenttisuojan laajuutta koskevaa EP-sopimuksen 69 artiklaa.¹⁴⁸

Tämä ratkaisu on erittäin mielenkiintoinen, sillä EUT on aikaisemmassa, suhteellisen tuoreessa tapauksessa *Eli Lilly and Company*¹⁴⁹ todennut seuraavaa: "Euroopan patenttisopimuksesta johtuvista vaatimuksista on – – täsmennettävä, ettei unionin tuomioistuin ole *lainkaan toimivaltainen* [korostus tässä] tulkitsemaan kyseisen yleissopimuksen määräyksiä, koska toisin kuin jäsenvaltiot, unioni ei ole liittynyt siihen. Näin ollen unionin tuomioistuin ei voi antaa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle muita ohjeita siitä tavasta, jolla sen on arvioitava Euroopan patenttioviraston myöntämän patentin vaatimusten ulottuvuutta".¹⁵⁰

EUT vaikuttaa siten tehneen täyskäännöksen näkemyksessään liittyen toimivaltaansa EP-sopimuksen substanssisääntelyn arvioinnissa. Tätä näkemystä vahvistaa se, että EUT viittaa uudessa tapauksessa toistuvasti edellä mainittuun tapaukseen, mikä osaltaan vaikuttaisi osoittavan tietoisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta uuden linjan ottamisessa. EUT ei kuitenkaan mainitse tai perustele tapauksessa ollenkaan tätä linjanmuutosta.

Julkisasiamies *Wathelet* on kuitenkin nostanut esiin *Teva UK ym.* -tapaukseen koskevassa ratkaisuehdotuksessaan yllä mainitun, tapauksessa *Eli Lilly and Company* esiin tuodun linjauksen liittäen sen ongelmallisuuteen lisäsuojatodistusjärjestelmän tulkinnassa ja soveltamisessa. Ratkaisuehdotuksessa todetaan tähän liittyen, että "vaikka asetuksen N:o 469/2009 tavoitteena on luoda yhtenäinen ratkaisu unionin tasolla siltä osin kuin sillä otetaan käyttöön lisäsuojatodistus, jonka kansallisen patentin tai eurooppapatentin haltija voi saada samoin edellytyksin kaikissa jäsenvaltioissa, unionin tuomioistuin on kuitenkin todennut¹⁵¹, että koska patenttioikeutta ei ole vielä yhdenmukaistettu unionin tasolla, patenttisuojan laajuus voidaan määritellä vain muiden kuin unionin oikeuteen kuuluvien patenttisuojaa koskevien sääntöjen perusteella". Todettuaan edellä mainitun *Eli Lilly and Company* -tapauksessa esitetyn linjauksen, jonka mukaan EUT ei voi lainkaan tulkita EP-sopimusta, julkisasiamies jatkaa seuraavasti: "Mielestäni juuri tämä kahden oikeusjärjestyksen välinen jännite on ominaista asetuksella N:o 469/2009 käyttöön otetulle lisäsuojato-

¹⁴⁸ Tapaus *Teva UK Ltd ym.*, kohdat 35 ja 46–48; Montana 2018.

¹⁴⁹ Asia C-493/12 *Eli Lilly and Company Ltd v. Human Genome Sciences Inc.*

¹⁵⁰ Tapaus *Eli Lilly and Company*, kohta 40.

¹⁵¹ Ks. asia C-392/97 *Farmitalia*, kohta 27 ja asia C-322/10 *Medeva*, kohta 23.

distusjärjestelmälle ja johtaa tämän asetuksen tiettyjen säännösten, erityisesti sen 3 artiklan a alakohdan, tulkintaa ja soveltamista koskeviin vaikeuksiin".¹⁵²

Vaikuttaa siltä, että lääkkeiden lisäsuojatodistuksesta annetulla asetuksella 469/2009 luotu yhtenäinen lisäsuojatodistusjärjestelmä kamppailee YPJ:n kanssa samankaltaisen ongelman kanssa, kun myös se nojaa osittain EU:n ulkopuolisiin sääntelyinstrumentteihin ja etenkin EP-sopimukseen. Alaa koskeva oikeuskäytäntö on siten relevanttia tutkielman aiheen kannalta.

Oikeuskäytännönkin perusteella on todettava olevan ongelmallista, että EU pyrkii luomaan uusia, yhtenäistä immateriaalioikeudellista suojaa tarjoavia järjestelmiä, jotka nojautuvat osaksi "muihin kuin unionin oikeuteen kuuluviin patenttisuoja koskeviin sääntöihin" samalla kun näiden olennaisesti asiaan vaikuttavien sääntöjen arviointi olisi rajattu EUT:n toimivallan ulkopuolelle. Vaikuttaakin siltä, että EUT saattaa pyrkiä korjaamaan tulkinnallisella toimivallallaan EU:n lainsäätäjän puutteellista lainsäädäntöä.¹⁵³ Jotta tällaiseen unionin oikeusjärjestykseen sijoittuvaan sääntelykokonaisuuteen voidaan EUT:ssa kohdistaa kokonaisvaltaista arviointia, edellyttää tämä EUT:n näkökulmasta tulkinnallisen toimivallan omaksumista myös unionin oikeuden ulkopuolisia lainsäädäntöinstrumentteja koskien.¹⁵⁴

Teva UK ym. -tapauksessa esitetystä EP-sopimuksen substanssisääntelyn arvioinnista voidaan mahdollisesti päätellä, että EUT valmistautuu linjanmuutoksellaan omaksumaan toimivallan myös tulevan YPJ:n sääntelypaketin substanssisääntelyyn liittyen.¹⁵⁵ YPJ:n voi-

¹⁵² Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus tapauksessa *Teva UK ym.*, kohdat 61–63.

¹⁵³ Puutteelliseen tai monimutkaiseen ja kompromissinluonteiseen sääntelyyn vaikuttaa luonnollisesti EU:n muodostuminen useista eri jäsenvaltioista, joilla on eriäviä intressejä lainsäädännön suhteen. YPJ on tästä mainio esimerkki, sillä uutta yhtenäispatenttimuotoa on pyritty luomaan Eurooppaan jo lähes puoli vuosisataa.

¹⁵⁴ Kuten julkisasiamies *Jacobs* totesi ratkaisuehdotuksessaan tapauksessa *Alankomaat v. parlamentti ja neuvosto*: "Yleisemminkin saatettaisiin todeta, että on joka tapauksessa järkevästi ajatellen toivottavaa, että yhteisöjen tuomioistuin kykenee valvomaan yhteisön lainsäädännön laillisuutta yhteisöä sitovien sopimusten valossa. *Ei ole mitään muuta tuomioistuinta, joka voisi valvoa yhteisön lainsäädäntöä* [korostus tässä]: jos siis yhteisöjen tuomioistuimelta evätään toimivalta, jäsenvaltioihin saattaa kohdistua keskenään ristiriitaisia velvoitteita ilman, että niillä olisi keinoja ratkaista tilannetta". Ratkaisuehdotuksen kohta 147.

¹⁵⁵ Oma kysymyksensä luonnollisesti on, että onko EUT ylittänyt tässä tapauksessa toimivaltansa rajat arvioidessaan EP-sopimuksen sisältöä. Jatkona tähän herää kysymys, että voiko tästä toimivallan ylityksestä valittaa varsinaisesti mihinkään. Näitä kysymyksiä ei kuitenkaan tässä yhteydessä käsitellä enempää.

maantullessa ja YPT:n esittäessä ensimmäisiä ennakkoratkaisupyyntöjä EUT:lle ei olisi-
kaan enää kovin yllätyksellistä, että EUT olisi valmis antamaan ennakkoratkaisuja myös
YPJ:n substanssisääntelyä koskien.

4 EUROOPPALAISEN PATENTTIKENTÄN HARMONISOINTI TA- VOITTEENA

YPJ:n taustalla voidaan nähdä vaikuttavan pyrkimys eurooppalaisen patenttikentän harmo-
nisoinnin edistämiseen. Pyrkimys harmonisointiin on vaikuttanut myös kaikkien aikaisem-
pien yhtenäispatenttijärjestelmien kehittämisyrityksien taustalla ja näissä yrityksissä voi-
daan nähdä eroavan vain keinot harmonisoinnin edistämiseksi. Tämän luvun tarkoituksena
on tuoda esiin tämän harmonisoinnin kehitysvaiheita ja käsitellä uuden YPJ:n vaikutuksia
tässä kehityksessä. Luku toimii johdatteluna luvussa 5 käsiteltävään EUT:n roolin omak-
sumisen vaikutusarviointiin, jossa tarkastelu siirretään rajatumminkin yleisestä eurooppalai-
sesta kehityksestä YPJ:n kontekstiin.

4.1 Eurooppalaisen patenttioikeuden kehitys unionin oikeusjärjestyksen ulkopuolella

Euroopan unionin immateriaalioikeussääntelyssä patentit ovat pitkään olleet vähiten har-
monisoitu immateriaalioikeuden ala. Pääosin EU:n patenttioikeudellinen sekundäärilain-
säädäntö on keskittynyt rajoittuneesti yksittäisiin patenttialoihin, eikä yleiskattavaa säänte-
lyä ole juurikaan olemassa EU-tasolla. Harmonisointi on rajoittunut erityisesti uusiin tek-
nologioihin ja patenttioikeuden eettisiin kysymyksiin yleisten patentin olemassaoloa ja
loukkaamista koskevan sääntelyn sijaan. YPJ:ään liittyvä EU-sekundäärilainsäädäntö mer-
kitsee ensimmäistä EU-oikeudellista patenttioikeuteen liittyvien yleissäännöksiä harmo-
nisointia.¹⁵⁶

Yhtenäispatenttiasetus ei kuitenkaan sisällä substanssipatenttioikeutta, kun sääntelypaketin
lopullisessa muodossa päädyttiin ratkaisuun, jossa substanssioikeus siirrettiin yhtenäispa-
tenttiasetuksesta UPC-sopimukseen EU:n liian suureksi kasvavan roolin ehkäisemiseksi
eurooppalaisessa patenttioikeudessa. Tämä ratkaisu, jota voidaan luonnehtia kenties erään-
laiseksi laastariratkaisuksi, on vastaanottanut reilusti kritiikkiä koskien sekä poikkeuksel-

¹⁵⁶ Dimopoulos 2015, 59–60; Peers 2011, s. 238.

lista tapaa, jolla substanssisääntely siirrettiin¹⁵⁷, että sen vaikutusta eurooppalaisen patenttioikeuden harmonisointiin.

Kaisi kritisoi substanssioikeuden siirtoa ottaen huomioon, että YPJ:n perustamisen taustalla vaikuttavana tavoitteena voidaan pitää SEUT 118 artiklaa mukaillen patentteja koskevan yhdenmukaisen suojan varmistaminen unionissa. Tämä tavoitteen kannalta hän toteaa, että "*ainoastaan substanssipatenttioikeutta* [korostus tässä] harmonisoimalla voidaan saavuttaa yhtenäinen patenttisuojaa koko EU:n alueella ja vasta tämän jälkeen YPT:n perustamisella on merkitystä".¹⁵⁸ Tähän väitteeseen voidaan kuitenkin esittää vasta-argumentti, että harmonisoinnin saavuttamista koko EU-alueella ehkäisee kenties enemmän se, että osa EU-maista jättäytyi pois YPJ:stä, kuin se, että substanssipatenttioikeudellinen sääntely on siirretty UPC-sopimukseen. Onhan myös substanssioikeudellinen UPC-sopimuksen sääntely omiaan harmonisoimaan yhtenäistä patenttisuojaa sillä EU:n alueella, joka osallistuu YPJ:än.

Vähäisen EU-oikeudellisen patenttisääntelyn takia eurooppalaisessa patenttikentässä on pyritty harmonisoimaan eurooppalaista patenttikenttää ei-EU-oikeudellisin menetelmin. Eurooppalaiset patenttioikeuteen perehtyneet tuomarit tiedostavat nykyään enenevässä määrin, että heidän toimintakenttäänsä muodostuu tänä päivänä yhteisestä, eurooppalaisesta patenttioikeuskentästä. Tämän myötä tuomarit ja tuomioistuimet ovat alkaneet yhä enemmän seuraamaan toistensa ratkaisuja ja pyrkineet harmonisoimaan ratkaisukäytäntöä.¹⁵⁹ Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin tuotu esiin, että eurooppalaisessa patenttioikeuskäytännössä on ollut havaittavissa jonkin verran ristiriitaista oikeuskäytäntöä eri kansallisten tuomioistuinten välillä sekä myös kansallisten tuomioistuinten ja EPO:n valituslautakuntien ratkaisukäytännön välillä. Tämä ilmiö on ollut omiaan aiheuttamaan epävarmuutta eurooppapatenttialtijoiden keskuudessa sekä kannustanut osaltaan myös *forum shoppingi-*

¹⁵⁷ Esimerkiksi Wadlow 2013, s. 209–210. Mylly kuvaa "viime hetkellä tapahtuneen" substanssisääntelyn siirron poikkeuksellisuutta kutsumalla sitä "hallitusten väliseksi juoneksi" (artikkelissa englanniksi "intergovernmental plot"), joka toteutettiin "EUT:n päätöksentekokykyyn kohdistuneen avoimen epäluottamuksen takia". Mylly 2015, s. 96.

¹⁵⁸ Kaisi 2014, s. 2.

¹⁵⁹ Brinkhof – Luginbuehl 2014, s. 205; Luginbuehl 2015, s. 54. Oikeuskäytännön harmonisointia edesauttaa muun muassa joka toinen vuosi järjestettävä European Patent Judges Symposium, jossa eurooppalaiset patenttituomarit kokoontuvat keskenään keskustelemaan eurooppalaisen patenttioikeuden kehityksestä ja käyvät läpi merkittävää eurooppalaista patenttioikeuskäytäntöä. Tapahtumasta lisää ks. EPO:n verkkosivut: European Patent Judges' Symposium.

luun.¹⁶⁰ Vaikuttaa siltä, että tähän epäyhtenäiseen ratkaisukäytäntöön ja sen mukana tuleviin lieveilmiöihin ja ongelmiin on nyt kiinnitetty enenevässä määrin huomiota.

YPJ:n voimaantullessa harmonisoinnin merkitys kasvaa erityisesti YPT:n ja EPO:n valituslautakuntien välillä näiden molempien toimiessa osittain toisistaan itsenäisinä, korkeaa oikeudellista ratkaisuvalltaa eurooppalaisessa patenttikentässä käyttävinä tahoina.¹⁶¹ YPT:n ja EPO:n valituslautakuntien välinen harmonisointi on merkittävä kysymys erityisesti siinä tutkielman kannalta olennaisessa tilanteessa, että EUT tulkitsee omaavansa toimivallan myös substanssipatenttioikeudellisissa asioissa, sillä vain YPT on velvoitettu noudattamaan EUT:n ratkaisukäytäntöä. EPO ja sen valituslautakunnat toimivat EP-sopimuksen alla, mikä ei lukeudu EU:n oikeudelliseen viitekehykseen. Tämän myötä ne eivät myöskään voi saattaa ennakkoratkaisukysymyksiä EUT:lle.¹⁶² EPO:n sekä YPT:n ja EUT:n oikeuskäytännön välillä on kuitenkin mahdollista saavuttaa eräänlaista pehmeää harmonisointia, mitä käsitellään tarkemmin jaksossa 4.3.

4.2 Brüstle-tapaus harmonisoinnin puutteen esimerkkinä

Bioteknologian keksintöjen alalla harmonisoinnin kannalta ongelmalliseksi voi muodostua YPJ:än osallistuvien jäsenvaltioiden velvollisuus noudattaa sekä EP-sopimusta että bioteknologiadirektiiviä, jotka sisältävät päällekkäistä substanssisääntelyä.¹⁶³ Näiden sääntelyinstrumenttien johdosta jäsenvaltioita velvoittaa sekä EPO:n, YPT:n että EUT:n ratkaisukäytäntö koskien kyseistä alaa. Vaikka EP-sopimuksen bioteknologian keksintöjä koskevassa sääntelyssä sovelletaan tulkinta-apuna bioteknologiadirektiiviä, oikeuskirjallisuudessa esitetyn näkemyksen mukaan EPO:n ja EUT:n pyrkimys seurata toisiaan ratkaisukäytännössä toimii puhtaasti vapaaehtoisperustalla.¹⁶⁴ EPO:a valituslautakuntineen sitoo EP-sopimus ja

¹⁶⁰ Rodriguez 2012, s. 4; Dimopoulos – Vantsiouri 2014, s. 225–226. Forum shoppailulla tarkoitetaan ilmiötä, jossa oikeudenkäyntiä pyritään käymään siinä "vaihtoehtoisessa" tuomioistuimessa, jonka koetaan mahdollisimman kantajamyönteiseksi käsillä olevassa tapaustyyppissä.

¹⁶¹ Luginbuehl 2015, s. 53–54.

¹⁶² Luginbuehl 2015, s. 55.

¹⁶³ McMahon käy läpi artikkelissaan EP-sopimuksen ja bioteknologiadirektiivin päällekkäistä substanssisääntelyä koskien yleisen järjestyksen ja moraalin vastaisten keksintöjen patentoitavuutta. McMahon esittää, että YPJ:n sääntelypaketti on omiaan lisäämään sääntelyn päällekkäisyyttä ja siten jännitteitä ristiriitaiselle oikeuskäytännölle tuomalla kehiin uuden ylikansallisen tuomioistui-
men, YPT:n arvioimaan kyseenä olevaa sääntelyä. McMahon 2017, s. 3.

¹⁶⁴ McMahon 2017, s. 2; Waelde et al. 2014, s. 373. EP-sopimuksen 23 artiklan 3 kohdan mukaan lautakuntien jäseniä eivät päätöksenteossa sido mitkään ohjeet, vaan ainoastaan tämän yleissopimuksen määräykset.

EUT:ta bioteknologiadirektiivi, mutta ei kuitenkaan suoranaisesti toisinpäin. Tämä voi johtaa, ja on myös johtanut, ongelmallisesti erilaisiin tulkintoihin tietyissä oikeuskysymyksissä näissä eri ratkaisuelimissä.¹⁶⁵ YPT:n toiminnan alkaessa on mielenkiintoista seurata, kuinka YPT onnistuu ratkaisukäytännössään yhdistämään näitä eri ratkaisukäytäntöjä. YPT:n on tosin kuitenkin kunnioitettava unionin oikeuden ensisijaisuutta UPC-sopimuksen 20 artiklan mukaisesti, joten mahdollisessa ristiriitatilanteessa lienee todennäköisempää, että YPT:n seuraa EUT:n tulkintalinjaa.

Harmonisoinnin puutteen mahdollisesta ongelmallisuudesta antaa viitteitä erityisesti *Brüstle*-tapaus¹⁶⁶, jossa EUT otti bioteknologiadirektiivin nojalla kantaa ihmisalkion käsitteeseen. Tapauksessa oli kyse bioteknologiadirektiivin alaisen keksinnön patentoitavuudesta, ja siinä vahvistettiin merkittävä pääsääntö, että ihmisalkioiden käyttö teollisiin tai kaupallisiin tarkoituksiin ei ole patentoitavissa. EUT totesi tapauksessa, että ”vaikkei direktiivin tekstissä annetakaan minkäänlaista ihmisalkion määritelmää, siinä ei myöskään viitata kansalliseen oikeuteen kyseisen ilmauksen merkityksen määrittämiseksi. Tämän takia ihmisalkion käsitettä on direktiiviä sovellettaessa pidettävä unionin oikeuden itsenäisenä käsitteenä, jota on tulkittava yhtenäisesti unionin alueella.”¹⁶⁷ Tähän perusteeseen tukeutuen EUT otti tehtäväkseen määritellä ihmisalkion käsitteen vaikuttaen samalla eurooppalaiseen substanssipatenttioikeuden sisältöön.

EUT piti ihmisalkion käsitteen määrittelemistä tärkeänä erityisesti siitä syystä, että ”määritelmän puuttuminen aiheuttaisi vaaran siitä, että joidenkin bioteknologian keksintöjen tekijöille tulisi houkuttelevaksi hakea näille keksinnöille patenttia niissä jäsenvaltioissa, joilla on suppein näkemys ihmisalkion käsitteestä ja siten väljimmät säännökset patentoitavuudesta, koska kyseiset keksinnöt eivät olisi patentoitavissa muissa jäsenvaltioissa. Tällainen tilanne haittaisi direktiivillä tavoiteltua sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa.”¹⁶⁸ Tässä kohtaa korostuu perussopimuksien mukainen EUT:n tehtävä ratkaisutoiminnassaan suojella sisämarkkinoiden toimintaa unionin alueella. Tätä velvollisuutta ei ole EPO:lla ja sen valituslautakunnilla, mikä edesauttaa riskiä eriäville oikeuskäytännöille.

¹⁶⁵ Bioteknologian keksintöjen patentoitavuuteen liittyviä kysymyksiä voidaan ratkaista sekä EPO:ssa että EUT:ssa ennakkoratkaisumenettelyn kautta kansallisesta tuomioistuimesta. Näin ollen etenkin näissä kysymyksissä ovat ristiriitaiset tulkinnat mahdollisia. McMahon 2017, s. 2.

¹⁶⁶ Asia C-34/10 Oliver Brüstle v. Greenpeace eV.

¹⁶⁷ Tapaus Brüstle, kohta 26.

¹⁶⁸ Tapaus Brüstle, kohta 28.

Eurooppalaisen patenttioikeuden harmonisoinnin kannalta ongelmallista oli se, että EPO ja sen valituslautakunta olivat arvioineet ihmisalkion käsitettä EUT:n määritelmästä eriävällä tavalla. Tämä eriävä tulkinta johti Pilan mukaan samanlaisissa tapauksissa aineellisoikeudellisesti erilaisiin lopputuloksiin.¹⁶⁹ EPO:n valituslautakunta arvioi tapauksessa *Use of embryos/WARF*¹⁷⁰, että ihmisalkion käsitteelle ei tulisi antaa käsitettä rajaavaa määritelmää, vaan se tulisi määritellä aina tapauskohtaisesti ihmisarvon kunnioittamisen suojaamiseksi sekä ihmisalkioiden kaupallistamisen ehkäisemiseksi.¹⁷¹ Näin ollen, toisin kuin EUT myöhemmin annetussa *Brüstle*-tapauksessa, EPO ei määritellyt ihmisalkion käsitettä tarkasti ja siten samalla käsitettä rajoittavasti, vaan jätti sen tapauskohtaisen harkinnan varaan. Tämä johti siten siihen, että ihmisalkiota arvioitiin näissä eri oikeudellisissa instituutioissa erilaisin arviointikriteerein.

Vaikkakin EPO ja sen valituskunnat muuttivat *Brüstle*-tapauksen jälkeen ratkaisukäytäntöään ihmisalkion määrittelyssä EUT:n oikeuskäytännön mukaiseksi¹⁷², toimii ihmisalkion määrittäminen eri tavalla eri patenttioikeudellista ratkaisuvalltaa käyttävissä oikeudellisissa instituutioissa konkreettisena esimerkkinä toiminnasta, joka voi aiheuttaa epäyhtenäisyyttä eurooppalaisen patenttikentän sisällä. Tämän tyyppinen toiminta olisi omiaan haittaamaan myös YPJ:n taustalla toimivan tavoitteen eli eurooppalaisen patenttioikeuden harmonisoinnin tavoittelemista. EUT:n toimivaltaa ja roolia YPJ:ssä arvioitaessa on syytä huomioida myös tämä tavoite. YPT:n ollessa velvollinen noudattamaan EUT:n oikeuskäytäntöä EU-oikeudellisissa asioissa on olennaista, että EPO valituslautakuntineen ylläpitää keskusteluväylää YPT:n kanssa eurooppalaisen patenttikentän yhtenäisyyden turvaamiseksi.¹⁷³

4.3 Harmonisointikehitys tulevaisuudessa

McMahon esittää, että EPO:n ja EU:n välillä olisi mahdollista saavuttaa eräänlaista "pehmeää harmonisointia" bioteknologian keksintöjen alalla, jossa bioteknologiadirektiivi ja EP-sopimus sisältävät päällekkäistä sääntelyä. Syynä tälle on, että YPT:n esittäessä

¹⁶⁹ Pila 2015, s. 29.

¹⁷⁰ EPO:n valituslautakunnan ratkaisu G 0002/06 Use of Embryos/Warf.

¹⁷¹ Tapaus Use of Embryos/WARF, kohta 20.

¹⁷² Luginbuehl 2015, s. 55.

¹⁷³ Luginbuehl 2015, s. 56.

EUT:lle moraalिसääntelyä koskevia ennakkoratkaisukysymyksiä sitovat nämä ennakkoratkaisut kaikkia EU-maita huolimatta siitä, kuuluvatko ne YPJ:ään. Mikäli YPT täten muokkaa oikeuskäytäntöään EUT:n linjan mukaiseksi, voisi tällä olla epäsuoraa vaikutusta myös EPO:n ratkaisukäytäntöön. Tämä johtuu siitä, että YPT:n noudattaessa EUT:n moraalisen sääntelyn tulkintalinjoja patentin kumoamistapauksissa tästä voi seurata, että EPO ryhtyy myös noudattamaan samaa linjaa välttääkseen sen myöntämien eurooppapatenttien ja yhtenäispatenttien kumoutumisen erilaisen tulkintakäytännön myötä YPT:ssä.¹⁷⁴ Erilaisen tulkintalinjan ylläpitämistä patentin myöntämisvaiheessa ja patentin myöntämisen jälkeisessä vaiheessa ei voi pitää perusteltuna käytäntönä, minkä takia EPO:n kannattaa seurata YPT:n ratkaisukäytäntöä.

EP-sopimuksen ja sitä soveltavan EPO:n legitimitetin ja toiminnan kannalta on tärkeää, että nämä eivät ole ristiriidassa EU-oikeuden ja EUT:n ratkaisutoiminnan kanssa, koska EP-sopimuksen sopimusvaltioina olevien EU-maiden on kunnioitettava EU-oikeuden ensisijaisuutta ja siten vältettävä soveltamasta sen kanssa ristiriitaista oikeutta. Tästä syystä EPO:n on syytä arvioida EP-sopimuksen moraalisen sääntelyä EUT:n tulkintalinjojen mukaisesti. Tämä vaikuttaisi positiivisella tavalla eurooppalaisen patenttikentän harmonisointikehitykseen.

Bioteknologiadirektiivin ohella harmonisointia edesauttaa vastaavalla tavalla myös TRIPS-sopimus. EPO:n laajennetun valituslautakunnan ratkaisukäytännössä on tunnistettu tarve sille, että EPO:n olisi syytä pyrkiä tulkitsemaan EP-sopimusta yhteneväisesti TRIPS-sopimuksen kanssa välttääkseen ristiriidat näiden sopimuksien välillä.¹⁷⁵ Harmonisointipyrkimyksille on tässäkin nähty syynä riski siitä, että TRIPS-sopimuksen osapuolina olevat jäsenvaltiot joutuisivat EU-oikeuden ensisijaisuuden asettamien velvollisuuksien takia noudattamaan myös TRIPS-sopimusta EP-sopimuksen sijaan. On huomioitava, että YPJ:n voimaantulon myötä yhtenäispatentteja koskevista EPO:n ratkaisuksista voi valittaa

¹⁷⁴ McMahon 2017, s. 62.

¹⁷⁵ Laajennetun valituslautakunnan yhdistetyt asiat G 2/02 ja G 3/02 Priorities from India/ASTRAZENECA. EPO ei kuitenkaan voi soveltaa TRIPS-sopimusta suoraan, sillä EP-sopimuksen 23 artiklan mukaisesti sitä sitoo ainoastaan EP-sopimuksen sääntely. Kyseisissä tapauksissa laajennettu valituskunta joutuikin toteamaan, että koska EP-sopimuksessa ei ollut säädetty oikeudellisesta perustasta noudattaa TRIPS-sopimusta, ei valituslautakunta voinut siten perustaa ratkaisujaan TRIPS-sopimukseen nojautuen. Ratkaisujen kohdat 8.6–8.9. On kuitenkin syytä antaa painoarvoa sille, että laajennettu valituskunta huomioi ratkaisukäytännössään patenttioikeuden harmonisoinnin tavoitteet. Tämä voidaan hyvin nähdä myönteisenä suhtautumisena yhteneväisyyteen pyrkimiseen eri instituutioiden ratkaisutoiminnassa.

YPT:een. YPT:n ollessa velvollinen kunnioittamaan EU-oikeuden ensisijaisuutta se joutuu ottamaan TRIPS-sopimuksen huomioon ratkaisukäytännössään, minkä takia TRIPS-sopimuksen merkityksen voidaan nähdä korostuvan myös EPO:n ratkaisukäytännössä YPJ:n voimaantultua.

Vaikkakin on huomioitava, että harmonisointi bioteknologian keksintöjä koskevalla alalla sekä yleisempi harmonisointi TRIPS-sopimuksen minimisääntelyn mukaiseen suuntaan eivät välttämättä johda mullistavaan oikeuskäytännön yhdenmukaistamiseen eurooppalaisen patenttikentässä, on kehitys nähtävä oikean suuntaisena. Vaikuttaa siltä, että tahtotila eurooppalaisessa patenttikentässä on harmonisoinnin puolella, mikä saattaa tulevaisuudessa johtaa suurempiinkin yhdenmukaistamistoimenpiteisiin. Vielä jää kuitenkin nähtäväksi, kuinka suuri vaikutus YPJ:n voimaantulolla on koko eurooppalaisen patenttikentän toimintaan kokonaisuutena. Harmonisointitavoitteista huolimatta, YPJ:n voimaantulo sisältää kuitenkin sisäänrakennetun riskin eurooppalaisen patenttikentän pirstoutumisesta sen tuodessa kuvaan uuden patenttimuodon sekä patenttioikeudellista ratkaisutoimintaa harjoittavan tuomioistuimen. EPO:lla, YPT:llä ja mitä todennäköisimmin myös EUT:lla tulee olemaan tulevassa harmonisointikehityksessä suuri vastuu.

5 EUT:N ROOLI YHTENÄISPATENTTIJÄRJESTELMÄSSÄ

5.1 Aluksi

Tutkimuskysymyksenä oleva EUT:n roolin määrittely YPJ:ssä on luonteeltaan olennaisesti abstraktimpi ja siten häilyvämminkin määriteltävissä kuin vastaavasti käsiteltävänä oleva toimivaltakysymys. Kuten tutkielman alussa tuotiin esille, rooli ja toimivalta käsitteinä ovat olennaisesti nivoutuneet toisiinsa. EUT:n roolissa on kyse sen vaikutusvallasta uudessa järjestelmässä, kun taas toimivallassa on kyse siitä kompetenssista, jonka perusteella EUT voi tätä vaikutusvaltaa omaksua. Ilman toimivaltaa ei ole myöskään roolia, ja tästä syystä tämän luvun vaikutusarvioinnissa "roolilla" tarkoitetaan hypoteettisen toimivallan mahdollistamaa EUT:n roolia YPJ:ssä. EUT:n roolin eli vaikutusvallan käsittely edellyttää nimenomaan niiden vaikutusten arviointia, joita tästä roolista voi aiheutua YPJ:ssä. EUT:n roolin käsittelyä vaikutusarvioinnin kautta voidaan perustella erityisesti sillä, että EUT tulee oletettavasti myös itse tekemään tämän tyyppistä, reaaliseen argumentointiin perustuvaa vaikutusarviointia pohtiessaan omaa rooliaan ja toimivaltaansa YPJ:ssä.

Vaikutusarvioinnissa on olennaisesti kyse siitä, mitä EUT:n laajan toimivallan kautta muodostuvalla roolilla voisi olla koko järjestelmän toimivuudelle. Tämä arviointi korostaa tutkielman aiheen tärkeyttä uuden järjestelmän käyttöönotossa ja sen kannattavuudessa, sillä yhtenäispatentin menestyksessä olennaista on, miten eurooppalaisen patenttikentän käyttäjät omaksuvat ja ryhtyvät käyttämään uutta patenttimuotoa vanhojen rinnalla ja niiden sijaan.

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että kaiken tyyppinen epävarmuus patenttijärjestelmässä, liittyy se sitten esimerkiksi patenttien hankintaan, patenttisuojaan tai suojakeinojen täytäntöönpanoon, voi haitata patenttijärjestelmien olemassaolon perimmäistä tavoitetta eli yhteiskunnallista kehitystä. Patenttijärjestelmän tarkoituksena on taata kannustinta keksijöille luomaan uusia keksintöjä, kun ne saavat patenttisuojan myötä ajallisesti rajoitetun yksinoikeuden hyötyä keksinnöstään kaupallisesti. Vastavuoroisesti, toiset keksijät voivat patenttien julkisuuden myötä kehittää uusia keksintöjä patentin tuottaman uuden tiedon pohjalta. Nämä vaikutukset kannustavat jatkuvaan innovointiin ja kehitykseen yhteiskunnassa. Häiriöt patenttijärjestelmässä voivat siten pitkällä tähtäimellä haitata koko yhteiskunnan kehitystä.¹⁷⁶

Pelkkä epäselvyys EUT:n roolissa YPJ:ään liittyen voi siten olla jo haitallista. Epäselvyydet uuden YPJ:n tuomioistuinjärjestelmän toimivaltakysymyksissä ovat omiaan vaikuttamaan uuden patenttimuodon käyttöönottoon, sillä patenttoitavia keksintöjä kehittelevät toimijat pitävät yhtenäispatentin käyttöönottoa harkitessaan merkityksellisenä sitä, miten kyseiseen patenttimuotoon liittyvää patenttisuojaa voidaan käytännössä panna täytäntöön.¹⁷⁷ Mikäli YPT:n olisi turvauduttava useissa YPJ:n substanssisääntelyyn liittyvissä asioissa ennakkoratkaisupyynnön esittämiseen EUT:lle, tästä aiheutuisi YPJ:n käyttäjille ylimääräistä kulu- ja viivästysriskiä. YPJ:n toiminnan alussa vallitseva epäselvyys EUT:n roolista voi johtaa siihen, että yhtenäispatenttia ei haeta. Samaan lopputulokseen voi myös johtaa EUT:n roolin osoittautuminen laajaksi YPJ:ssä. Mikäli tämä vuorostaan johtaa sii-

¹⁷⁶ Ks. patenttijärjestelmän ennakoitavuuden ja varmuuden vaikutuksista järjestelmän toimintaan ja yleisesti yhteiskuntaan Ballardini 2015, s. 61.

¹⁷⁷ "Patentinhaltijan näkökulmasta patentin arvo määräytyy täysin sen täytäntöönpanokeinojen perusteella." Näin toteavat Petersen – Schovsbo 2010, s. 2. Toisin sanoen, mikäli patentilla myönnettyä suojaa ei voi tehokkaasti panna täytäntöön, ei patentti tosiasiassa suojaa patentin haltijan yksinoikeutta.

hen, että keksintö jää kokonaan patentoimatta ja sen myötä salaiseksi, voi tästä aiheutua laajassa mittakaavassa yhteiskunnallista tappiota kehityksen hidastumisen muodossa.¹⁷⁸

EUT:n laajalle roolille YPJ:ssä, sisältäen siten toimivallan arvioida myös substanssisääntelyä, löytyy näkemyksiä sekä puolesta että vastaan. Karrikoiden on mahdollista yleistää, että itse patenttialalla toimivat tahot kannattavat EUT:n suppeaa roolia, kun taas yleisemmän oikeudellisen taustan omaavat tahot kannattavat laajempaa roolia.¹⁷⁹ Näkemyksiin vaikuttavat luonnollisesti toimijoiden erilaiset intressit; yleisen taustan oikeustieteilijät lähtökohdaisesti painottavat, että oikeudenkäytössä huomioidaan laajalti myös EU-oikeuden ja muiden patenttioikeuden ulkopuolelta tulevien intressien vaikutus, kun taas patenttialan toimijat suosivat patenttialan tehokkuutta sekä tuomioistuimen korkeaa teknisluonteista patenttiosaamista.¹⁸⁰ YPJ:n toimintaan ja EUT:n rooliin liittyvät eriävät intressit ovat johtaneet YPJ:n sääntelypaketin kompromissinomaiseen ja monimutkaiseen luonteeseen.¹⁸¹

Eurooppalaisen patenttialan asiantuntijoille teetetyn kyselyn mukaan kenties tärkeimpänä tekijänä sille, että patenttisuojaa hakevat toimijat ryhtyvät käyttämään uutta yhtenäispatenttia, on se, että YPT koetaan ratkaisukäytännössään korkea-laatuiseksi sekä johdonmukaiseksi.¹⁸² EUT:n generalistinen luonne sekä sen jäsenistön kokemattomuus patenttioikeudessa voivat osaltaan heikentää odotuksia uuden tuomioistuinkokonaisuuden ratkaisujen korkealaatuisuudesta ainakin patenttialan toimijoiden näkökulmasta. Tämä voi siten johtaa siihen, että uusi YPJ ei välttämättä saavuta suosiota perinteisen eurooppapatentin varjossa.¹⁸³

¹⁷⁸ Yhtenäispatenttiasetuksen resitaalien 4 kohdassa todetaan, että yhtenäinen patenttisuojaja *edistää tieteellistä ja teknologista kehitystä* [korostus tässä] sekä sisämarkkinoiden toimintaa helpottamalla patenttijärjestelmän käyttöä ja tekemällä siitä kustannuksiltaan edullisemman ja oikeudellisesti varmemman. Siten myös YPJ:ssä tunnustetaan patenttijärjestelmän tehtävä yhteiskunnassa.

¹⁷⁹ Esimerkiksi McMahon 2017, s. 61. Myös Myllyn näkemyksen mukaan substanssioikeuden siirtoon vaikutti "eurooppalaisten patenttiasiantuntijoiden halu välttää EUT:n toimivaltaa tulkita patenttisääntöjä". Mylly 2015, s. 77.

¹⁸⁰ Muun muassa entinen European Patent Lawyers Associationin puheenjohtaja Jochen Pagenberg on vastustanut EUT:n toimivaltaa seuraavasti: "If one wants a really unattractive, inefficient, unpredictable and probably extremely expensive patent court system, then we will get it; one must only give the ECJ a chance to receive as many referrals in patent law as possible. If one wants to see substantive patent law in Europe to be decided by judges without any solid knowledge and experience in this field, then one must involve the ECJ whenever possible." Ward 2011.

¹⁸¹ Dimopoulos 2015, s. 58.

¹⁸² McDonagh 2014, s. 24.

¹⁸³ Patenttialalla on havaittavissa skeptisyyttä YPJ:än myös siitä syystä, että se on uusi eikä sen takia "tuttu". Tämän lisäksi skeptisyyttä on lisännyt epävarmuus osaltaan liittyen YPT:n menettelyihin ja oikeuskäytäntöön. Tästä syystä on odotettavissa, että useat patenttialan toimijat käyttävät

YPJ:n toiminnan ja EUT:n roolin välisessä vastakkainasettelussa ei ole kuitenkaan välttämättä syytä sortua mustavalkoiseen ajatteluun. *Soon* mukaan YPJ:n tavoitteiden toteutuminen ja EUT:n roolin omaksuminen samassa järjestelmässä eivät ole automaattisesti toisensa poissulkevia. Soo nostaa esille, että vastakkainasettelussa unohdetaan täysin mahdolliset "prosessuaaliset ratkaisut" potentiaalisesti esiintyviin ongelmiin. Prosessuaalisilla ratkaisuilla voidaan viitata esimerkiksi YPT:n perussäännön¹⁸⁴ sääntelyyn siitä, miten ennakkoratkaisukysymykset tulisi muotoilla ja esittää EUT:lle sekä minkälainen tämä ennakkoratkaisukysymyksen esittämismenettely ylipäätään olisi syytä olla.¹⁸⁵ Tässä yhteydessä voidaan nostaa esille UPC-sopimuksen 40 artiklan 3 kohta, jonka mukaan perussäännössä on varmistettava, että tuomioistuimen toiminta organisoidaan mahdollisimman tehokkaalla ja kustannustehokkaalla tavalla, ja siinä on taattava oikeussuojan tasapuolinen saatavuus. Säännöksen imperatiivimuotoilu osoittaa, että YPT:n on kehitettävä toimintaansa, mikäli siinä esiintyy tehottomuutta. Sääntely voi siten edellyttää myös EUT:n kanssa tapahtuvan yhteistyön kehittämistä.

Edellä mainitun lisäksi on hyvä nostaa esiin eräs toinen *Soon* pointti, jonka mukaan on myös mahdollista, että EUT reagoisi jollakin tapaa esitettyyn kritiikkiin sen mahdollista roolia koskien, esimerkiksi organisatorisia muutoksia tekemällä tai ainakin pyrkimällä välttämään roolinsa kasvattamista oikeudellista tulkintaa käyttäen. Jälkimmäisellä tarkoitetaan sitä, että EUT ei pyrkisi tulkinnalla omaamaan toimivaltaa yhtenäispatenttia koskevalla alueella, joka ei sille yksiselitteisesti kuulu.¹⁸⁶ Nähtäväksi kuitenkin jää, ovatko edellä esitetyt keinot EUT:n puuttumisesta tai organisaatiomuutoksista vain toiveajattelua. Organisaatiomuutoksien toteutuminen edellyttää luonnollisesti resursseja, ja kuten jaksossa 3.5 esitetään, EUT on usein oikeuskäytännössään ollut taipuvainen tulkitsemaan omaavansa toimivallan vaa'ankielitapauksissa. Joka tapauksessa, mikäli ongelmia esiintyy YPJ:n toiminnan käynnistyessä, on syytä uskoa, että näihin ongelmiin voidaan myös jollain tapaa reagoida. Tästä huolimatta, alkuvaiheen toiminnan ongelmat voivat kuitenkin johtaa siihen,

YPJ:n siirtymäaikana opt out -mahdollisuuttaan ainakin tärkeimpien patenttiansa kohdalla, mikäli tämän mahdollisuuden käyttäminen on tehty vaivattomaksi. Tärkeimpien patenttien kohdalla ei välttämättä haluta ottaa riskiä patentin kumoutumisesta kaikissa jäsenvaltioissa yhden menettelyn myötä. McDonagh 2014, s. 29-30. Vaikuttaa siltä, että useat patenttialan toimijat haluavat aluksi seurata, kuinka YPT:n toiminta lähtee käyntiin, ennen kuin ottavat yhtenäispatentin täysimääräisesti käyttöön. Mahdollista on myös, että nämä toimijat odottavat, että YPT korjaa ensiksi mahdolliset ratkaisukäytännön alkuvaiheen ongelmat, ennen kuin tuomioistuinta ryhdytään käyttämään.

¹⁸⁴ Perussäännöllä tarkoitetaan UPC-sopimuksen 40 artiklan 1 kohdan mukaisesti YPT:n organisaatiota ja toimintaa koskevia yksityiskohtia sääntelevästä määräyskokoelmasta.

¹⁸⁵ Soo 2012, s. 94.

¹⁸⁶ Soo 2012, s. 94.

että patenttialan toimijat välttelevät yhtenäispatentin käyttöönottoa ja pidättäytyvät tutussa eurooppapatentissa.

5.2 Yleis- ja erikoistuomioistuimien välinen vastakkainasettelu

5.2.1 Yleistä

Oikeuskirjallisuudessa on käsitelty erikoistuomioistuimien mahdollista liiallista erikoistumista, jonka seurauksena voi olla, että ne eivät välttämättä osaa ottaa enää riittävässä määrin huomioon muiden oikeudenalojen, mukaan lukien perus- ja ihmisoikeuksien, vaikutusta tai muita yleisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia ratkaisutoiminnassaan. Tämä huoli on tuotu esiin erityisesti patenttikentän alalla aiemmin Yhdysvalloissa sekä nyt myös Euroopassa.¹⁸⁷ Yleistuomioistuimien ja erikoistuomioistuimien väliset luonne-erot sekä niiden vaikutukset kyvykkyyteen ottaa perustavanlaatuiset oikeudet sekä muut intressit huomioon ovat kenties yleisellä tasolla useimmiten esiintuoduista seikoista pohdittaessa EUT:n roolia YPJ:ssä.

Yleis- ja erikoistuomioistuimen välisellä vastakkainasettelulla on korostunutta merkitystä patenttioikeudessa. Tämä johtuu siitä, että patenttioikeuden ytimen sääntelytekniikassa säilytetään usein tietynkaltainen yleisyyden taso, mikä vuorostaan jättää tuomioistuimen päätöksentekovallalle suhteellisen paljon liikkumavaraa. Liikkumavaran ansiosta yleistaustan omaava tuomioistuin voi olla taipuvainen valitsemaan valittavana olevista ratkaisuvaihtoehdoista toista linjaa edustavan ratkaisun kuin erikoistuomioistuin.¹⁸⁸

YPT:n jäsenistön on tarkoitus koostua UPC-sopimuksen 15 artiklan mukaisesti lainoppi-neista sekä teknisen pätevyyden omaavista tuomareista, joilla on kokemusta patenttioikeudenkäyntien alalta.¹⁸⁹ Tuomariston kokemuksen keskittyminen korostuneesti patenttialaan voi johtaa siihen, että tapausharkinnassa saatetaan sivuuttaa asiaan mahdollisesti vaikuttavia ei-patenttioikeudellisia seikkoja, kuten esimerkiksi kilpailuoikeudelliset näkökohdat tai

¹⁸⁷ Esimerkiksi Ballardini 2015, s. 80; Dreyfuss 2015, s. 157; Petersen – Riis – Schovsbo 2015, s. 42–49.

¹⁸⁸ Petersen ja Schovsbo käyttävät esimerkkinä EP-sopimuksen 52 ja 56 artikloja, joiden mukaisesti patentilla suojataan *keksintöjä*, mikäli ne täyttävät *keksinnöllisyyden* vaatimuksen. Näiden termien sisältö ymmärrettävästi edellyttää tulkintaa. Petersen – Schovsbo 2010, s. 5. Ks. myös Dreyfuss 2010, s. 794.

¹⁸⁹ YPT:n tuomaristo osallistuu UPC-sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan mukaisesti koulutusohjelmaan, jolla tuomariston patenttioikeudenkäyntien alan asiantuntemusta voidaan parantaa ja lisätä. UPC-sopimus hiljenee kuitenkin täysin siitä, onko koulutusohjelmassa tarkoitus kouluttaa tuomareita myös EU-oikeuden sisällöstä. Sääntelyn sanamuoto viittaa pelkästään patenttialan erikoistumiseen, mikä esitetyllä tavalla voi johtaa ei-toivottuun kehitykseen. Saman huolen nostaa esiin myös McMahon 2017, s. 60.

muut oikeudelliset näkökulmat. Tämä voi puolestaan johtaa siihen, että koko patenttioikeuden ala alkaa eriytyä muusta yleisestä oikeudenkäytöstä, minkä myötä patenttioikeuden kehityksessä voi tapahtua muutoksia, jotka eivät enää vastaa yleisen oikeudenkäytön kehityssuuntauksia. Samalla tämä eriytyminen ja eristäytyminen voi aiheuttaa sen, että kilpailevat näkökannat ja mielipiteet eivät välttämättä saa tarpeeksi huomiota ratkaisukäytännössä, mikä voi johtaa ratkaisukäytännön yksimielistymiseen ja ajattelun yksinkertaistumiseen, kun vallitsevaa ratkaisukäytäntöä ei haasteta riittävästi rakentavalla kritiikillä.¹⁹⁰

Erikoistunut patenttituomioistuin voi edellä esitetyistä syistä olla myös yleistuomioistuinta taipuvaisempi kannattamaan patenttisuojan jatkuvaa vahvistamista sekä täytäntöönpanon tehostamista. Tähän vaikuttaa erityisesti erikoistuomioistuimen tiivis työskentely patenttialan toimikentällä, minkä myötä he ovat tekemisissä pääosin toimijoiden kanssa, jotka kannattavat vahvaa patenttioikeutta. Tietyllä tavalla tämä samanmielisten toimijoiden kanssa työskentely voi johtaa eräänlaiseen ”tunnelinäköön”, jonka myötä tuomioistuin päätyy ajamaan patenttialalla toimivien intressejä muiden intressien kustannuksella.¹⁹¹

Toisaalta, erikoistuomioistuimen roolia voidaan puolustaa sillä, että se tuntee erittäin hyvin oman erikoisalansa ja kykenee siten antamaan alan ominaispiirteet huomioon ottaen korkealaatuisia ratkaisuja. Patenttioikeuden erikoisala on vielä erityisen monimutkaista johtuen sekä sääntelyn että niiden teknologian alojen, joita patentit koskevat, monimutkaisuudesta.¹⁹² Kuten edellä mainittiin, UPC-sopimuksessa lähdetään siitä edellytyksestä, että YPT:n tuomarit ovat kokeneita patenttioikeudenkäyntien alalla. Tämä johtanee siihen, että YPT:n ratkaisut tulevat olemaan ainakin teknisluonteisilta osin korkealaatuisia. EUT:n ottaessa laajalti roolia yhtenäispatentteja koskevassa oikeuskäytännössä, riskinä voidaan juuri pitää tämän laadun mahdollista heikkenemistä. Jaksossa 5.2.2 tuodaan esiin keskustelua Yhdysvaltojen patenttioikeuskäytännöstä, jossa Supreme Courtin asiantuntijuuden puuttetta patenttioikeudessa on kritisoitu tuomioistuimen vaikuttaessa huomattavalla tavalla patenttioikeuskäytännön kehitykseen. EUT:n mahdollisen roolin vastatessa pitkälle Supreme Courtin roolia, on perusteltua esittää huoli patenttioikeuskäytännön teknisen laadun heikkenemisestä.

¹⁹⁰ Petersen – Riis – Schovsbo 2015, s. 42–43.

¹⁹¹ Dreyfuss 1989, s. 3; Petersen – Riis – Schovsbo 2015, s. 42–43. Seuraavassa jaksossa käsiteltävä CAFC toimii hyvänä esimerkkinä erikoistuneen patenttituomioistuimen vahvasta patenttisuojamyönteisyydestä.

¹⁹² Zuallcoble et al. 2012, s. 5.

Lisäksi, erikoistuomioistuimen etuihin voidaan lukea muun muassa päätöksenteon tehokkuus asiantuntevan erikoistuomioistuimen, joka käsittelee toistuvasti samankaltaisia tapauksia, kyetessä kokemuksensa ja käytäntönsä perusteella antamaan nopeasti korkealaatuisia ratkaisuja. Tehokas ratkaisutoiminta säästää myös kuluja. Tätä tehokkuutta on mahdollista myös parantaa kehittämällä tuomioistuimessa kyseiseen oikeudenalaan parhaalla tavalla optimoituja menettelytapoja, joita ei välttämättä yleisessä tuomioistuimessa voitaisi toteuttaa. Erikoistuomioistuimeen keskitetty ratkaistutoiminta edesauttaa lisäksi oikeudenkäytön ennustettavuutta ja johdonmukaisuutta sekä sen kehittymistä kyseisen alan kehityksen mukana.¹⁹³

Toteutettavan tuomioistuinjärjestelmän kehittäminen enemmän erikois- tai yleisluonteiseksi edellyttää intressipunnintaa. Ottaen huomioon edellä mainittuja argumentteja on allekirjoittaneen mielestä perusteltua, että YPT ei jää ainoaksi portinvartijaksi eurooppalaisen patenttioikeuskäytännön kehityksessä. Kuten *Petersen* ja *Schovsbo* toteavat, patenttioikeuden tulisi "palvella sekä yksilöä että yleisemmin yhteiskuntaa, eikä sen siten tulisi ajaa ainoastaan tiettyjen intressiryhmien, kuten patentin haltijoiden, keksijöiden tai käyttäjien etuja".¹⁹⁴ EUT:n omatessa huomattavasti generalistisemmän tuomioistuimen luonteen ja ottaessa ratkaisutoiminnassaan huomioon laaja-alaisesti EU:n sääntelyinstrumentteja voidaan liiallista patenttioikeuden siiloutumista osittain ehkäistä, mikäli EUT ryhtyy ottamaan roolia YPJ:ssä. Samalla voitaisiin pitää huolen siitä, että eurooppalainen patenttioikeus ei kehittyisi erityksissä muusta yhteiskunnallisesta kehityksestä.¹⁹⁵

5.2.2 Kokemuksia Yhdysvalloista

Yhdysvaltojen patenttijärjestelmä jakaa olennaisia yhtäläisyyksiä YPJ:n kanssa. Mainittu patenttijärjestelmä on peruja jo vuodesta 1790, jolloin ensimmäinen patenttilaki, Patent Act, astui voimaan. Jo tämän ensimmäisen patenttilain mukaan myönnetty patentti sai yhtenäisen vaikutuksen koko Yhdysvaltojen alueella.¹⁹⁶ Yhdysvaltojen patenttijärjestelmää on kehitetty pitkän ajanjakson aikana, ja tästä syystä YPJ:ä suunnitellessa on syytä tarkastella kokemuksia Yhdysvaltojen järjestelmän toiminnasta. Tämän myötä on osittain mahdollista välttää tekemästä samoja virheitä ja ottaa esimerkkiä toimiviksi todetuista toimin-

¹⁹³ Zuallcoble et al. 2012, s. 5–6.

¹⁹⁴ Petersen – Schovsbo 2010, s. 3.

¹⁹⁵ Samoilla linjoilla myös McMahon 2017, s. 61 ja Pila 2015, s. 21.

¹⁹⁶ Dreyfuss 2015, s. 146.

tamalleista. Tämä pätee myös patenttituomioistuinjärjestelmän kontekstissa, johon katsaus keskittyy.

Yhdysvalloissa perustettiin vuonna 1982 Court of Appeals First Circuit (jäljempänä CAFC), joka toimii patenttiasioissa valitustuomioistuimena alueellisten tuomioistuien päätöksissä. YPT:n tavoin CAFC:n osatavoitteena oli estää patenttioikeudenkäytön pirstaloituminen Yhdysvalloissa ja pyrkiä yhdenmukaistamaan oikeuskäytäntöä koko liittovaltion alueella.¹⁹⁷ Kuten edeltävässä jaksossa todettiin erikoistuomioistuien oikeudenkäytöstä, myös CAFC:n oikeudenkäyttöä erikoistuomioistuimena on osittain kritisoitu sen liiallisesta patenttisuojamyönteisyydestä, joka on ilmennyt esimerkiksi patentoivien kohteiden piirin laajentamisena.¹⁹⁸

Yhdysvaltojen Supreme Court, joka toimii korkeimpana instanssina Yhdysvaltojen oikeusjärjestelmässä, toimii viimeisenä valitustuomioistuimena myös patenttioikeudessa. Siinä missä CAFC:ia on kritisoitu liiallisesta patenttisuojamyönteisyydestä, niin vastavuoroisesti Supreme Courtin on nähty edustavan liikaa toista ääripäätä kannattamalla korostuneen suppeaa patenttisuojaa.¹⁹⁹ Lisäksi, Supreme Courtin rooli yhdysvaltalaisen patenttioikeuden kehityksessä on vastaanottanut paljon kritiikkiä, sillä sen tehdessä yleistuomioistuimena merkittäviä päätöksiä patenttioikeuden alalla, jossa sen nähdään omaavan heikkoa asiantuntijuutta.²⁰⁰

Yhdysvaltalaisessa oikeuskirjallisuudessa on keskusteltu paljon CAFC:n ja Supreme Courtin eri patenttikysymyksissä vallitsevista ristiriitaisista näkemyksistä oikeuskäytännössään, jotka ovat johtaneet muun muassa siihen, että Supreme Court on poikkeuksellisen usein muuttanut tai kumonnut huomattavan suuren osan CAFC:n päätöksistä.²⁰¹ Näkemyksien erilaisuuden voidaan nähdä pitkälle johtuvan tuomioistuien erilaisista luonteista erikoistuomioistuimena sekä yleistuomioistuimena. CAFC:in on nähty edellä mainitulla tavalla puolustavan enemmän patenttisuojamyönteisiä näkökulmia, kun taas Supreme Court on

¹⁹⁷ Harhoff 2009, s. 69. Ennen CAFC:in perustamista tuomioistuinlaitokseen kuului 13 eri valitustuomioistuinta, joiden toisistaan eriävä oikeudenkäyttö oli johtanut laajaan forum shopping -ilmiöön.

¹⁹⁸ Dreyfuss 2015, s. 152.

¹⁹⁹ Petersen ja Schovsbo toteavat: "[...] it is interesting to note that the basic theme of the US debate over the CAFC has thus not been whether courts act in a political way but rather about what policies they pursue on a scale from being *too patent hostile* (*the US Supreme Court*) to being *too patent friendly* (*the CAFC*) [korostus tässä]. Petersen – Schovsbo 2010, s. 10.

²⁰⁰ Dreyfuss 2010, s. 794.

²⁰¹ Esim. Dreyfuss 2015, s. 152–153.

ottanut ratkaisukäytännössään enemmän huomioon yleisiä oikeudellisia periaatteita, sekä muita yhteiskunnallisia vaikutteita.²⁰² Esimerkiksi tapauksessa *eBay Inc. v. MercExchange LLC*²⁰³ Supreme Court kumosi CAFC:in päätöksen todeten, että "turvaamistoimea ei tulisi myöntää automaattisesti patentin loukkaamisen tultua todetuksi, mutta että turvaamistoimea ei tulisi myöskään jättää myöntämättä vain sillä perusteella, että kantaja ei käytä patentoitua keksintöä".²⁰⁴ Kyseisessä tapauksessa Supreme Courtin voitiin nähdä kumonneen CAFC:in päätöksen sen takia, että se otti laajemmin eri intressejä huomioon kuin CAFC, joka oli käyttänyt ratkaisukäytännössään suoraviivaisempaa lainsoveltamista.

Soo esittää, että Supreme Court on kuitenkin pyrkinyt välttämään CAFC:n ratkaisutoimintaan puuttumista ja siten antamaan suhteellisen tuoreelle uudelle tuomioistuimelle aikaa luoda omaa oikeuskäytäntöään. Tämä on edellyttänyt luottamusta siihen, että CAFC:n oikeuskäytäntö ei kehity siten, että se mahdollistaa "kyseenalaisten patenttien ja niitä koskevan oikeuskäytännön lisääntymisen". Soo suosittaa tätä myös Eurooppaan.²⁰⁵ YPT:n ja EUT:n olisi löydettävä keskinäinen harmonia yhtenäispatentteja koskevassa oikeuskäytännössä. Tämä edellyttää molemmilta tuomioistuimilta luottamusta toisiaan kohtaan siten, että YPT ottaa riittävissä määrin muita intressejä huomioon ratkaisutoiminnassaan ja että EUT pidättäytyy samalla liikaa puuttumasta YPT:n toimintaan antaen sille mahdollisuuden kehittää omaa oikeuskäytäntöään ajan myötä.

Edellä mainittu esimerkki antaa viitteitä siihen, kuinka myös EUT voisi toimia EU-oikeuden sekä muiden yhteiskunnallisten tärkeiden intressien toteutumisen vartijana vahvistamalla YPT:n ratkaisukäytäntöä. Mikäli YPT osoittautuisi liian patenttimyönteiseksi tuomioistuimeksi ja keskittyisi liikaa patenttioikeuden tekniseen puoleen, voisi EUT Supreme Courtin tavoin suitsia tätä mahdollista muusta yleisestä oikeudenkäytöstä eristäytymistä antamalla yhtenäispatenttia koskevia ennakkoratkaisuja. YPT:lle olisi vastaavasti syytä antaa aikaa kehittää oikeuskäytäntöään, joten ainakaan YPT:n alkuvaiheessa EUT:n ei kannattaisi liikaa ottaa roolia YPT:n toimintakentällä.

Merkitystä on kuitenkin paljon myös YPT:n halukkuudella ja kyvykkyydellä esittää oikeissa tilanteissa ennakkoratkaisupyyntöjä EUT:lle, jotta EUT voi antaa asiassa oman YPT:ta sitovan tulkintansa. Ideaalina olisi tilanne, jossa YPT esittää EUT:lle ennakkoratkaisu-

²⁰² Petersen – Schovsbo 2010, s. 11.

²⁰³ Tapaus *eBay Inc. v. MercExchange, L.L.C.*, 547 U.S. 388 (2006).

²⁰⁴ Oikeustapauksen referoinnin lähteenä Soo 2012, s. 93.

²⁰⁵ Soo 2012, s. 94–95.

pyyntöjä asiatyypeissä, jotka soveltuvat paremmin EUT:n osaamisalueeseen, samalla kun EUT välttää puuttumasta YPT:n ydinalaan kuuluvan patenttioikeuden teknisluonteisempaan sisältöön sekä yhtenäispatenttia koskevaan pääasialliseen ratkaisutoimintaan.

5.3 Perus- ja ihmisoikeuksien huomioiminen patenttioikeudessa

Patenttioikeudenkäynneissä huomioitavista muista intresseistä voidaan nostaa erityisesti esiin eri perus- ja ihmisoikeudet. Perus- ja ihmisoikeuksien huomioon ottaminen eurooppalaisessa patenttioikeudessa on omiaan puoltamaan kasvavaa EUT:n roolia YPJ:ssä, sillä bioteknologian keksintöjen patenteihin liittyvässä ratkaisukäytännössä perustavanlaatuiset oikeudet ovat jo toimineet olennaisessa osassa. Erityisesti bioteknologiaan liittyvien keksintöjen patentoitavuutta koskevissa asioissa voi nousta esiin nämä perustavanlaatuiset arvokysymykset. *Brüstle*-tapaus, jota on käsitelty edellä jaksossa 4.2, toimii hyvänä esimerkkinä tapauksesta, jossa EPO:n laajennettu valituslautakunta toimiessaan edellä käsitellyllä tavalla erikoistuumioistumien roolissa arvioi ihmisalkion käsitettä eri tavalla kuin EUT vastaavasti yleistuumioistumina.

Pilan mukaan EU on bioteknologiadirektiivin ja sen myötä annetulla EUT:n oikeuskäytännöllä korostanut sitä, että myös patenttioikeudessa on huomioitava kaikkiin oikeudenaloihin vaikuttavat perus- ja ihmisoikeudet sekä muiden oikeudenalojen yhteydet patenttioikeuteen.²⁰⁶ Tähän näkemykseen on syytä yhtyä. Patenttioikeudellista ratkaisutoimintaa harjoittavat toimielimet, mukaan lukien jatkossa myös YPT, eivät voi suorittaa tätä ratkaisutoimintaa oikeudellisessa tyhjiössä. Ratkaisutoiminta tapahtuu yhteiskunnallisessa kontekstissa ja edellyttää taustalla vaikuttavien, perus- ja ihmisoikeuksista perustansa saavien arvojen huomioon ottamista. Näiden perustavanlaatuisien oikeuksien sivuuttamiselle ei ole perustetta oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa myöskään patenttioikeudessa.

Lisäksi, patenttioikeudellinen sääntely sisältää nykyään jo itsessään perusarvolatautuneita säännöksiä. Esimerkiksi TRIPS-sopimuksen 27 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenet voivat sulkea patenttisuojan ulkopuolelle keksinnöt, joiden kaupallisen hyödyntämisen estäminen niiden alueella on välttämätöntä yleisen järjestyksen tai moraalin suojelemiseksi. Vastavanlainen säännös löytyy bioteknologiadirektiivin 6 artiklasta, jossa kielletään keksinnöt, joiden kaupallinen hyödyntäminen olisi vastoin yleistä järjestystä tai hyviä tapoja. EP-sopimuksen 53 artiklassa taas kielletään eurooppapatentin myöntäminen keksinnöille, joi-

²⁰⁶ Pila 2015, s. 29–30.

den julkaiseminen tai hyödyntäminen olisi vastoin yleistä järjestystä tai siveellisyyttä. Näiden säännösten taustalla voidaan nähdä perustavanlaatuisen arvojen, kuten ihmisarvon, suojelu.

Yleiseen järjestykseen, eli niin sanottu *ordre publiciin*, sekä moraaliin ja hyviin tapoihin viittaavat säännökset ovat luonteeltaan avoimia ja niiden sisältöä ei voida yksiselitteisesti määritellä. Säännökset ovat luonteeltaan myös hyvin kaukana muuten teknisluonteisesta aineellisesta patenttioikeudesta. Oikeuskirjallisuudessa onkin esitetty näiden säännösten sisällön käytännön soveltamisen olevan vaikeaa patenttituomareille tiedostaen tämän hankaluuden olevan olemassa myös yleistuomareiden kohdalla.²⁰⁷ Arvolatautuneiden säännösten laajaa intressipunnintaa edellyttävä käytännön soveltaminen voidaan nähdä puoltavan yleistuomioistuimen luonteen omaavan EUT:n roolia YPJ:ssä.

Oikeuskirjallisuudessa esitetyn näkemyksen mukaan EUT:n osallistumiselle YPJ:ään olisi löydettävä tasapaino, jossa se voi riittävässä määrin varmistaa, että "laajemmat yhteiskunnalliset kysymykset ja ihmisoikeudet" tulevat huomioiduksi, mutta että se samalla pysyy sivussa teknisten ja tieteellisten kysymysten ratkaisutoiminnasta jättäen tämän YPT:n vastuulle. Asiasisällön tulisi siten määrittää EUT:n toimivaltaa.²⁰⁸ Brinkhofin ja Ohlyn mukaan "monissa patenttikysymyksissä on kyse omaisuuden ja vapaan kilpailun välisestä tasapainosta tai ne liittyvät muuten perustavanlaatuisiin vapauksiin tai oikeuksiin".²⁰⁹ Näissä patenttikysymyksissä olisi syytä tukeutua EUT:n asiantuntemukseen, sillä on oletettavaa, että EUT:lla on yleistuomioistuimena ja EU-oikeuden asiantuntijana YPT:ta paremmat valmiudet arvioida näitä kysymyksiä.

EUT:n roolin rajaaminen tapauksiin, joissa on pelkän teknisluonteisen patenttioikeuden soveltamisen sijaan tai lisäksi liittymäkohtia yleisempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja intresseihin, vaikuttaisi allekirjoittaneenkin näkemyksen mukaan ideaalitalanteelta. YPT voi vaikuttaa hyvin paljon EUT:n roolissa tavoiteltavan tasapainon käytännön toteutukseen esittämällä EUT:lle ennakkoratkaisukysymyksiä nimenomaan edellä mainittuihin kysymyksiin liittyen.²¹⁰ Samanaikaisesti YPT voi myös rajata EUT:n roolia monissa substans-

²⁰⁷ Petersen – Riis – Schovsbo 2015, s. 42–47; ks. myös McMahon 2017, s. 59–60.

²⁰⁸ Brinkhof – Ohly 2014, s. 215; McMahon 2017, s. 13.

²⁰⁹ Brinkhof – Ohly 2014, s. 215.

²¹⁰ Ennakkoratkaisukysymysten valinnan lisäksi itse kysymysten muotoilu vaikuttaa tämän tasapainon saavuttamiseen olennaisesti. Brinkhof – Ohly 2014, s. 216.

sikysymyksissä välttämällä näihin liittyvien ennakkoratkaisukysymyksien esittämistä.²¹¹ Tämä johtuu siitä, että YPT:n toiminnan käynnistyessä sillä tulee olemaan yksinomainen toimivalta esittää ennakkoratkaisukysymyksiä EUT:lle. Nähtäväksi jää, tunnistaako YPT ratkaisukäytännössään aina ne tilanteet, jotka edellyttäisivät ennakkoratkaisupyynnön esittämistä. Näin ollen yhtenäispatenttioikeuden epäsuotuisaan kehitykseen voi johtaa YPT:n ennakkoratkaisupyynnöjen esittämisen vastahakoisuuden lisäksi kyvyttömyys aina tunnistaa tilanteet, jotka edellyttäisivät pyynnön esittämistä.²¹²

Edellä esiintuoduilla perusteilla on tärkeää, että eurooppalainen patenttioikeus ei eristäydy tai eriydy muusta yleisestä oikeudenkäytöstä tai yhteiskunnallisista kehityssuuntauksista. Tästä syystä eurooppapatenttien ja yhtenäispatenttien ratkaisutoiminnassa on asianmukaisesti otettava huomioon erilaiset perustavanlaatuiset oikeudet, kuten perus- ja ihmisoikeudet. YPT:n olisi tästä syystä suhtauduttava avoimesti ennakkoratkaisukysymysten esittämiseen EUT:lle tapauksissa, jotka ovat kytköksissä näiden perustavanlaatuisten oikeuksien toteutumiseen.²¹³ EUT:n roolin lähtökohtainen rajaaminen näihin tapauksiin voisi olla askel kohti tasapainoa, jolla tyydytetään mahdollisimman pitkälle eri intressiryhmien tarpeet.

6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tutkielman alussa esitetyt tutkimuskysymykset koskivat EUT:n toimivallan ja roolin laajuutta voimaan astuvassa YPJ:ssä sekä näihin olennaisesti liittyen YPJ:n sääntelykokonaisuuden EU-oikeusulottuvuutta. Tutkielmassa on käyty läpi muun muassa erilaisia EU-oikeudellisia ja kansainvälisiä säädöksiä punniten niiden vaikutusta EUT:n toimivaltaan ja sen laajuuteen yhtenäispatentteja koskevissa asioissa. Tämän lisäksi keskeisenä tehtävänä on ollut tutkia EUT:n roolin muodostumista YPJ:ssä. EUT:n roolia tarkastellessa huomio on erityisesti kohdistettu mahdollisiin vaikutuksiin, joita EUT saattaisi aiheuttaa uuden patenttijärjestelmän toimintaan. Vaikutusarvioinnin myötä tutkielmassa on myös esitetty näkemyksiä siitä, minkälaiseksi YPT:n ja EUT:n olisi yhteistyössä pyrittävä tätä EUT:n roolia mahdollisesti rakentamaan.

²¹¹ McMahon 2017, s. 12–13. McMahon esittää, että EUT:n rooliin yhtenäispatenttien substanssikysymyksissä jo etukäteen osoitettu kritiikki voi johtaa siihen, että YPT:llä on toiminnan käynnistymisen alusta alkaen vastahakoinen suhtautuminen ennakkoratkaisukysymyksien esittämiseen EUT:lle.

²¹² Brinkhof – Ohly 2014, s. 215–216; McMahon 2017, s. 61.

²¹³ Näillä linjoilla myös McMahon 2017, s. 61–62.

EUT:n toimivaltaa ja roolia arvioidessa on tärkeää ollut käsitellä YPJ:n suhdetta EU-oikeuteen. YPJ:n sääntelyn voidaan muodostuvan EU-oikeudellisista, kansallisista ja kansainvälisistä sääntelyinstrumenteista. Vaikka lähtökohtaisesti EUT:n toimivaltaan kuuluu vain EU-oikeudellisten säädösten tulkinta, on tutkielmassa arvioitu, että EUT voi mahdollisesti tulkita omaavansa toimivallan arvioimalla koko YPJ:n sääntelykokonaisuuden osaksi EU-oikeutta tämän järjestelmän nojattessa EU-oikeudelliseen yhtenäispatenttiasetuksen perustaan. Tämän lisäksi, YPJ:n taustalla vaikuttavat myös perusoikeuskirjan 17 artiklan sekä SEUT 118 artiklan periaatteelliset säännökset immateriaalioikeudellisen suojan toteuttamisesta, ja siten YPJ:n sääntely voidaan mahdollisesti nähdä näiden säädösten konkreettisena toteutuksena. Myös tämä saattaa vaikuttaa EUT:n arviointiin toimivaltaansa YPJ:ssä. EUT:n oikeuskäytännön perusteella on todettavissa, että EUT on aiemmin ollut taipuvainen tulkitsemaan omaavansa toimivallan asioissa, joissa tämä toimivaltakysymys on ollut epäselvä.

EUT voi tulkita omaavansa toimivallan arvioida yhtenäispatentteja koskevaa sääntelyä monien eri sääntelyinstrumenttien kautta. Esimerkiksi TRIPS-sopimus, EU:n perusoikeuskirja sekä SEUT voivat tarjota perusteen, jonka avulla EUT voisi arvioida myös YPJ:n substanssisääntelyn EU-oikeudenmukaisuutta. Näiden säädösten kautta mahdollistuva toimivalta YPJ:n ratkaisutoiminnassa ei kuitenkaan todennäköisesti voisi johtaa EUT:n liian suureksi kasvavaan rooliin YPJ:n ratkaisutoiminnassa, sillä edellä mainitun sääntelyn luonne on joko yleisluontoista tai vastaavasti minimivaatimuksia asettavaa. Lienee siten epätodennäköistä, että EUT voisi tämän sääntelyperustan pohjalta luoda merkittävää oikeuskäytäntöä yhtenäispatentteihin kohdistuvaa substanssisääntelyä koskien.

Bioteknologian keksintöjä koskevien patenttien alalla EUT:n rooli voi kuitenkin korostua YPJ:n sääntelyn ja bioteknologiadirektiivin sisältämän sääntelyn päällekkäisyyksien johdosta. EUT on oikeuskäytännössään osoittanut jo valmiutensa ottaa roolia myös kyseisen alan substanssisääntelyn sisältöön. Erityisesti tämän alan säädökset sisältävät arvolatautunutta sääntelyä, minkä voidaan nähdä osittain puoltavan tarvetta EUT:n roolille niitä koskevassa ratkaisukäytännössä. EUT on korostanut kyseistä alaa koskevassa käytännössään perus- ja ihmisoikeuksien vaikutusta myös patenttioikeudessa. Perus- ja ihmisoikeuksien korostuminen bioteknologian keksintöjä koskevien patenttien alalla saattaa johtaa niiden huomioonlaskemiseen myös muita tekniikan aloja koskevien patenttien ratkaisukäytännössä.

EUT:n tulisi kuitenkin välttää ottamasta liian suurta roolia yhtenäispatenttioikeuden aineellisoikeudellisessa ratkaisutoiminnassa. EU ei ole bioteknologiadirektiivin lisäksi sääntelyllään ulottanut vaikutustaan patenttioikeuden substanssipuolelle. EUT:n olisi kenties syytä nähdä tämä indikaationa sille, että sen tulisi välttää astumasta liikaa tälle alueelle. Tapa, jolla substanssioikeus siirrettiin pois yhtenäispatenttiasetuksesta, voidaan nähdä osoittavan patenttialalla vaikuttavan tahtotilan, että pääasiallinen ratkaisutoiminta yhtenäispatenttiin liittyen tulisi säilyttää YPT:llä.

YPT:n ja EUT:n olisi löydettävä sopiva tasapaino yhteistyössään YPJ:n toiminnan ja yleisesti eurooppalaisen patenttioikeuden kehittämisessä. YPT:n ja EUT:n ominaisuudet erikois- ja yleistuomioistuinina olisi syytä laittaa optimaalisella tavalla käytäntöön yhtenäispatenttia koskevassa ratkaisutoiminnassa. YPT:n olisi tunnistettava laajempaa intressipunnintaa edellyttävät tapaukset ja suhtauduttava myönteisesti ennakkoratkaisujen esittämiseen näissä tapauksissa EUT:lle. Vastavuoroisesti EUT:n tulisi pyrkiä pidättäytymään poissa patenttioikeuden tekniseen puoleen keskittyvästä ratkaisutoiminnasta, ja annettava YPT:n hoitaa erikoisalaansa liittyvän, erityisesti yhtenäispatenttien substanssisääntelyyn kohdistuvan pääasiallisen ratkaisutoiminnan. Toimiva, tapauksetyypin perustuva roolijako voisi ehkäistä patenttialan toimijoiden esittämien huolien toteutumista liittyen liian suureksi kasvavaan EUT:n rooliin ja toimivaltaan yhtenäispatentteja koskevassa ratkaisutoiminnassa. Jaksossa 3.5 käsitellyn tapauksen *Teva UK ym.* perusteluissa on kuitenkin havaittavissa viitteitä linjanmuutoksesta, jolla EUT mahdollisesti valmistautuu omaksumaan toimivallan myös patenttioikeudellisen substanssisääntelyn arvioinnissa. Tämä linjanmuutos voi ennakoida EUT:n roolin kasvamista YPJ:n ratkaisutoiminnassa ja hankaloittaa siten edellä mainitun tasapainon toteutumista YPT:n ja EUT:n roolin välillä.

Kuten aiemmin on esitetty, tutkielman aiheen arvioinnissa on joka tapauksessa huomioitava vahva spekulatiivisuus. EUT tekee lopulta itse päätöksensä toimivallastaan, ja tämänhetkisessä oikeustilassa on mahdollista tehdä vain valistunutta ennakkointia tulevasta. EUT:n toimivallan ja roolin laajuus YPJ:ssä alkaa hahmottua käytännössä vasta EUT:n antaessa ennakkoratkaisuja YPJ:n toiminnassa esiintyviin kysymyksiin liittyen. Mahdollisuus näiden ennakkoratkaisujen antamiseen syntyy vasta, kun YPT esittää YPJ:n toiminnan käynnistyttyä ennakkoratkaisupyynnöjä EUT:lle. Tämä luonnollisesti edellyttää ensiksi myös yhtenäispatenttia koskevien riitojen syntymistä ja viemistä YPT:een. Lisäksi, oikeus-

tilan selkeys ja roolin muodostuminen voi myös edellyttää useiden ennakkoratkaisujen antamista, varsinkin kun esiin nousevien oikeuskysymysten kirjoon voi lukeutua suuri määrä merkittäviä kysymyksiä. Näin ollen asiaan voidaan saada selkoa mahdollisesti vasta vuosien päästä, vaikkakin on oletettavaa, että asiaan pyritään saamaan selkeyttä joutuisasti, jotta YPJ:n toimivuutta kokonaisuutena voidaan paremmin arvioida.

On ennakoitavissa, että YPT tulee olemaan hyvin keskeisessä roolissa eurooppalaisessa patenttikentässä YPJ:n voimaan astuessa. YPT tulee oikeuskäytännöllään todennäköisesti ohjaamaan pehmeän harmonisoinnin kautta myös EPO:n ja sen valituslautakuntien ratkaisutoimintaa ja siten määrittelemään koko eurooppalaisen patenttioikeuden kehitystä ratkaisukäytännöllään. Tämän myötä keskeiseksi muodostuu myös itse YPT:een kohdistuva ohjaus. Nähtäväksi jää vielä, missä laajuudessa EUT ulottaa toimintaansa eurooppalaiseen patenttikenttään ja kuinka se tulee puuttumaan YPT:n ratkaisukäytäntöön. EUT:n roolin muodostumisella suuntaan tai toiseen voi kuitenkin olla merkittäviä vaikutuksia eurooppalaisen patenttioikeuden kehittymisessä joko muusta yleisestä oikeudenkäytöstä eriytyväksi teknisluonteiseksi oikeudenalaksi tai vaihtoehtoisesti laajalti perus- ja ihmisoikeudet sekä muut intressit huomioivaksi avoimeksi oikeudenalaksi.